Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі
“Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя І. П. Шамякіна”

М. М. Шаўчэнка

В. П. Шаўчэнка

КУРСАВЫЯ ПРАЦЫ ПА МЕТОДЫЦЫ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб’яднаннем па педагагічнай адукацыі ў якасці дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура

Мазыр
2013

МГПУ им. И.П.Шамякина

УДК 811.161.3(072)
ББК 075.8
Ш29

Аўтары: **М. М. Шаўчэнка**, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства УА МДПУ імя І. П. Шамякіна;
В. П. Шаўчэнка, старшы выкладчык кафедры літаратуры УА МДПУ імя І. П. Шамякіна

Шаўчэнка, М. М.
Ш29 Курсавыя працы па методыцы выкладання беларускай мовы : дапаможнік / М. М. Шаўчэнка, В. П. Шаўчэнка. – Мазыр : УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, 2013. – 139 с.
ISBN 978-985-477-499-2.

У дапаможніку змяшчаюцца тэмы курсавых прац па методыцы выкладання беларускай мовы, да іх выпрацаваны рэкамендацыі і вызначаны пытанні, якія павінны кваліфікавана асвятляцца ў рабоце. Адабраны тэматычна-дыферэнцыраваны спіс літаратуры да кожнай тэмы.

Адрасуецца студэнтам філалагічных факультэтаў дзённай і завочнай формаў атрымання вышэйшай адукацыі.

УДК 811.161.3(072)
ББК 075.8

ISBN 978-985-477-499-2
© Шаўчэнка М. М., Шаўчэнка В. П., 2013
© УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, 2013

МГПУ им. И.П.Шамякина

Вучэбнае выданне

Шаўчэнка Міхаіл Мікалаевіч

Шаўчэнка Валянціна Паўлаўна

КУРСАВЫЯ ПРАЦЫ ПА МЕТОДЫЦЫ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Дапаможнік

Адказны за выпуск А. В. Юніцкая
Карэктар Л. В. Жураўская
Арыгінал-макет Л. І. Федула

Падпісана ў друк 11.02.2013. Фармат 60х90 1/16. Папера афсетная.
Гарнітура Times New Roman. Рызаграфія. Ум. друк. арк. 8,69.
Тыраж 100 экз. Заказ 4.

Выдавец і паліграфічнае выкананне: установа адукацыі
«Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна».
ЛВ № 02330/0549479 ад 14 мая 2009 г.
Вул. Студэнцкая, 28, 247760, Мазыр, Гомельская вобл.
Тэл. (0236) 32-46-29

МГПУ им. И.П.Шамякина

УВОДЗІНЫ

Курсавая праца па методыцы выкладання беларускай мовы – гэта адна з форм навучання, якая фарміруе і развівае навыкі самастойнай творчай даследчай працы студэнтаў, а таксама з’яўляецца формай кантролю ведаў, атрыманых у ходзе вывучэння прадмета. Яна павінна ўключаць самастойную распрацоўку тэмы з элементамі навуковага аналізу і ўменне рабіць грунтоўныя вывады. У ёй адлюстроўваюцца набытыя студэнтам тэарэтычныя веды і практычныя навыкі.

У дапаможніку прапануюцца тэмы курсавых прац, якія патрабуюць асвятлення найбольш важных праблем методыкі выкладання беларускай мовы. Гэтыя тэмы закранаюць наступныя пытанні методыкі: прадмет і задачы методыкі навучання роднай мове, родная мова як навучальны прадмет у сярэдняй агульнаадукацыйнай школе, шляхі рэалізацыі зместу праграмы, арганізацыйныя формы навучання роднай мове, методыка развіцця мовы і ўдасканалення вуснага і пісьмовага маўлення школьнікаў, методыка вывучэння раздзелаў навукі аб мове, паглыбленае вывучэнне беларускай мовы.

Курсавая праца выконваецца на аснове глыбокага самавывучэння метадычнай літаратуры, абагульнення вопыту работы настаўнікаў беларускай мовы, правядзення эксперыментаў у школе ў час педагагічнай практыкі.

У курсавой працы павінны выразна вылучацца: уводзіны, тэарэтычная, практычная часткі і заключэнне. Ва ўводзінах вызначаецца актуальнасць тэмы, фармулююцца мэта і задачы, даецца агляд літаратуры па тэме. У тэарэтычнай частцы ставіцца праблема, аналізуецца яе вырашальнасць у псіхолага-педагагічнай і метадычнай літаратуры, прыводзяцца яе асноўныя высновы. Практычная частка – гэта аналіз педагагічнага вопыту (уласнага ці іншых настаўнікаў), самастойнае апісанне педагагічнага эксперыменту, распрацоўкі планаў-канспектаў урокаў і сцэнарыяў выхаваўчых мерапрыемстваў па прадмеце. У заключэнні робяцца вывады і даюцца практычныя рэкамендацыі. Аб’ём заключэння не павінен перавышаць 1–2 старонак.

Па абранай тэме складаецца спіс выкарыстанай літаратуры, які падаецца ў алфавітным парадку. Неабходна прытрымлівацца ўзору афармлення бібліяграфічнага апісання крыніц, змешчанага ў дадатку А. Пры гэтым нельга абмяжоўвацца спісам рэкамендаванай літаратуры па тэме, а патрэбна абавязкова

МГПУ им. И.П. Шамякина

адбіраць літаратуру самастойна, вывучаючы каталогі і электронныя рэсурсы бібліятэк, бібліяграфічныя даведнікі, часопісы “Народная асвета”, “Беларуская мова і літаратура”, “Роднае слова”.

Кожны год у вышэйшых навучальных установах Рэспублікі Беларусь адбываюцца навукова-метадычныя канферэнцыі. Па іх выніках апублікаваны зборнікі навуковых артыкулаў, матэрыялы якіх могуць стаць надзейным сродкам у асвятленні выбранай студэнтам праблемы.

Вывучэнне літаратуры і школьнай дакументацыі, гутаркі з настаўнікамі і вучнямі, назіранні і эксперымент дадуць студэнту дастатковы матэрыял для выканання курсавой працы.

Тытульны ліст курсавой працы афармляецца належным чынам. (Узор афармлення глядзі ў дадатку Б). Аб’ём курсавой працы 25–30 старонак друкаванага тэксту, набранага ў тэкставым рэдактары Microsoft Word for Windows; шрыфт: памер – 14 пт.; тып – Times New Roman; міжрадковы інтэрвал – адзінарны; выраўноўванне – па шырыні старонкі; выстаўляюцца палі: злева, знізу і зверху па 25 мм, справа – 20 мм. Спасылкі на выкарыстаныя крыніцы падаюцца ў тэксце і абазначаюцца лічбамі ў квадратных дужках (напрыклад: [1, 26]).

Асноўныя матэрыялы працы павінны друкавацца выразна, чорным колерам сярэдняй тлустасці. Усе лініі, літары, лічбы і знакі павінны быць раўнамерна чорнымі па ўсім тэксце. Шчыльнасць тэксту павінна быць аднолькавай. Ілюстрацыйныя матэрыялы (прэзентацыі, схемы, табліцы, графікі, дыяграмы і інш.) могуць выдзяляцца каляровым чарнілам, тэкставае выдзяленне можа быць курсівам ці тлустым шрыфтам.

Загалоўкі раздзелаў неабходна выдзеліць тлустым шрыфтам і выраўняць па сярэдзіне старонкі. Усе главы і раздзелы патрэбна пачынаць з новай старонкі.

У канцы курсавой працы павінен размяшчацца спіс выкарыстаных крыніц і магчымыя дадаткі.

МГПУ им. И.П.Шамякина

РАЗДЗЕЛ І. АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ МЕТОДЫКІ ВЫКЛАДАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Тэма 1. Метадычная спадчына К. М. Міцкевіча (Якуба Коласа)

У курсавой працы трэба прасачыць станаўленне К.М. Міцкевіча (Якуба Коласа) як вопытнага педагога, метадыста, дарадчыка настаўнікаў і моладзі. Асаблівую ўвагу неабходна скіраваць на аналіз яго кніг “Другое чытанне для дзяцей беларусаў” і “Методыка роднае мовы”, на вызначэнне той ролі, якую яны адыгралі ў свой час. Неабходна паказаць актуальнасць названых унікальных крыніц пры распрацоўцы перспектыўных школьных тэхналогій моўнай адукацыі вучняў на сучасным этапе, важна ахарактарызаваць метады і прыёмы работы настаўніка, якія прапануе Якуб Колас для метадычнага забеспячэння навучальнага працэсу роднай мове ў школе, пажадана даць кароткі гістарычны агляд метадаў навучання грамаце, раскрыць методыку чытання, пісьма (навучанне правапісу, правядзенне творчых пісьмовых работ, творчых дыктантаў).

Патрэбна паказаць сучасную трансфармацыю гэтых метадаў і прыёмаў працы настаўніка і вучняў у вучэбным працэсе па прадмеце ў самастойна распрацаваных планах-канспектах урокаў

Літаратура

1. *Гаварушка, Я.* Колас і Замоцін / Я. Гаварушка // Маладосць. – 1982. – № 11. – С. 160–167.

2. Каласавіны: тэзісы дакл. і паведам. навук. канф., прысвеч. 109-й гадавіне з дня нараджэння і 85-годдзю пачатку літаратурнай дзейнасці Якуба Коласа, Мінск, 1991 г. / Літаратурны музей Якуба Коласа; рэдкал.: В.П. Жураўлёў [і інш.]. – Мінск: Літаратурны музей Якуба Коласа, 1991. – 87 с.

3. *Колас, Я.* Методыка роднай мовы / Я. Колас // Збор твораў: у 14 т. – Мінск: Маст. літаратура, 1976. – Т. 12. – 528 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

4. *Логаш, А.Ф.* Народные основы педагогических взглядов Якуба Коласа / А.Ф. Логаш // Веснік Магілёўскага дзярж. ун-та імя А.А. Куляшова. – 2004. – № 4. – С. 198–203.
5. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей установ, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.
6. *Піскун, У.Ц.* Коласаўская канцэпцыя моўнай адукацыі вучняў як дыдактычная аснова сучаснай лінгваметодыкі / У.Ц. Піскун // Надзённыя праблемы лексікалогіі і анамастыкі славянскіх моў: матэрыялы II Міжнар. навук. канф., г. Мазыр, 22–23 крас. 2010 г. – Мазыр: УА МДПУ імя І.П. Шамякіна, 2010. – С. 325–326.
7. *Піскун, Я.У.* Коласаўская канцэпцыя моўнай адукацыі вучняў пачатковых класаў / Я.У. Піскун // Каласавіны: матэрыялы навук. канф. – Мінск: Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, 1998. – С. 144–146.
8. *Родионов, В.Н.* Якуб Колас – педагог / В.Н. Родионов. – Минск: Изд-во БГУ, 1981. – 141 с.
9. *Яленскі, М.Г.* Методыка выкладання беларускай мовы: сучасная лінгвадыдактыка: вучэб. дапаможнік / М.Г. Яленскі. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2005. – 224 с.

Тэма 2. Камунікатыўна-дзейнасны падыход пры навучанні беларускай мове

Пры аналізе дадзенай праблемы студэнту важна засяродзіць увагу на тым, што сучасны педагагічны працэс па беларускай мове скіраваны на фарміраванне і развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі школьнікаў.

Пры напісанні гэтай працы студэнту неабходна даць характарыстыку прынцыпаў, метадаў і прыёмаў, якія забяспечваюць камунікатыўна-дзейнасны падыход у навучанні беларускай мове. Важна сканцэнтраваць увагу на наступных пытаннях:

1. Асноўныя паняцці камунікатыўна-дзейнаснага падыходу ў навучанні беларускай мове.

МГПУ им. И.П. Шамякина

2. Неабходнасць развіцця камунікатыўных навыкаў асобы школьніка.

3. Камунікатыўна-дзейнасны падыход у навучанні беларускай мове.

4. Прынцыпы, метады і прыёмы фарміравання і развіцця камунікатыўных здольнасцей пры вывучэнні роднай мовы.

5. Сістэма працы, віды камунікатыўна-крэатыўных практыкаванняў і творчых прац, якія накіраваны на фарміраванне ў вучняў высокай маўленчай культуры і маюць камунікатыўную вартасць.

Асноўныя палажэнні курсавой работы павінны ілюстравацца прыкладамі, фрагментамі ўрокаў.

Літаратура

1. *Валочка, Г.М.* Як узнікаюць нашы выказванні? (Механізм стварэння тэксту як прадукту маўленчай дзейнасці) / Г.М. Валочка // Адукацыя і выхаванне. – 2004. – № 11. – С. 41–45.

2. *Гамеза, Л.М.* Лінгваметадычныя асновы ўзбагачэння слоўнікавага запасу школьнікаў пры вывучэнні беларускай мовы / Л.М. Гамеза // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 2005. – № 1. – С. 108–112.

3. *Гамеза, Л.М.* Рэалізацыя камунікатыўна-дзейнаснага падыходу ў працэсе ўзбагачэння слоўнікавага запасу школьнікаў / Л.М. Гамеза // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 6. – С. 8–15.

4. *Даўгучыц, Т.Ф.* "Хлеб – усяму галава": урок развіцця маўлення: 8 кл. / Т.Ф. Даўгучыц // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 12. – С. 9–12.

5. *Доўгаль, Д.А.* Напісанне афіцыйных папер: урок развіцця маўлення: 6 кл. / Д.А. Доўгаль // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 11. – С. 3–7.

6. Коммуникативная компетенция: принципы, методы, приемы формирования: сб. науч. ст. / Бел. гос. ун-т; в авт. ред. – Минск: РИВШ, 2009. – Вып. 9. – 102 с.

7. *Лаўрэль, Я.М.* Развіццё маўлення: праграма факультатыўных заняткаў для 5–6 кл. / Я.М. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 8. – С. 3–7.

МГПУ им. И.П. Шамякина

8. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

9. *Макарэвіч, А.М.* Метадычныя рэкамендацыі па развіцці пісьмовай мовы вучняў і іх творчых здольнасцей (у кантэксце 10-бальнай сістэмы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў) / А.М. Макарэвіч // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 1. – С. 3–21.

10. *Манойла, В.Б.* Тэкстацэнтрычны падыход да навучання мове: з вопыту работы / В.Б. Манойла // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 10. – С. 3–8.

11. *Мароз, Д.В.* Урок развіцця мовы “Усё ў маім краі сэрцу міла”: 8 кл. / Д.В. Мароз // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 1. – С. 47–48.

12. *Мароз, С.* Нататка-разважанне ў газету пра ўдзел вучняў у азеляненні школьнай тэрыторыі, вуліцы, двара: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2008. – № 4. – С. 62–64.

13. *Мартынкевіч, С.* Базавыя кампаненты методыкі развіцця камунікатыўнай кампетэнцыі школьнікаў пры вывучэнні беларускай мовы / С. Мартынкевіч // Роднае слова. – 2009. – № 9. – С. 61–65.

14. *Мартынкевіч, С.* Тыпалогія практыкаванняў па фарміраванні камунікатыўнай кампетэнцыі вучняў / С. Мартынкевіч // Роднае слова. – 2011. – № 4. – С. 78–81.

15. *Мартынкевіч, С.В.* Развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі школьнікаў пры вывучэнні беларускай мовы (5–6 класы): вучэб.-метад. дапам. для настаўнікаў агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / С.В. Мартынкевіч. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2010.

16. *Мартынкевіч, С.В.* Развіццё камунікатыўнай культуры школьнікаў на ўроках беларускай мовы / С.В. Мартынкевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 10. – С. 31–38.

17. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

18. *Мурына, Л.А.* Лінгвакультуралагічны падыход пры навучанні мовам у школе / Л.А. Мурына, Г.М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 11. – С. 34–37.

19. *Печенева, Т.А.* Реализация коммуникативного подхода при изучении морфологии в школе: именные части речи / Т.А. Печенева. – Минск: БГУ, 2001. – 124 с.

20. *Піскун, У.Ц.* Камунікатыўна-дзейнасны падыход да навучання роднай мове / У.Ц. Піскун, Л.А. Піскун // Актуальныя праблемы моўнай адукацыі вучняў ва ўмовах рэфармавання агульнаадукацыйнай школы: зборнік матэрыялаў рэсп. навук. метадыч. канф., Мазыр, 22–23 сак. 2001 г.; пад рэд. В.В. Валетава. – Мазыр: Мазырскі дзяржпедінстытут імя Н.К. Крупскай, 2001. – С. 219–221.

21. *Сянкевіч, В.І.* Камунікатыўнасць як уласцівасць мовы / В.І. Сянкевіч, С.Я. Кострыца // Актуальныя праблемы моўнай адукацыі вучняў ва ўмовах рэфармавання агульнаадукацыйнай школы: зборнік матэр. рэспубл. навук.-метад. канф., Мазыр, 22–23 сак. 2001 г.; пад рэд. В.В. Валетава. – Мазыр: Мазырскі дзяржпедінстытут імя Н.К. Крупскай, 2001. – С. 231–234.

22. *Таяноўская, І.У.* Навучанне кампазіцыйным і маўленчым прыёмам папулярызацыі вуснага выказвання: 10 кл. / І.У. Таяноўская, П.В. Грынчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 6. – С. 19–23.

23. *Таяноўская, І.У.* Навучанне логіка-маўленчым прыёмам тлумачэння паняццяў: 10 кл. / І.У. Таяноўская, П.В. Грынчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 3. – С. 35–37.

24. *Тушынскі, Д.М.* Развіццё моўнага мыслення вучня: вылучэнне асноўнай думкі тэксту / Д.М. Тушынскі // Роднае слова. – 2005. – № 9. – С. 54–56.

25. *Тушынскі, Д.М.* Развіццё навыку ўвагі да тэксту / Д.М. Тушынскі // Роднае слова. – 2007. – № 7. – С. 35–37.

26. *Тушынскі, Д.М.* Успрыняцце тэкстаў як разумовы навык і сродак развіцця пісьмовага маўлення / Д.М. Тушынскі // Псіхалогія. – 2007. – № 1. – С. 9–14.

МГПУ им. И.П. Шамякина

27. *Цыбульская, С.І.* Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

28. *Яленскі, М.Г* Методыка беларускай мовы: сучасная лінгвадыдактыка: вучэб. дапаможнік / М.Г. Яленскі. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2005. – 224 с.

Тэма 3. Прынцыпы арганізацыі і методыка правядзення пазакласных мерапрыемстваў па беларускай мове

Пры вырашэнні дадзенай праблемы студэнту патрэбна акцэнтаваць увагу на тое, што важным сродкам фарміравання цікавасці і павагі да нацыянальнай мовы, яе невычэрпных скарбаў з'яўляецца пазакласная праца, якой у сучаснай агульнаадукацыйнай школе, на жаль, адводзіцца малая ўвага. Правядзенне пазакласных мерапрыемстваў па беларускай мове па-за раскладам асноўных заняткаў – з'ява не сістэматычная, рэдкая, перыядычная, а таму і малаэфектыўная. Ён можа падкрэсліць, што толькі планамерная, сістэматычная дзейнасць педагогаў па арганізацыі і правядзенні пазакласнай працы дасць станоўчыя вынікі: ажывіць цікавасць да роднага слова, вывучаемага прадмета, паглыбіць лінгвадыдактычныя веды вучняў, выхавае нацыянальна свядомага грамадзяніна, патрыёта сваёй роднай зямлі.

Для таго, каб напісаць курсавую працу па дадзенай праблеме, неабходна звярнуць увагу на наступныя пытанні: акрэсліць значэнне пазакласнай працы ў школе, вызначыць яе мэты і задачы; апісаць прынцыпы арганізацыі пазакласных мерапрыемстваў (прынцып добраахвотнасці, прынцып раўнапраўя на ўдзел у выхаваўчых мерапрыемствах, прынцып індывідуальнага падыходу да вучняў, прынцып выхаваўчага навучання, прынцып сістэматычнасці, прынцып узаемасувязі ўрокаў беларускай мовы і пазакласнай дзейнасці, прынцып развіцця актыўнасці і самастойнасці вучняў, прынцып займальнасці); паказаць міжпрадметныя і інтэгратыўныя

МГПУ им. И.П.Шамякина

сувязі ў пазакласнай працы; акрэсліць формы пазакласных мерапрыемстваў па роднай мове (масавыя, групавыя, індывідуальныя, пастаянныя, эпізадычныя); паказаць сістэмнасць у арганізацыі пазакласнай працы.

Аналізуючы гэтыя пытанні, студэнту неабходна звярнуць увагу на методыку арганізацыі і правядзення лінгвістычных канферэнцый, рукапісных лінгвістычных выданняў, моўных свят і гульняў.

У практычную частку курсавой працы патрэбна вынесці самастойна распрацаваныя сцэнарыі пазакласных мерапрыемстваў.

Літаратура

1. *Бадзевіч, З.І.* Лінгвістычны конкурс: 9 кл. / З.І. Бадзевіч, І.М. Саматыя // Роднае слова. – 1998. – № 2. – С. 126–136.
2. *Басава, Г.* Лінгвістычны конкурс: 10 кл. / Г. Басава // Роднае слова. – 1997. – № 12. – С. 105–114.
3. Внеклассная работа по русскому языку: учеб.-метод. пособие / сост.: Т.И. Татаринова, Н.Л. Соколова, Е.А. Татаринов. – Мозырь: УО МГПУ им. И.П. Шамякина, 2008. – С. 240.
4. *Даніловіч, М.* Збіранне тапаніміі ў пазакласнай працы па мове / М. Даніловіч // Роднае слова. – 2009. – № 2. – С. 94–97.
5. *Зубко, А.С.* Моўны турнір: 9–11 кл. / А.С. Зубко // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 4. – С. 57–59.
6. *Кандратовіч, А.П.* "Дзве мовы сталі блізкімі мне з малку…": вусны часопіс: 7 кл. / А.П. Кандратовіч // Роднае слова. – 2008. – № 8. – С. 76–79.
7. *Красней, В.* Лінгвістычны конкурс: 11 кл. / В. Красней // Роднае слова. – 1997. – № 11. – С. 75–84.
8. *Красоўская, А.П.* Падарожжа ў родную мову: сцэнар пазакласнага мерапрыемства для вучняў 8–9 кл. / А.П. Красоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 6. – С. 59–63.
9. *Крупская, З.В.* Беларуская калыханка: сцэнар пазакласнага мерапрыемства для вучняў 5–7 кл. / З.В. Крупская, Н.І. Гардынец // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 5. – С. 59–64.

МГПУ им. И.П.Шамякина

10. *Куліковіч, У.* Лінгвістычны конкурс: 11 кл. / У. Куліковіч // Роднае слова. – 2006. – № 12. – С. 52–54.

11. *Лугоўскі, А.* Літаратурны дыктант: віктарына / А. Лугоўскі // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 10. – С. 35–39.

12. *Ляховіч, А.Ф.* Пакуль жыве мова, жыве народ: пазнавальнае мерапрыемства ў 4 кл. / А.Ф Ляховіч // Пачатковая школа. – 2009. – № 5. – С. 54–55.

13. *Ляшчынская, В.А.* Пазакласная работа па прадмету студэнта-філолага / В.А. Ляшчынская, В.І. Смыкоўская // Педагагічная практыка студэнтаў-філолагаў. – Мінск: Выш. школа, 1983. – С. 105–110.

14. *Малажай, Г.М.* Алімпіяды па беларускай мове / Г.М. Малажай, В.П. Красней. – Мінск: ТДА Аверсэв, 2000. – 240 с.

15. *Малажай, Г.М.* Пазакласная праца па беларускай мове: вучэб. дапаможнік / Г.М. Малажай, С.Р. Рачэўскі. – Мінск: Выш. школа, 1990. – 254 с.

16. *Мянькоў, Ю.У.* Размаўляй са мной па-беларуску!: літаратурна-музычная імпрэза / Ю.У. Мянькоў // Роднае слова. – 2008. – № 8. – С. 80–82.

17. Пазакласная праца па беларускай мове і літаратуры: у 2 кн. – Мінск, 2007. – Кн. 1: Калі закончыўся ўрок / В.А. Мяжэвіч; Кн. 2: Ад свята да свята / В.А. Буланда.

18. *Руцкая, А.В.* Свята на вуліцы Слоўнікаў: уменне працаваць са слоўнікамі, даведнікамі / А.В. Руцкая // Беларуская мова і літаратура. – 1998. – № 4. – С. 97–105.

19. *Руцкая, А.В.* Тыдзень беларускай мовы і літаратуры ў школе / А.В. Руцкая. – Гродна. – 1999. – 107 с.

20. Слова, вылітае з бронзы: сцэнарый мерапрыемства, прысвечанага Дню беларускага пісьменства / Л. Букліс [і інш.] // Роднае слова. – 2009. – № 8. – С. 62 – 65.

21. *Солахаў, А.* Алфавіт. Літары Е, Ё, Ю, Я: Віктарына / А. Солахаў // Роднае слова. – 1999. – № 12. – С. 98–103.

22. *Трапашка, Л.С.* Турнір эрудытаў: гульня па тэме “Пераклад” для вучняў 6–7 кл. / Л.С. Трапашка // Роднае слова. – 2006. – № 5. – С. 71–73.

МГПУ им. И.П.Шамякина

23. *Цыбульская, С.І.* Тыдзень (дэкада) беларускай мовы і літаратуры ў школе: асаблівасці арганізацыі і правядзення / С.І. Цыбульская // Роднае слова. – 2009. – № 2. – С. 103–105.

24. *Юбко, В.А.* Арганізацыя і змест пазакласнай работы па мове / В.А. Юбко // Народная асвета. – 1985. – № 3. – С. 37–40; № 4. – С. 65–69.

Тэма 4. Тэхналогія інтэграванага навучання на ўроках беларускай мовы

Пры напісанні работы студэнт павінен глыбей засвоіць, што інтэграванае навучанне ўяўляе сабою адну з ключавых педагагічных тэхналогій, якая садзейнічае выпрацоўцы спецыяльнай методыкі інтэграванага выкладання, звязвае ў адно цэлае як роднасныя, так і няроднасныя дысцыпліны і аказвае ўсебаковы ўплыў на іх глыбокае і свядомае асэнсаванне. Ён прыйдзе да высновы, што інтэграванае выкладанне прадмета ўздзейнічае на якасць засваення вучэбнага матэрыялу школьнікамі і з'яўляецца неад'емнай часткай адукацыйнага працэсу сучаснай школы.

Гэта праблема патрабуе грунтоўнага комплексна-метадычнага падыходу студэнта да вызначэння сутнасці тэхналогіі інтэграванага навучання беларускай мове і практычнага яго вырашэння з дапамогай распрацовак планаў-канспектаў урокаў.

Неабходна звярнуць асаблівую ўвагу на распрацоўкі інтэграваных урокаў, якія былі апублікаваны ў розных метадычных і практыка-арыентаваных часопісах, пазнаёміцца з методыкай арганізацыі і правядзення такіх урокаў.

Студэнт павінен уважліва даследаваць тэхналогію інтэграванага навучання на аснове інтэграваных працэсаў паміж беларускай мовай і некаторымі іншымі дысцыплінамі.

У курсавой працы студэнт можа вырашаць наступныя пытанні:

1. Вызначыць змест тэхналогіі інтэграванага навучання на сучасным этапе.

МГПУ им. И.П. Шамякина

2. Раскрыць сутнасць інтэграванага навучання ў працэсе вывучэння беларускай мовы, беларускай літаратуры і мастацтва.

3. Паказаць сутнасць інтэграванага навучання ў працэсе вывучэння беларускай і рускай моў.

4. Выявіць змест інтэграванага навучання ў працэсе вывучэння беларускай мовы, гісторыі Беларусі і этнаграфіі.

5. Раскрыць сутнасць і магчымасці інтэгравання беларускай мовы і біялогіі і інш.

Літаратура

1. Аб выніках эксперыменту па апрабацыі інтэграванага курса беларускай мовы і чытання / М.Г. Яленскі [і інш.] // Веснік адукацыі. – 2005. – № 8. – С. 16–23.

2. *Анисимов, В.И.* Интегративный подход приобщения школьников к художественной культуре: пособие для студентов-филологов / В.И. Анисимов. – Мозырь: РИФ “Белый ветер”, 1997. – 153 с.

3. *Анисимов, В.И.* Теория и технология интегративного образования / В.И. Анисимов, И.С. Жигарь, С.У. Филимонова. – Мозырь: МГПУ, 2003. – Вып. 1. – 236 с.

4. *Архипова, Т.* Межпредметные связи: в чём их актуальность / Т. Архипова // Учитель. – 2001. – № 4. – С. 34–36.

5. *Белов, В.* О некоторых вопросах интеграции в учебном процессе общеобразовательной школы / В. Белов // Учитель. – 2000. – № 6. – С. 46–53.

6. *Глазырына, Л.* Спосабы навучання беларускай мове на занятках па фізічнай культуры / Л. Глазырына // Пралеска. – 1993. – № 1. – С. 32.

7. *Данильцева, З.М.* Об интеграции уроков русского языка и литературы / З.М. Данильцева // Русская словесность. – 2001. – № 5. – С. 36–37.

8. *Захарэвіч, І.І.* Развіццё маўлення на карэкцыйна-адукацыйных занятках у класах інтэграванага навучання сярэдняй школы / І.І. Захарэвіч // Дэфекталогія. – 2004. – № 6. – С. 47–50.

МГПУ им. И.П.Шамякина

9. *Заяц, Л.І.* Інтэграваны абагульняльны ўрок па тэме “Назоўнік”: 5 кл. / Л.І. Заяц // Роднае слова. – 1997. – № 8. – С. 76–78.

10. *Лаўрыновіч, К.У.* Інтэграваны ўрок / К.У. Лаўрыновіч // Народная асвета. – 1992. – № 8. – С. 52–55.

11. *Левашова, Л.І.* Хто забыў сваю мову – усё губляе: інтэграваны ўрок беларускай мовы ў 6 класе / Л.І. Левашова // Народная асвета. – 2005. – № 4. – С. 61–63.

12. *Лепешаў, І.* Аналіз мовы на ўроках літаратуры / І. Лепешаў // Роднае слова. – 2000. – № 7. – С. 57–60.

13. *Лявоненка, С.* Інтэграваныя ўрокі-абагульненні ў 8 класе: беларуская мова, літаратура, гісторыя, геаграфія, біялогія, музыка, сусветная айчынная культура / С. Лявоненка // Роднае слова. – 2005. – № 1. – С. 52–55.

14. *Лядоўскі, У.А.* Каб была карысць / У.А. Лядоўскі // Народная асвета. – 1983. – № 2. – С. 47–50.

15. *Ляшук, В.Я.* Міжпрадметныя сувязі ў выкладанні беларускай мовы і літаратуры / В.Я. Ляшук, Г.М. Малажай. – Мінск: Нар. асвета, 1992. – 126 с.

16. *Малажай, Г.М.* Выкарыстанне літаратурных твораў пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 62–66.

17. *Малажай, Г.М.* Міжпрадметныя сувязі з літаратурай пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 12. – С. 25–28.

18. *Сілівон, В.* Вучыць мове малюнак: фарміраванне навыкаў творчага расказвання праз малюнак / В. Сілівон // Пралеска. – 1997. – № 4. – С. 9–14.

19. *Шаўчэнка, М.М.* Асаблівасці дапасавання і кіравання ў беларускай мове: 8 кл. / М.М. Шаўчэнка, М.М. Макарэвіч // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 7. – С. 55–58.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 5. Выкарыстанне асобасна арыентаваных тэхналогій у працэсе навучання роднай мове

Студэнт павінен адзначыць, што ў сучаснай сярэдняй агульнаадукацыйнай школе прыярытэтамі адукацыі і выхавання дзяцей усё больш і больш становяцца гуманістычныя спосабы

навучання, якія патрабуюць змен у арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу. Таму ўзнікла неабходнасць комплекснага вырашэння цэлага шэрагу пытанняў па развіцці і ўдасканаленні навучання.

У час працы над тэмай студэнт павінен дакладна ўсвядоміць, што сярод гэтых пытанняў важным з’яўляецца асобасна арыентаваная пабудова педагагічнага працэсу. Гэта патрабуе ад настаўніка выкарыстання інавацыйных тэхналогій навучання, якія дадуць магчымасць не толькі эфектыўна засвойваць вучэбны матэрыял, набываць практычныя навыкі і ўменні па прадмеце, але і зробяць інтэрактыўным навучанне, у ходзе якога выявіцца вучэбна-пазнавальная дзейнасць кожнага вучня.

У курсавой працы патрэбна даць тэарэтыка-метадалагічнае апісанне тэхналогій асобасна арыентаванага педагагічнага працэсу, апрабіраваныя самастойныя распрацоўкі ўрокаў. Варта засяродзіць увагу на тое, што кожная тэхналогія навучання мае мэтавую накіраванасць, сістэмныя навуковыя і адукацыйныя падыходы, сістэму мэтанакіраванай сумеснай дзейнасці настаўніка і вучня, крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці школьнікаў, агульныя вынікі і абмежаванне ў выкарыстанні.

Студэнт можа разгледзець наступныя пытанні:

1. Сутнасць педагагічных тэхналогій навучання.

2. Прыкметы тэхналогій асобасна арыентаванага навучання.

3. Выкарыстанне асобасна арыентаваных тэхналогій навучання на ўроках беларускай мовы:

3.1. Тэхналогія інтэрактыўнай гульні.

3.2. Тэхналогія рознаўзроўневага навучання.

3.3. Тэхналогія калектыўнага ўзаеманавучання.

3.4. Тэхналогія модульнага навучання.

3.5. Дэльтан-тэхналогія.

3.6. Мультымедыйныя прэзентацыйныя тэхналогіі на ўроках беларускай мовы.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Бурнель, А.Ю.* Тэхналогія развіцця крытычнага мыслення праз чытанне і пісьмо. Знакі прыпынку ў сказах з аднароднымі членамі (з выкарыстаннем тэкстаў пра хлеб) / А.Ю. Бурнель // Роднае слова. – 2007. – № 5. – С. 36–39.

2. *Буцэнка, А.Л.* Функцыянальная стылістыка: блочная тэхналогія навучання: 11 кл. / А.Л. Буцэнка // Роднае слова. – 2003. – № 3. – С. 70–73.

3. *Бухавец, В.*У. Выкарыстанне сучасных адукацыйных тэхналогій на ўроках беларускай мовы і літаратуры / В.У. Бухавец; пад рэд. С.І. Цыбульскай. – Мінск: СэрВіт, 2006. – 208 с.

4. *Віктаровіч, Т.А.* Адаптыўная сістэма навучання. Неабходнасць пераходу да новых тэхналогій / Т.А. Віктаровіч // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 1. – С. 10–13.

5. *Грыневіч, С.У.* Каардынуем, кансультуем, кантралюем: модульная тэхналогія пры вывучэнні тэмы "Адасобленыя члены сказа" ў 8 класе / С.У. Грыневіч // Народная асвета. – 2005. – № 8. – С. 41–43.

6. *Душэўская, В.Л.* Выкарыстанне камп'ютарных тэхналогій пры вывучэнні моўнай экспрэсіі / В.Л. Душэўская, Г.М. Канцавая, М.П. Канцавы // Информатизация образования. – 1999. – № 3. – С. 86–92.

7. *Жуковіч, М.В.* Тэхналогія дзелавой і займальнай гульні / М.В. Жуковіч // Роднае слова. – 2004. – № 4. – С. 58–61.

8. *Жуковіч, М.В.* Сучасныя педагагічныя тэхналогіі на ўроках беларускай мовы і літаратуры: дапам. для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агул. сярэд. адукацыі / М.В. Жуковіч. – Мінск: Аверсэв, 2007. – 157 с.

9. *Запрудскі, М.І.* Сучасныя адукацыйныя тэхналогіі / М.І. Запрудскі. – Мінск: Сэр-Віт, 2004. – 288 с.

10. *Кажура, В.В.* Урок у 6 класе па тэме "Роля прыметнікаў у мастацкіх і навуковых апісаннях": французская педмайстэрня / В.В. Кажура // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 4. – С. 15–16.

МГПУ им. И.П.Шамякина

11. *Кашлев, С.С.* Современные технологии педагогического процесса: пособ. для педагогов / С.С. Кашлев. – Минск: Университетское, 2000. – 95 с.

12. *Кендыш, Н.А.* У краіне кветак: урок развіцця мовы па тэхналогіі “французскія педагагічныя майстэрні”: 5 кл. / Н.А. Кендыш // Роднае слова. – 2004. – № 5. – С. 29–32.

13. *Кендыш, Н.А.* Ужыванне часоў дзеяслова: урок па модульнай тэхналогіі: 6 кл. / Н.А. Кендыш // Беларуская мова і літаратура, 2009. – № 4. – С. 28–31.

14. *Кныш, М.* Класіфікацыя адукацыйных тэхналогій навучання / М. Кныш // Роднае слова. – 2005. – № 2. – С. 58; № 3. – С. 65–66.

15. *Ксензова, Г.Ю.* Перспективные школьные технологии: учеб.-метод. пособие / Г.Ю. Ксензова. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 224 с.

16. *Кулікоўская, Т.І.* Выкарыстанне тэхналогіі калектыўных спосабаў навучання / Т.І. Кулікоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 12. – С. 38–45.

17. Матывацыйная дзейнасць настаўнікаў на ўроках беларускай мовы / А.С.Вахільчук [і інш.]; пад агульнай рэд. А.С. Вахільчук. – Мазыр: ТАА ВД Белы вецер, 2009. – 146 с.

18. *Мацвеева, Я.В.* Развітанне з марфалогіяй: урок-залік па тэхналогіі адаптыўнай школы: 7 кл. / Я.В. Мацвеева // Роднае слова. – 2003. – № 3. – С. 73–76.

19. *Мачэль, А.* Выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій у выкладанні мовы і літаратуры / А. Мачэль // Роднае слова. – 2007. – № 2. – С. 61–62.

20. *Навумчык, М.І.* Прымяненне тэхналогіі канцэнтраванага навучання пры засваенні тэмы “Віды аднасастаўных сказаў з галоўным членам выказнікам”: 8 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 1. – С. 44–50.

21. *Плешак, А.Л.* Мастер-класс: интерактивные методы в практике работы учителя / А.Л. Плешак, М.Ф. Путря // Народная асвета. – 2009. – № 1. – С. 30–34.

22. *Поведайко, С.Л.* Технология разноуровневого обучения / С.Л. Поведайко // Народная асвета. – 2003. – № 8. – С. 41–43.

МГПУ им. И.П. Шамякина

23. *Пышко, Л.Л.* Пытальныя і адносныя займеннікі: модульны ўрок: 6 кл. / Л.Л. Пышко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 3. – С. 13–14.

24. *Рымша, Т.М.* Маці: урок беларускай мовы па тэхналогіі французскіх педагагічных майстэрняў: 6 кл. / Т.М. Рымша // Роднае слова. – 2005. – № 6. – С. 58–59.

25. Урок-презентация / авт.-сост. В.Н. Пинчук, Е.П. Семёнова, Н.Н. Пинчук. – Минск: Красико-Принт, 2009.

26. *Шимутина, Е.* Кейс-технологии в учебном процессе / Е. Шимутина // Школьные технологии. – 2009. – № 5.

27. *Шкарадзёнак, Т.П.* Правапіс суфіксаў дзеепрыслоўяў: тэхналогія праблемнага навучання: 7 кл. / Т.П. Шкарадзёнак // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 10. – С. 52–54.

28. *Яленскі, М.Г.* Асобава арыентаванае навучанне беларускай мове / М.Г. Яленскі // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 3. – С. 82–99.

29. *Яленскі, М.Г.* Асобасна арыентаваная тэхналогія навучання мове / М.Г. Яленскі // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 12. – С. 8–10.

Тэма 6. Займальны матэрыял на ўроках беларускай мовы

Пры напісанні курсавой працы студэнту неабходна падкрэсліць, што сучасны ўрок беларускай мовы павінен адпавядаць аптымальнаму рэжыму і іншым абавязковым патрабаванням, якія вызначае сучасная дыдактыка. Сярод такіх патрабаванняў з’яўляецца актывізацыя пазнавальнай дзейнасці вучняў на ўроку, якая ў працэсе навучання адпавядае цэласнай сістэме працы настаўніка.

Студэнт павінен адзначыць, што ў гэтай сістэме важнае месца адводзіцца зацікаўленасці школьнікаў прадметам, якая дасягаецца пасродкам займальнага дыдактычнага матэрыялу – спецыяльна распрацаваных да вывучаемых тэм адпаведных творчых заданняў, дэфармаваных практыкаванняў, цікавых моўных гульняў, рэбусаў, красвордаў, чайнвордаў, крыптаграм і г. д., якія лаканічна характарызуюць пэўныя моўныя з’явы, што былі вядомы школьнікам з папярэдніх заняткаў ці засвоены на этапе вывучэння новага матэрыялу, і таму дапамагаюць свядомаму засваенню сутнасці гэтых з’яў.

МГПУ им. И.П.Шамякина

У курсавой працы студэнт павінен паказаць, што ён умее правільна выкарыстоўваць займальны матэрыял на ўроках беларускай мовы.

Студэнту важна паказаць, што ўжыванне цікавага займальнага матэрыялу на розных этапах урока абвастрае зрокавую памяць вучня, актывізуе яго думку, абуджае да творчасці, раскрывае і развівае патэнцыяльныя задаткі і здольнасці, павышае эфектыўнасць успрыняцця лігвістычнага матэрыялу, уплывае на адносіны вучняў да вучобы, выклікае цікавасць у вучняў да ведаў, павышае ўзровень моўнай культуры. Займальна-гульнёвыя моманты ўрока даюць магчымасць вырашыць кагнітыўна-камунікатыўныя задачы ў навучанні беларускай мове.

Пры выкананні дадзенай курсавой працы студэнту неабходна апісаць розныя віды займальнага матэрыялу, вызначыць карысць яго пры вывучэнні пэўных раздзелаў і тэм, выпрацаваць метадычныя рэкамендацыі па выкарыстанні займальнага матэрыялу на пэўных уроках, самастойна падрыхтаваць такі матэрыял і ўключыць яго ў распрацоўкі ўрокаў.

Літаратура

1. *Агеева, И.Д.* Занимательная лексика. Многозначные слова и омонимы: стихотворный материал для 6–7 классов / И.Д. Агеева // Педагогическое творчество. – 2005. – № 1. – С. 10–12.

2. *Акінчыц, А.А.* Два караблі: гульня-спаборніцтва па беларускай мове для вучняў 6 класа / А.А. Акінчыц, Г.К. Конаўна // Роднае слова. – 1999. – № 7. – С. 134–138.

3. *Бобайцева, В.В.* Филологические кроссворды / В.В. Бобайцева // Русская словесность. – 1997. – № 2. – С. 95 – 97; № 4. – С. 96–97.

4. *Верціхоўская, М.* Лексіка: займальны матэрыял / М. Верціхоўская // Роднае слова. – 2000. – № 11. – С. 71.

5. *Іўліева, Л.* Скарагаворкі: займальны матэрыял / Л. Іўліева // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 85.

МГПУ им. И.П.Шамякина

6. *Кісялевіч, І.І.* Востраў памылак: займальная гульня для 5 класа / І.І. Кісялевіч // Роднае слова. – 2006. – № 5. – С. 70–71.

7. *Косолапкова, А.А.* Дидактические игры при изучении темы “Лексика” / А.А. Косолапкова // Русский язык в школе. – 1990. – № 6. – С. 35–37.

8. *Мяжэвіч, В.* Чацвёрты лішні: займальны матэрыял / В.Мяжэвіч // Роднае слова. – 2001. – № 4. – С. 70.

9. *Панов, М.В.* Занимательная орфография: кн. для внеклассного чтения учащихся 7–8 кл. / М.В. Панов. – М., 1984. – 159 с.

10.*Паўлоўская, В.І.* Мова: цікава і займальна / В.І. Паўлоўская. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 221 с.

11. *Подгаецкая, И.М.* О составлении лингвистических задач / И.М. Подгаецкая // Русский язык в школе. – 1980. – № 6. – С. 53–58.

12. *Рагаўцоў, В.* Вершы: займальны матэрыял / В. Рагаўцоў // Роднае слова. – 2005. – № 4. – С. 70–71.

13. *Саўко, У.* Дзелавая гульня: развіццё мовы і прафесійная арыентацыя вучняў / У. Саўко, І. Саўко // Роднае слова. – 1992. – № 11. – С. 28–30.

14. *Снапкова, Т.В.* Мы запрашаем вас на баль: ролевая гульня па беларускай мове для вучняў 5 класаў / Т.В. Снапкова // Роднае слова. – 2002. – № 5. – С. 63–64.

15. *Солахаў, А.В.* Займальна ад А да Я / А.В. Солахаў. – Мінск: Лексіс, 2004. – 260 с.

16. *Солахаў, А.В.* Займальны матэрыял да тэмы “Лексіка” ў 5 класе / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1997. – № 5. – С. 88–90; № 6. – С. 100–104.

17. *Солахаў, А.В.* Займальны матэрыял па беларускай мове / А.В. Солахаў. – Мінск: Лексіс, 2004. – 173 с.

18. *Солахаў, А.В.* Займальны матэрыял: адназначныя і мнагазначныя словы / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1997. – № 7. – С. 92–102.

19. *Солахаў, А.В.* Словаўтварэнне і арфаграфія. Значымыя часткі слова: займальны матэрыял / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1998. – № 2. – С. 137–143.

МГПУ им. И.П.Шамякина

20. *Солахаў, А.В.* Словаўтварэнне і арфаграфія. Корань. Суфікс. Прыстаўка: займальны матэрыял / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1998. – № 5. – С. 114–121.

21. *Солахаў, А.В*. Словаўтварэнне і арфаграфія. Чаргаванне гукаў: займальны матэрыял / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1998. – № 7. – С. 113–119.

22. *Солахаў, А.В.* Устарэлыя словы і неалагізмы. Спрадвечнабеларускія і запазычаныя словы. Фразеалагізмы: займальны матэрыял / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 1997. – № 10. – С. 113–120.

23. *Солахаў, А.* Лік назоўнікаў: займальны матэрыял / А. Солахаў // Роднае слова. – 2009. – № 11. – С. 66–68.

24. *Старычонак, В.Д.* Займальная філалогія / В.Д. Старычонак. – Мінск: Выш. школа, 1998. – 254 с.

25. *Хроленко, А.Т.* Деловые игры по русскому языку как приём активизации учебного процесса / А.Т. Хроленко // Русский язык в школе. – 1985. – № 6. – С. 37–39.

26. *Цыганкин, Д.В*. Занимательная грамматика: пособ. для учителя / Д.В. Цыганкин, Н.К. Приставкин. – 2-е изд., переработ. и доп. – Саранск: Мордовское книжное издательство, 1986. – 124 с.

Тэма 7. Абсталяванне і арганізацыя працы кабінета беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры напісанні курсавой працы студэнт павінен паказаць, што кабінет беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі з'яўляецца не толькі памяшканнем, у якім праводзяцца вучэбныя заняткі і пазакласныя мерапрыемствы, але і своеасаблівым цэнтрам, які каардынуе і аптымізуе навучальны працэс па беларускай мове. У ім павінны захоўвацца розныя дыдактычныя матэрыялы, вучэбна-метадычныя, наглядныя і тэхнічныя сродкі навучання, якія могуць забяспечыць вучэбна-выхаваўчы працэс па прадмеце.

МГПУ им. И.П.Шамякина

У курсавой працы студэнт можа засяродзіць увагу на афармленні вучэбнага кабінета, які павінен быць аформлены эстэтычна прыгожа. Насценныя планшэты ў кабінеце павінны быць прызначаны функцыянальным задачам.

Асабліва патрэбна звярнуць увагу на сучасны вучэбны кабінет, які можа быць тэхнічна абсталяваным, камп’ютарызаваным. Работа настаўніка ў такім кабінеце значна ўскладняецца, бо, акрамя ўкаранення ў вучэбны працэс розных навучальных і дыягнастычных камп’ютарных праграм, настаўнік абавязаны забяспечыць захаванне здароўя і жыцця школьнікаў.

Пры грунтоўным аналізе гэтай тэмы студэнт можа разглядаць наступныя пытанні:

1. Прызначэнне кабінета беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Афармленне вучэбнага кабінета. (Размяшчэнне матэрыялаў можа быць намалявана на планшэтах або прадстаўлена ў выглядзе камп’ютарнай прэзентацыі).

3. Работа настаўніка-моваведа ў спецыялізаваным кабінеце: сістэматычнае папаўненне нарматыўнымі, вучэбна-метадычнымі і дыдактычнымі матэрыяламі, правядзенне заняткаў.

4. Навучальныя і дыягнастычныя камп’ютарныя праграмы як дыдактычны матэрыял вучэбнага кабінета.

Літаратура

1. Абсталяванне кабінета беларускай мовы і яго выкарыстанне ў навучальна-выхаваўчым працэсе: метад. пісьмо / М-ва асветы БССР, Рэсп. вучэб.-метад. каб.; склад. В.П. Канаш. – Мінск, 1980. – 25 с.

2. *Беспалько, В.П.* Образование и обучение с участием компьютеров: педагогика третьего тысячелетия: учеб.-метод. пособие / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 2002. – 351 с.

3. *Гершунский, Б.С.* Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы / Б.С. Гершунский. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

4. *Грищенко, П.Л.* Кабинет русского языка и эффективность урока / П.Л. Грищенко // Русский язык в школе. – 1985. – № 4. – С. 21–24.

5. *Жердева, М.В.* Использование кабинета русского языка в малокомплектной сельской школе / М.В. Жердева // Русский язык в школе. – 1985. – № 4. – С. 16–21.

6. *Зельманова, Л.М.* Требования к кабинету русского языка в школе / Л.М. Зельманова // Русский язык в школе. – 1982. – № 5. – С. 31–38.

7. *Кукушин, В.С.* Эстетика учебного кабинета / В.С. Кукушин // Теория и методика воспитательной работы. – Ростов н/Д: ИЦ МарТ, 2002. – С. 320 с.

8. *Ляшчынская, В.А.* Школьны кабінет мовы на філалагічным факультэце / В.А. Ляшчынская // Совершенствование филологического образования студентов в свете реформы общеобразовательной и профессиональной школы: материалы республ. науч.-метод. конф., Минск, 27–28 марта 1987 г. – Мінск: БДУ імя У.І. Леніна, 1989.

9. *Макарова, Т.Н.* Методические материалы по оформлению и содержанию кабинетов образовательных учреждений округа / Т.Н. Макарова // Завуч. – 2001. – № 7. – С. 7–75.

10. Об учебных кабинетах общеобразовательной школы: метод. рекомендации // Начальная школа. – 1982. – № 11. – С. 73–75.

11. Роль учебного кабинета в организации учебно-воспитательного процесса // Педагогика высшей школы. – Минск: Выш. школа. – 1980. – Вып. 5. – С. 35–39.

12. Рак, А.Я. Роля кабінета ў маральным выхаванні школьнікаў / А.Я. Рак, М.А. Станчыц. – Народная асвета. – 1984. – № 7. – С. 70–72.

13. Назарова, Т.С. Совершенствование и развитие кабинетной системы / Т.С. Назарова // Сов. педагогика. – 1982. – № 6. – С. 74–77.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 8. Дыферэнцыраванае навучанне на ўроках беларускай мовы

Студэнту неабходна адзначыць, што ў сістэме агульнай сярэдняй адукацыі ёсць установы тыпу: ліцэі, гімназіі, а ў сярэдніх агульнаадукацыйных школах – профільныя класы. Такая дыферэнцыяцыя напрамкаў навучання дае магчымасць вучню самастойна ўлічыць асабістую цікавасць, прыроджаныя задаткі і набытыя здольнасці. Патрэбна адзначыць, што сістэма дыферэнцыраванага навучання мае тры ўзроўні: міжшкольны, унутрышкольны і ўнутрыкласны.

Напісанне курсавой працы прадугледжвае разгляд апошняга ўзроўню – унутрыкласнага, які мае сваю арганізацыю і ўключае адпаведны змест адукацыі, пэўныя метады і прыёмы навучання, розныя формы вучэбнай працы, шматлікія сродкі навучання.

Студэнт павінен падкрэсліць, што пры ўмове дыферэнцыраванага навучання настаўнік можа максімальна ўлічыць падрыхтаванасць і магчымасці кожнага вучня. Ён будзе развіваць іх адукацыйныя здольнасці праз выкананне асобных рознаўзроўневых заданняў, якія сістэматызуюць веды вучняў з рознымі фізіялагічнымі задаткамі.

Аналізуючы гэтую праблему, можна разгледзець такія пытанні як:

1. Сутнасць і значэнне дыферэнцыраванага навучання ў педагагічнай дзейнасці настаўніка беларускай мовы.

1.1. Паняцце дыферэнцыяцыі і яе асноўныя функцыі.

1.2. Мэтанакіраванасць, этапы і шляхі рэалізацыі дыферэнцыраванага падыходу на ўроках мовы.

2. Арганізацыя ўнутрыкласнай сістэмы дыферэнцыраванага навучання.

2.1. Метады і прыёмы навучання.

2.2. Формы вучэбнай працы.

3. Рознаўзроўневыя заданні як сродак развіцця адукацыйных здольнасцяў вучняў у працэсе дыферэнцыраваннага навучання.

У практычную частку можна вынесці самастойныя распрацоўкі ўрокаў, у якіх будзе адлюстраваны дыферэнцыраваны падыход у навучанні мове.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Літаратура

1. *Бандарэнка, Г.М.* Грані дыферэнцыяцыі / Г.М. Бандарэнка // Народная асвета. – 1996. – № 3. – С. 9–19.

2. *Босы, І.Ч.* Актывізацыя пазнавальнай дзейнасці вучняў праз дыферэнцыяцыю навучання / І.Ч. Босы // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 4. – С. 3–7.

3. *Герасімчык, В.І.* Дыферэнцыяцыя: праблемы ўкаранення / В.І. Герасімчык // Народная асвета. – 1992. – № 2. – С. 6–9.

4. Дыферэнцыраванае навучанне: вопыт Магілёўшчыны / А.П. Раманаў [і інш.] // Адукацыя і выхаванне. – 1995. – № 5. – С. 64–68.

5. *Іваноў, Ю.А.* Варыянт сістэмы дыферэнцаванага навучання: навучанне сельскіх школьнікаў / Ю.А. Іваноў // Адукацыя і выхаванне. – 1996. – № 1. – С. 77–80.

6. *Іваноў, Ю.А.* Дыферэнцыяцыя навучання – праблема дня: сельская школа / Ю.А. Іваноў // Адукацыя і выхаванне. – 1992. – № 12. – С. 74–79.

7. *Іваноў, Ю.А.* Навучальны план у сістэме дыферэнцыяцыі ў сельскай школе / Ю.А. Іваноў // Народная асвета. – 1991. – № 9. – С. 6–10.

8. *Крайко, Б.М.* Дыферэнцыяцыя адукацыі ў гарадской школе / Б.М. Крайко // Народная асвета. – 1992. – № 1. – С. 6–11.

9. *Кульмянёва, Л.Р.* Работа са студэнтамі па дыферэнцыяцыі і індывідуалізацыі навучання / Л.Р. Кульмянёва // Адукацыя і выхаванне. – 1996. – № 2. – С. 34–35.

10. *Ліопа, Т.* Прыступка да поспеху: калектыўныя формы навучальнага ўзаемадзеяння на ўроках беларускай мовы пры дыферэнцаваным навучанні / Т. Ліопа, Т. Прадзед // Роднае слова. – 1994. – № 5. – С. 36–40; № 6. – С. 39–42.

11. *Партык, С.І.* Дыферэнцыраваны падыход да школьнікаў пры індывідуальна-групавым навучанні / С.І. Партык // Народная асвета. – 1991. – № 10. – С. 33–35.

12. *Перавозны, А.У.* Дыдактычныя аспекты дыферэнцыраванага навучання школьнікаў / А.У. Перавозны // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. Псіхалогія. – 1995. – № 2. – С. 69–73.

13. *Перавозны, А.У.* Дыдактычныя праблемы дыферэнцыяцыі школьнага навучання / А.У. Перавозны // Народная асвета. – 1996. – № 1. – С. 11–17.

МГПУ им. И.П.Шамякина

14. *Перавозны, А.У.* Дыферэнцыяцыя школьнай адукацыі / А.У. Перавозны // Народная асвета. – 2003. – № 8. – С. 8–10.

15. *Протчанка, В.У.* Дыферэнцыяцыя – не самамэта, а сродак: сельская школа / В.У. Протчанка // Адукацыя і выхаванне. – 1994. – № 4. – С. 101–107.

16. *Раманаў, А.П.* Дыферэнцыраванае навучанне: арганізацыйны аспект / А.П. Раманаў // Народная асвета. – 1995. – № 4. – С. 8–19.

17. *Сляпухіна, А.С.* Праблемы дыферэнцыяцыі навучання ў сучаснай школе / А.С. Сляпухіна // Народная асвета. – 2003. – № 8. – С. 11–12.

18. *Смаляроў, М.Р.* З улікам індывідуальнасці: асаблівасці арганізацыі дыферэнцыраванага навучання ў сярэдняй агульнаадукацыйнай школе / М.Р. Смаляроў // Народная асвета. – 1997. – № 9. – С. 16–25.

19. *Смаляроў, М.Р.* Па шляху дыферэнцыраванага навучання / М.Р. Смаляроў // Народная асвета. – 1998. – № 7. – С. 48–57.

Тэма 9. Метадычная работа настаўнікаў-моваведаў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры напісанні курсавой працы студэнту неабходна разгледзець метадычныя аспекты работы настаўнікаў-моваведаў і апісаць іх, паказаць, якімі шляхамі адбываецца павышэнне метадычнага ўзроўню настаўнікаў, як удасканальваюць яны прафесійнае майстэрства. У сувязі з гэтым яму патрэбна пазнаёміцца з публікацыямі часопісаў “Роднае слова”, “Беларуская мова і літаратура”, “Народная асвета” і інш., якія змяшчаюць вопыт працы настаўнікаў беларускай мовы.

Варта засяродзіць увагу на наступныя пытанні:

1. Роля метадычнага кабінета аддзела адукацыі ў працы настаўніка.
2. Арганізацыя работы настаўніка па самаадукацыі.
3. Работа метадычных аб’яднанняў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.
4. Метадычныя асновы педагагічных саветаў і нарад пры адміністрацыі школы.
5. Раённыя метадычныя семінары і навукова-практычныя канферэнцыі.

МГПУ им. И.П. Шамякина

6. Курсы павышэння кваліфікацыі настаўнікаў-філолагаў.

У практычнай частцы курсавой працы студэнт можа прывесці прыкладныя планы работы метадычных аб'яднанняў, педагагічных саветаў і нарад пры адміністрацыі школы.

Літаратура

1. *Антропава, А.* Урокі духоўнасці: з вопыту работы настаўніцы Азершчынскай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна Алены Гарнастай / А. Антропава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1992. – № 4. – С. 9.

2. *Бабруйка, В.* Метадычнае аб'яднанне настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры Мазыршчыны: у сумесным пошуку / В. Бабруйка // Роднае слова. – 2009. – № 4. –С. 81–83.

3. *Бруева, Т.* Метадычнае аб'яднанне настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры Вілейшчыны: следам за словам / Т. Бруева, І. Шасцілоўская // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 82.

4. *Граковіч, І.П.* Знайсці сваю сцяжынку / І.П. Граковіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 3. – С. 13–16.

5. *Граковіч, І.П.* Урокі працавітасці, дабрыні / І.П. Граковіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 11. – С. 14–16.

6. *Громак, З.* Працуюць аднадумцы: метады і прыёмы педагогікі супрацоўніцтва на занятках / З. Громак // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 2. – С. 6.

7. *Драздова, Р.* "Зацікаўлена, а не толькі для формы…": метадычная работа па адраджэнні мовы і нацыянальнай культуры / Р. Драздова // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 10. – С. 9.

8. *Казлова, А.У.* Камп'ютарная падтрымка ўрокаў беларускай мовы і літаратуры: з вопыту работы / А.У. Казлова // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 12. – С. 19.

9. *Казубоўская, Г.* Метадычная работа: пошукі, знаходкі / Г. Казубоўская // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 4. – С. 4–5.

10. *Капцэвіч, К.* Развіццё творчых здольнасцяў вучняў: з вопыту работы выдатніка народнай асветы Беларусі Леакадзіі Агурцовай / К. Капцэвіч // Роднае слова. – 1997. – № 6. – С. 66.

МГПУ им. И.П. Шамякина

11. *Клёнава, Р.* “Зрабіць свой прадмет любімым…”: з вопыту работы Валянціны Сухадолавай / Р. Клёнава // Роднае слова. – 1992. – № 2. – С. 39–41.

12. *Клімкова, А*. Вучыцца і вучыць / А. Клімкова // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 1. – С. 3 – 5.

13. *Кныш, М.А.* Развіваць асобу вучня / М.А. Кныш // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 5. – С. 36–38.

14. *Кульневіч, С.В.* Арганізацыя і змест метадычнай работы / Кіраванне сучаснай школай / С.В. Кульневіч, В.І. Ганчарова, Т.П. Лакаценіна. – Валгаград: Настаўнік, 2005. – Выпуск 2. – 288 с.

15. *Кутузава, Л.* У пошуках новых форм / Л. Кутузава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 2. – С. 10–12.

16. *Лізінскі, В.М.* Аб метадычнай працы ў школе / В.М. Лізінскі. – М.: Педагагічны пошук, 2004. – 160 с.

17. *Макарава, Т.М.* Планаванне і арганізацыя метадычнай работы ў школе / Т.М. Макарава. – М.: Педагагічны пошук, 2002, 161 с.

18. *Нікішына, І.В.* Тэхналогія кіравання метадычнай работай у адукацыйнай установе. / І.В. Нікішына. – Валгаград: Настаўнік, 2007. – 128 с.

19. *Прадзед, Т.Р.* Складаемыя поспеху / Т.Р. Прадзед // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 10. – С. 7–10.

20. *Работа, Н.* Калі побач талент: урокі майстэрства Жанны Прыймак / Н. Работа // Роднае слова. – 1997. – № 5. – С. 107–117.

21. *Руцкая, А*. Пазбягаць аднастайнасці / А. Руцкая // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 1. – С. 1–3.

22. *Саматыя, І.М.* Поспех не прыходзіць сам / І.М. Саматыя // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 4. – С. 13–14.

23. Саўко, У.П. Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6. – С. 8.

24. Тэхналогіі сучаснай дыдактыкі ў працэсе кіравання метадычнай працай у школе / пад рэд. Л.П. Ільенка. – Валгаград: Настаўнік, 2006. – 200 с.

25. *Цатурава, А.* Метадычнае аб’яднанне настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры Барысаўшчыны: прыярытэтныя накірункі дзейнасці / А. Цатурава // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 84–85.

МГПУ им. И.П.Шамякина

26. *Цыбульская, С.І.* Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры / С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.
27. *Язерская, С.А.* Вучэбна-метадычныя комплексы новага пакалення па беларускай мове / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 7. – С. 3.

Тэма 10. Кантрольна-ацэначная дзейнасць настаўніка на ўроках беларускай мовы

Пры распрацоўцы гэтай тэмы студэнт павінен адзначыць, што ў ходзе адукацыйнага працэсу па беларускай мове кантрольна-ацэначная дзейнасць настаўніка з'яўляецца важным этапам. Праверка ведаў, уменняў і навыкаў здзяйсняецца настаўнікам на кожным уроку, у выніку чаго выяўляецца індывідуальны ўзровень разумовага развіцця асобы школьніка.

Студэнт павінен засяродзіць увагу на вучэбнай дзейнасці школьнікаў, якая можа быць праверана і ацэнена ў вуснай або пісьмовай формах. Абедзве гэтыя формы праверкі даюць аб'ектыўную рэзультатыўную інфармацыю аб узроўні сфарміраванасці ведаў вучняў, калі метадычна правільна выкарыстоўваюцца метады адукацыйнага кантролю (гутарка, назіранне, розныя віды апытання: франтальнае, індывідуальнае, групавое і інш., кантрольныя работы, праграміраваны кантроль).

У курсавой працы неабходна спыніць увагу на відах кантролю (бягучы, перыядычны, выніковы), падрабязна іх апісаць і прывесці фрагменты ўрокаў, у якіх дадзеная праблема будзе мець месца. Асобна патрэбна паказаць, якія існуюць нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па беларускай мове ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе.

У практычнай частцы курсавой працы могуць быць змешчаны правераныя кантрольныя працы вучняў.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Аванесов, В.С.* Форма тестовых заданий: учеб. пособие для учителей школ, лицеев, преподавателей вузов и колледжей / В.С. Аванесов. – М.: Центр тестирования, 2005. – 156 с.

2. Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце “Беларуская мова” // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 7. – С. 5–17.

3. *Баранава, Н.* Кантрольна-дыягнастычная работа па тэме “Лічэбнік” / Н. Баранава // Роднае слова. – 2004. – № 1. – С. 35.

4. *Босы, І.* Тэставае апытанне як сродак аператыўнага кантролю на ўроках беларускай мовы і літаратуры / І. Босы // Роднае слова. – 1998. – № 9. – С. 125–131.

5. *Васілевіч, С.Л.* Тэставыя заданні па беларускай мове: комплекс № 1 / С.Л. Васілевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 10. – С. 54–58.

6. *Васілевіч, С.Л.* Тэставыя заданні па беларускай мове: комплекс № 2 / С.Л. Васілевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 11. – С. 52–55.

7. Десятибалльная система оценки результатов учебной деятельности учащихся в учреждениях образования, обеспечивающих получение общего среднего образования // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 4. – С. 48.

8. *Жыляніна, С.* Методыка праверкі і ацэнкі вучнёўскіх ведаў / С. Жыляніна // Роднае слова. – 2002. – № 9. – С. 46.

9. Зборнік тэматычных і выніковых кантрольных работ па беларускай мове для 4–9 класаў (з адказамі) / Г.М. Валочка [і інш.]. – 2-е выд. – Мінск: Аверсэв, 2003. – 144 с.

10. Інструкцыя аб парадку фарміравання культуры вуснай і пісьмовай мовы ў агульнаадукацыйных установах Рэспублікі Беларусь // Зборнік нарматыўных дакументаў Міністэрства адукацыі РБ. – 2008. – № 17. – С. 3–36.

11. *Літвінчык, С.І.* Праверка ведаў і ўменняў вучняў па беларускай мове ў 9 класе / С.І. Літвінчык // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 6. – С. 40–45.

МГПУ им. И.П.Шамякина

12. *Нагорная, В.* Выніковы тэст па беларускай мове: 9 кл. / В. Нагорная // Роднае слова. – 2006. – № 4. – С. 54–56.

13. *Протчанка, В.У.* Тэсты па беларускай мове: 9 кл.: дапам. для вучняў / В.У. Протчанка. – Мінск: Сэр-Віт, 2003.

14. *Старычонак, В.* Тэставанне як форма кантролю ведаў: фанетыка, склад слова і словаўтварэнне / В. Старычонак // Роднае слова. – 1999. – № 4. – С. 112.

15. *Цыбульская, С.І.* Беларуская мова: 5–11 кл.: кантрольныя работы / С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2005. – 207 с.

16. *Цыбульская, С.І.* Беларуская мова: 8 кл.: заданні для тэматычнага кантролю / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2006. – 160 с.

17. *Цыбульская, С.І.* Беларуская мова: 9 кл.: заданні для тэматычнага кантролю / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2006. – 159 с.

18. *Цыбульская, С.І.* Беларуская мова: 10 кл.: заданні да тэматычнага кантролю / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2007. – 112 с.

19. *Цыбульская, С.І.* Беларуская мова: 11 кл.: заданні для тэматычнага кантролю / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2006. – 86 с.

20. *Цыбульская, С.І.* Рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 5 кл.: дапаможнік для настаўнікаў / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – 128 с.

21. *Цыбульская, С.І.* Рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 6 кл.: дапаможнік для настаўнікаў / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – 142 с.

22. *Цыбульская, С.І.* Рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 7 кл.: дапаможнік для настаўнікаў / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – 128 с.

23. *Юбко, В.А.* Унутрышкольны кантроль – дзейсная форма павышэння якасці ведаў, уменняў і навыкаў вучняў / В.А. Юбко // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 1. – С. 32–36; № 4. – С. 49–54; № 6. – С. 23–26; № 7. – С. 19–22; № 9. – С. 13–16; № 10. – С.15–18.

МГПУ им. И.П.Шамякина

РАЗДЗЕЛ II. СРОДКІ НАВУЧАННЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

Тэма 11. Наглядныя сродкі навучання на ўроках беларускай мовы

Аналіз дадзенай тэмы дае студэнту магчымасць раскрыць сутнасць мэтанакіраванага выкарыстання на ўроках беларускай мовы наглядных сродкаў навучання, якія аказваюць уплыў на актывізацыю пазнавальнай дзейнасці на этапе засваення і замацавання вывучанага, пры абагульненні, паўтарэнні і сістэматызацыі матэрыялу. Прадуманае іх прымяненне робіць навучальны працэс ажыўленым і цікавым, спрыяе выпрацоўцы практычных навыкаў: арфаэпічных, арфаграфічных, пунктуацыйных, акцэнталагічных, камунікатыўных і інш.

Пры выкананні дадзенай работы студэнту неабходна апісаць наглядныя сродкі навучання, раскрыць методыку іх прымянення на ўроку, распрацаваць фрагменты ўрокаў з прымяненнем розных наглядных сродкаў навучання.

Студэнтам могуць быць разгледжаны наступныя пытанні:

1. Наглядныя сродкі навучання і вучэбны працэс па беларускай мове.
2. Методыка выкарыстання наглядных сродкаў навучання на ўроках беларускай мовы (малюнкаў, карцін, картак, табліц, схем, апорных канспектаў, муляжоў, прэзентацый і інш.).
3. Роля наглядных сродкаў навучання ў адукацыйным працэсе па беларускай мове.

Літаратура

1. Беларуская мова ў табліцах і схемах: вучэб. дапаможнік для вучняў старшых класаў сярэдняй школы / Г.М. Валочка [і інш.]. – Мінск: ТАА "Юніпрэс", 2002. – 192 с.

2. *Зельманова, Л.М.* Наглядность в преподавании русского языка: пособ. для учителя / Л.М. Зельманова. – М., 1984. – 159 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

3. *Іўчанкаў, В.І.* Беларускі правапіс у апорных схемах. Паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”. – Мінск: Пачатковая школа, 2010. – 64 с.

4. *Капылоў,І.Л.* Беларуская мова ў табліцах і схемах: дапам. для школьнікаў і абітурыентаў / І.Л. Капылоў, С.Я. Рапацэвіч. – Мінск: Сучаснае слова, 2004. – 224 с.

5. *Красней, В.П.* Беларуская мова ў табліцах і схемах / В.П.Красней. – Мінск: Аверсэв, 2010.– 176 с.

6. *Ляшчынская, В.А.* Наглядныя і тэхнічныя сродкі навучання / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава // Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

7. *Новікава, І.* Табліцы па марфалогіі, сінтаксісу і пунктуацыі ў 11 класе / І. Новікава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 11. – С. 12–18.

8. *Строк, Л.І.* Апорныя канспекты па беларускай мове: 5–9 кл. / Л.І. Строк. – Мінск: Універсітэцкае, 1993. – 48 с.

9. *Шэўчык, Н.І.* Нагляднасць пры вывучэнні беларускай мовы: метад. дапаможнік для настаўнікаў 5–6 класаў васьмігадовай школы / Н.І. Шэўчык. – Мінск, 1980. – 174 с.

Тэма 12. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: методыка яго выкарыстання на ўроку

Пры распрацоўцы дадзенай тэмы студэнту патрэбна акрэсліць, што адносіцца да дыдактычнага матэрыялу, паказаць значнасць яго ў вучэбным працэсе, якія магчымасці дае ён вучням пры ўдасканаленні ведаў, уменняў і навыкаў па беларускай мове, звярнуць увагу на паўсядзённы ўжытак ў адукацыйнай практыцы. Асобна патрэбна прааналізаваць некаторыя выдадзеныя зборнікі дыдактычных матэрыялаў для вучняў 5–9 класаў, выказаць сваё ўражанне, вызначыць узровень складанасці і адпаведнасць дыдактычнага матэрыялу ўзроставым здольнасцям вучняў і патрабаванням вучэбнай праграмы, зрабіць вывады.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Кожны від дыдактычнага матэрыялу (розныя тыпы практыкаванняў, лінгвістычныя, творчыя і рознаўзроўневыя заданні, карткі, перфакарты, табліцы, схемы, апорныя канспекты, алгарытмы, сінквейны, тэсты і інш.) патрабуе апісання методыкі яго выкарыстання на ўроках роднай мовы. Тэарэтычныя палажэнні павінны адлюстроўвацца ў фрагментах урокаў.

Літаратура

1. *Амяльковіч, А.* Берагчы прыроду, ахоўваць яе багацці: дыдактычны матэрыял: 5 кл. / А. Амяльковіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 6. – С. 18–21.

2. *Бадзевіч, З.І.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: 9 клас / З.І. Бадзевіч, І.М. Саматыя. – Мінск: НІА, 2006.

3. *Валочка, Г.М.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: 7 клас / Г.М. Валочка, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: НІА, 2006.

4. *Васілевіч, Д.* Працуем з апорнымі канспектамі / Д. Васілевіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 1. – С. 28–30.

5. *Вярбіла, У.М.* Багата, родная ты мова…: матэрыялы і метадычныя парады па развіццю звязнай мовы вучняў 4–8 класаў: дапаможнік для настаўніка / У.М. Вярбіла, Я.М. Лаўрэль, М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1988. – 176 с.

6. *Вярбіла, У.М.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове для 6 класа: дапаможнік для настаўніка / У.М. Вярбіла, Т.Р. Новікава, Г.А. Ткацэвіч. – Мінск: Нар. асвета, 1982. – 112 с.

7. *Глебянок, А.В.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове для 5 класа: дапаможнік для настаўніка / А.В. Глебянок [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1981. – 127 с.

8. *Грыцкевіч, С.* Дыдактычны матэрыял: выклічнік: 7 кл. / С. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2001. – № 3. – С. 61.

9. *Грыцкевіч, С.* Дыдактычны матэрыял: часціцы: 7 кл. / С. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2001. – № 2. – С. 56–57.

10. *Грыцкевіч, С.Л.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: дапаможнік для вучняў 7 класа агульнаадукацыйных школ з рускай мовай навучання / С.Л. Грыцкевіч, А.М. Тамашэвіч. – Мінск: НМЦэнтр, 2001. – 88 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

11. *Дарожка, Л.* Лінгвістычнае заданне / Л. Дарожка // Роднае слова. – 1995. – № 7. – С. 84 – 85.

12. *Дарожка, Л.* Лінгвістычная задача / Л. Дарожка // Роднае слова. – 1995. – № 5. – С. 44; № 7. – С. 101.

13. *Казей, Г.Д.* Апорныя табліцы на ўроках мовы / Г.Д. Казей // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 5. – С. 20–22.

14. *Каляда, Н.* Апорны канспект дае добры эфект!: з вопыту работы настаўніцы сярэдняй школы № 7 г. Калінкавічы Валянціны Голуб / Н. Каляда // Роднае слова. – 1992. – № 5. – С. 17–22.

15. *Красней, В.П.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: 5 кл. / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Народная асвета, 2005.

16. *Красней, В.П.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: 6 кл. / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Сэр-Віт, 2005.

17. *Краўчанка, В.* Работа па апорных канспектах у 7–8 кл. / В. Краўчанка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 4. – С. 22–25; № 12. – С. 34–39.

18. *Лаўрэль, Я.М.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове для 7 класа: дапаможнік для настаўнікаў / Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Нар. асвета, 1981. – 104 с.

19. *Лаўрэль, Я.М.* Дыдактычны матэрыял па беларускай мове для 8 класа: дапаможнік для настаўніка / Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Нар. асвета, 1984. – 111 с.

20. *Міхнёнак, С.* Практыкаванне як асноўны метадычны сродак навучання пунктуацыі складанага сказа / С. Міхнёнак // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 53–56.

21. *Мяжэвіч, В.А.* Дыдактычны матэрыял па тэме “Лексіка і фразеалогія”: 11 кл. / В.А. Мяжэвіч // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 12. – С. 13–18.

22. *Новікава, Т.* Табліцы па марфалогіі, сінтаксісу і пунктуацыі ў 11 класе / Т. Новікава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 11. – С. 12–18.

23. *Новікава, Т.* Табліцы па марфалогіі ў 11 класе / Т. Новікава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 10. – С. 33–38.

МГПУ им. И.П.Шамякина

24.*Пашкевіч, М.* Дыдактычны матэрыял па стылістыцы да ўрокаў у 5 класе / М. Пашкевіч // Роднае слова. – 1995. – № 4. – С. 89–94.

25.*Протчанка, В.У.* Дыдактычны матэрыял: 7 кл.: дапаможнік для настаўніка / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1986. – 125 с.

26.*Прыймак, Ж.* У сузор'і рэспублік-сясцёр квітнее мая Беларусь: дыдактычны матэрыял па сінтаксісу і пунктуацыі: 7 кл. / Ж. Прыймак, І. Казлоўскі // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 7. – С. 38–42.

27.*Пятрэнка, М.М.* Практыкаванні з выбарачным адказам / М.М. Пятрэнка. – Мінск: Нар. асвета, 1990. – 118 с.

28.*Саўко, У.* Любімая справа – гэта шчасце: дыдактычны матэрыял па развіццю мовы і прафесійнай арыентацыі: 8–9 кл. / У. Саўко, І. Саўко // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 6. – С. 20–26.

29.*Строк, Л.І.* Практычны матэрыял па беларускай мове (да апорных канспектаў) / Л.І. Строк // Беларуская мова і літаратура. – 1998. – № 1. – С. 86–96.

30.*Таранава, Л.* Дыдактычны тэатр на ўроку / Л. Таранава // Роднае слова. – 1999. – № 11. – С. 141.

31.*Цыбульская, С.І.* Рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 7 кл.: дапам. для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання з 12-гадовым тэрмінам навучання / С.І. Цыбульская. – 2-е выд. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2005. – 128 с.

Тэма 13. Аналіз вучэбнай праграмы па беларускай мове для 5–11 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы студэнт павінен паказаць, што ён валодае зместам вучэбнай праграмы, умее адбіраць, аналізаваць, сістэматызаваць і планаваць вучэбны матэрыял, метады і прыёмы работы пры выкладанні асобных раздзелаў і тэм.

Раскрыццё дадзенай тэмы патрабуе асвятлення наступных пытанняў:

МГПУ им. И.П.Шамякина

1. Праграма, яе роля і месца ў рабоце настаўніка.

2. Асноўныя прынцыпы пабудовы праграмы на беларускай мове для 5–11 класаў.

3. Змест і структура праграмы па фанетыцы, граматыцы, правапісе і развіцці маўлення вучняў.

4. Размеркаванне вучэбнага матэрыялу па гадах навучання. Асноўныя патрабаванні да методыкі выкладання беларускай мовы, прадугледжаныя праграмай для 5–11 класаў.

Літаратура

1. *Варановіч, З.Б.* Методыка выкладання беларускай мовы / З.Б. Варановіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 248 с.

2. Вучэбная праграма для агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання. Беларуская мова 5–11 класы. – Мінск: НІА, 2010. – 56 с.

3. Выкладанне беларскай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар.асвета, 1994. – 239 с.

4. Выкладанне беларускай мовы і літаратуры: кн. для настаўніка / В.У. Протчанка [і інш.]; пад рэд. М.А. Лазарука. – Мінск: Нар. асвета, 1983. – 176 с.

5. Канцэпцыя вучэбнага прадмета “Беларуская мова” // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 6.

6. *Лазарчык, Л.* Рыхтуемся да адзінага дзяржаўнага экзамену: праграма: 10–11 кл. // Роднае слова. – 2005. – № 7. – С. 75–79.

7. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

8. *Паўлоўскі, І.І.* Беларуская мова: 4 кл.: прыкладнае планаванне (для школ з беларускай мовай навучання) / І.І. Паўлоўскі // Пачатковае навучанне: сям’я, дзіцячы сад, школа. – 2007. – № 5.

9. *Протчанка, В.У.* Новая праграма на беларускай мове і навучальны працэс / В.У. Протчанка // Роднае слова. – 1994. – № 1. – С. 4–8.

10. *Протчанка, В.У.* Актуальныя праблемы тэорыі і практыкі навучання беларускай мове / В.У. Протчанка. – Мінск: НІА, 2001. – 212 с.

11. *Цыбульская, С.І.* Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 14. Аналіз падручніка па беларускай мове для 5 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы студэнт павінен прааналізаваць падручнік у наступнай паслядоўнасці:

1. Вызначыць прынцыпы, якія ляжаць у аснове пабудовы падручніка, структуры кнігі, суадносіны ў ёй тэарэтычнага і практычнага матэрыялу.
2. Паказаць, як падаецца тэарэтычны матэрыял, ацаніць яго даступнасць.
3. Паказаць, як улічваецца паўтарэнне вывучанага раней пры знаёмстве з новым матэрыялам.
4. Ахарактарызаваць прыёмы абагульнення вучэбнага матэрыялу.
5. Вызначыць віды практыкаванняў у падручніку.
6. Прааналізаваць, які матэрыял прапануецца для самастойнай працы вучняў.
7. Разгледзець матэрыял па развіцці камунікатыўных навыкаў і ўменняў школьнікаў пры вывучэнні некаторых тэм. Зрабіць пэўныя вывады.
8. Прааналізаваць урокі па развіцці мовы і маўлення, якія запланаваны ў праграме пры вывучэнні пэўнага раздзела. Зрабіць вывад аб мэтазгоднасці і адпаведнасці такіх урокаў пры вывучэнні дадзеных граматычных тэм.
9. Апісаць малюнкі і табліцы, што даюцца ў падручніку.
10. Паказаць, як садзейнічае падручнік развіццю пазнавальнай дзейнасці і выхаванню асобы вучня.
11. Высветліць адпаведнасць падручніка патрабаванням праграмы па беларускай мове. Зрабіць вывад пра вартасці і недахопы падручніка.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Ababurka, M.B.* Тэарэтычныя асновы беларускай лінгвістычнай тэксталогіі / М.В. Абабурка. – Магілёў: МДУ імя А.А. Куляшова, 2003.

2. *Васюковіч, Л.* Структура навучальнага тэксту школьнага падручніка па беларускай мове / Л. Васюковіч // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 31–33; № 10. – С. 46–47.

3. *Васюковіч, Л.С.* Беларуская мова ў 5 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Л.С. Васюковіч, В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: НІА, 2010.

4. *Васюковіч, Л.С.* Лінгвадыдактычная мадэль вучэбнага тэксту падручнікаў па беларускай мове для старшай ступені агульнаадукацыйнай школы: аўтарэф. дыс. …д-ра пед. навук / Л.С. Васюковіч. – Мінск, 2005.

5. *Васюковіч, Л.С.* Мэтавы і зместавы кампаненты мадэлі падручніка па беларускай мове / Л.С. Васюковіч // Учёные записки: УО "Витебский гос. ун-т им. П.М. Машерова". – 2004. – Т. 3.

6. *Васюковіч, Л.С.* Мэтатэкст школьнага падручніка па беларускай мове як эталон вучэбна-навуковага маўлення / Л.С. Васюковіч // Известия Гом. гос. ун-та им. Ф. Скорины. – 2005. – № 1.

7. *Каўрус, А.* У пошуку дасканаласці: агляд падручнікаў беларускай мовы / А. Каўрус // Роднае слова. – 2008. – № 7. – С. 51–54; № 8. – С. 62–65; № 9. – С. 66–69; № 10. – С. 71–74; № 11. – С. 68–70.

8. *Красней, В.П.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 5 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. / В.П. Красней [і інш.]. – Мінск: НІА, 2008. – Ч. 1. – 144 с.

9. *Красней, В.П.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 5 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання: у 2 ч. / В.П. Красней [і інш.]. – Мінск: НІА, 2008. – Ч. 2. – 160 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

10. *Ляшчынская, В.А.* З улікам сучасных патрабаванняў / В.А. Ляшчынская // Народная асвета. – 1986. – № 11. – С. 80.

11. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

12. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей установаў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

13. *Якуба, С.М.* Прыкладнае планаванне і метадычны каментарый да ўрокаў беларускай мовы ў 5 класе школ з рускай мовай навучання / С.М. Якуба // Беларуская мова і літаратура. – 1998. – № 1. – С. 10–21.

14. *Яленскі, М.Г.* Методыка выкладання беларускай мовы: сучасная лінгвадыдактыка: вучэб. дапаможнік / М.Г. Яленскі. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2005. – 224 с.

Тэма 15. Аналіз падручніка па беларускай мове для 6 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Літаратура

1. *Красней, В.П.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 6 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль, С.Р. Рачэўскі. – Мінск: НІА, 2009. – 304 с.

2. *Красней, В.П.* Беларуская мова ў 6 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль, С.Р. Рачэўскі. – Мінск: НІА, 2010.

3. *Лаўрэль, Я.* Вывучэнне лічэбніка ў 6 класе: метадычныя парады да падручніка / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1998. – № 3.

Парады і літаратуру глядзіце да тэмы 14.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 16. Аналіз падручніка па беларускай мове для 7 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Літаратура

1. *Валочка, Г.М.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 7 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Г.М. Валочка, С.А. Язерская. – Мінск: НІА, 2009. – 256 с.

2. *Валочка, Г.М.* Беларуская мова ў 7 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання з 12-гадовым тэрмінам навучання / Г.М. Валочка, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: НІА, 2005.

3. *Малажай, Г.М.* Беларуская мова ў 7 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі з рускай мовай навучання з 12-гадовым тэрмінам навучання / Г.М. Малажай, Н.М. Чалюк. – Мінск: НІА, 2004. – 239 с.

Парады і літаратуру глядзіце да тэмы 14.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 17. Аналіз падручніка па беларускай мове для 8 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Літаратура

1. *Бадзевіч, З.І.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 8 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / З.І. Бадзевіч, І.М. Саматыя. – Мінск: НІА, 2009. – 272 с.

2. *Валочка, Г.М.* Беларуская мова ў 8 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання з 12-гадовым тэрмінам навучання / Г.М. Валочка, С.А. Язерская. – Мінск: НІА, 2004. – 254 с.

3. *Наркевіч, А.* Па новых праграмах: пра кнігу Протчанкі В. “Беларуская мова. Сінтаксіс і пунктуацыя: падручнік для 9 класа школ з беларускай мовай навучання” / А. Наркевіч // Роднае слова. – 1998. – № 1. – С. 133–135.

Парады і літаратуру глядзіце да тэмы 14.

Тэма 18. Аналіз падручніка па беларускай мове для 9 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Літаратура

1. *Гардзей, Н.М.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 9 класа агульнаадукацыйных ўстаноў з беларускай і рускай мовамі навучання (базавы і павышаны ўзроўні) / Н.М. Гардзей, П.Л. Навіцкі, З.М. Тамашэвіч; пад рэд. Н.М. Гардзей. – Мінск: НІА, 2011. – 264 с.

2. *Наркевіч, А.* Па новых праграмах: пра кнігу Протчанкі В. "Беларуская мова. Сінтаксіс і пунктуацыя: падручнік для 9 класа школ з беларускай мовай навучання" / А. Наркевіч // Роднае слова. – 1998. – № 1. – С. 133–135.

Парады і літаратуру глядзіце да тэмы 14.

Тэма 19. Аналіз падручніка па беларускай мове для 10 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі

Літаратура

1. *Валочка, Г.М.* Беларуская мова: вучэб. дапаможнік для 10 класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Г.М. Валочка. – Мінск: НІА, 2009. – 256 с.

Парады і літаратуру глядзіце да тэмы 14.

Тэма 20. Аналіз метадычнага дапаможніка па беларускай мове

Пры выкананні працы студэнту варта пазнаёміцца з рэцэнзаваннем метадычных дапаможнікаў на старонках "Настаўніцкай газеты", часопісаў "Роднае слова", "Народная асвета" і "Беларуская мова і літаратура".

Аналізуючы метадычны дапаможнік, неабходна: назваць асноўныя яго раздзелы; вызначыць яго характар (тэарэтычны ці практычны); перадаць кароткі змест; даць уласную ацэнку дапаможніку (назваць яго асноўныя якасці і адзначыць недахопы).

Для аналізу можна ўзяць адзін дапаможнік апошніх гадоў выдання.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Літаратура

1. *Бандарэнка, Т.* З любоўю да роднай мовы: рэцэнзія на "Слоўнік эпітэтаў беларускай мовы" Н. Гаўрош / Т. Бандарэнка // Роднае слова. – 2000. – № 5. – С. 42.

2. *Варановіч, З.* Старшакласніку і абітурыенту: пра дапаможнік "Беларуская мова: сцісла і даступна" / З. Варановіч // Роднае слова. – 1998. – № 6. – С. 136–137.

3. *Генаш, В.* Каб слова вучыла і выхоўвала: пра дапаможнік М. Воінава і В. Смыкоўскай "Вучыць і выхоўваць словам" / В. Генаш // Роднае слова. – 1997. – № 1. – С. 66–68.

4. *Германовіч, І.* Даведнік каштоўны, але…: пра словаўтваральны слоўнік беларускай мовы / І. Германовіч // Роднае слова. – 2001. – № 1. – С. 42.

5. *Даніловіч, М.* Новы нарматыўны слоўнік фразеалагізмаў: пра "Слоўнік фразеалагізмаў" І. Лепешава / М. Даніловіч // Роднае слова. – 2008. – № 12. – С. 64.

6. *Дзятко, Д.* Важкі ўклад у беларускае тэрміназнаўства: пра кнігі "Лексіка-семантычны спосаб тэрмінаўтварэння" Т. Капейко і "Сучасная беларуская батанічная тэрміналогія" А. Лапкоўскай / Д. Дзятко, П. Міхайлаў // Роднае слова. – 2008. – № 7. – С. 75.

7. *Карлюкевіч, А.* Пра асаблівасці беларускай анамастыкі: дапаможнік В. Шура для настаўнікаў "Беларускія ўласныя імёны" / А. Карлюкевіч // Роднае слова. – 1999. – № 5–6. – С. 121.

8. *Кароткая, Т.* Знаёмцеся – энцыклапедыя "Беларуская мова" / Т. Кароткая // Роднае слова. – 1994. – № 7–8. – С. 41.

9. *Красней, В.* Новы навучальны дапаможнік Плотнікава Б. "Кароткая гісторыя беларускай мовы і мовазнаўства" / В. Красней, В. Трайкоўская // Роднае слова. – 2003. – № 5. – С. 67.

10. *Крыўко, М.* Багацце народнай мовы невычэрпнае: пра слоўнік Г. Юрчанкі "Народнае мудраслоўе" / М. Крыўко // Роднае слова. – 2003. – № 1. – С. 50.

11. *Крыўко, М.* Аб'ект даследавання – метафарычныя назоўнікі: пра манаграфію "Метафара ў беларускай мове: на матэрыяле субстантываў" Старычонка В. / М. Крыўко // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 30.

12. *Крыўко, М.* Важкі ўклад у вывучэнне народнай мовы: пра кнігу "Народныя скарбы": дыялекталагічны зборнік: да 80-годдзя А.А. Крывіцкага / М. Крыўко // Роднае слова. – 2008. – № 10. – С. 37.

13. *Ляшчынская, В.* У адпаведнасці з праграмай: пра падручнік В.П. Краснея і Я.М. Лаўрэля "Беларуская мова" для 5 класа школ з беларускай мовай навучання / В. Ляшчынская // Роднае слова. – 1997. – № 7. – С. 112–115.

МГПУ им. И.П. Шамякина

14. *Наркевіч, А.* Ах, сачыненні, сачыненні!?: Кнігі В. Старычонка для абітурыентаў і старшакласнікаў / А. Наркевіч // Роднае слова. – 1998. – № 8. – С. 153–156.
15. *Наркевіч, А.* Па новых праграмах: пра кнігу В. Протчанкі "Беларуская мова. Сінтаксіс і пунктуацыя: падручнік для 9 класа школ з беларускай мовай навучання" / А. Наркевіч // Роднае слова. – 1998. – № 1. – С. 133–135.
16. *Рагаўцоў, В.* "Хто дбае, той і мае": пра "Слоўнік беларускіх прыказак" Лепешава І., Якалцэвіч М. / В. Рагаўцоў // Роднае слова. – 2007. – № 2. – С. 35.
17. *Свістунова, М.* Лексіка: гісторыя і сучаснасць: пра кнігу "Лексіка беларускай мовы: гісторыя і сучаснасць" С. Струкавай / М. Свістунова // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 61.
18. *Сцяцко, П.* З увагай да словаўтваральных заканамернасцяў і сучасных тэндэнцый развіцця мовы: пра манаграфію "Словаўтварэнне назоўнікаў у беларускай мове" Варановіча В. / П. Сцяцко // Роднае слова. – 2006. – № 7. – С. 34.
19. *Тамашэвіч, Т.* Прыназоўнікі ў новым лексіка-графічным асвятленні: пра кнігу "Беларускія прыназоўнікі і іх аналагі" М. Канюшкевіч / Т. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 58.
20. *Тамашэвіч, Т.* У скарбніцу моўнай культуры народа: пра кнігу М. Даніловіча "Беларуская дыялектная фразеалогія і яе лексічная аснова" / Т. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2004. – № 4. – С. 45.
21. *Тамашэвіч, Т.* У цэнтры ўвагі – культура слова: пра кнігу "Культура маўлення" І. Лепешава / Т. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2008. – № 4. – С. 71.
22. *Фацеева, С.* Доўгачаканыя выданні: пра кнігі "Школьны марфемны слоўнік беларускай мовы" А. Бардовіча, Л. Мормыш, Л. Шакун і "Школьны словаўтваральны слоўнік беларускай мовы" А. Бардовіча, М. Круталевіча, А. Лукашанца / С. Фацеева // Роднае слова. – 2008. – № 1. – С. 58–59.
23. *Халімончык, Г.* Своечасова і патрэбна: пра дапаможнік "Сучасныя педагагічныя тэхналогіі на ўроках беларускай мовы і літаратуры" Жуковіча М. / Г. Халімончык // Роднае слова. – 2007. – № 11. – С. 58.
24. *Шчэрбін, В.* Новы арфаграфічны слоўнік-даведнік Прыгодзіча М. "Пішам без памылак: разам, асобна, праз дэфіс" / В. Шчэрбін // Роднае слова. – 2003. – № 5.
25. *Ялоўская, Э.* З клопатам пра настаўніка і вучня: пра кнігу "Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Слоўнік" У. Куліковіча / Э. Ялоўская // Роднае слова. – 2009. – № 10. – С. 72.

МГПУ им. И.П.Шамякина

РАЗДЗЕЛ III. МЕТОДЫКА ВЫВУЧЭННЯ РАЗДЗЕЛАЎ КУРСА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Тэма 21. Методыка вывучэння фанетыкі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Для напісання курсавой працы студэнту неабходна вырашыць наступныя пытанні: асвятліць змест, задачы і значэнне фанетыкі ў школьным курсе беларускай мовы, паказаць асаблівасці работы настаўніка і вучняў на розных этапах вывучэння фанетыкі (пачатковы, асноўны, спадарожны, заключны), ахарактарызаваць метады і прыёмы работы на ўроках па засваенні фанетыкі, асэнсаваць і ўсвядоміць адметнасці фанетычнай сістэмы беларускай і рускай моў, каб пазбегнуць памылковага вымаўлення і напісання слоў, падаць методыку вывучэння асобных тэм па фанетыцы (распрацаваць планы-канспекты ўрокаў).

Патрэбна спыніць ўвагу на фарміраванні фанетычных уменняў пры вывучэнні розных тэм і раздзелаў беларускай мовы, а таксама на важнасці фанетычнага разбору.

Пры вырашэнні гэтых задач яму патрэбна памятаць, што пры сістэматызацыі ведаў па фанетыцы вучні павінны авалодаць наступнымі навыкамі: адрозніваць гукі і літары, правільна вымаўляць гукі і перадаваць іх на пісьме, праводзіць гука-літарны аналіз слоў, выкарыстоўваць у самастойнай рабоце арфаграфічны слоўнік, рабіць фанетычны разбор слоў. Таму ўся работа настаўніка на ўроках павінна скіроўвацца на выпрацоўку гэтых навыкаў.

Літаратура

1. *Амяльковіч, А.А.* Урокі беларускай мовы ў 5 класе: з вопыту работы: дапам. для настаўніка / А.А. Амяльковіч. – Мінск: Нар. асвета, 1992. – 189 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

2. Беларуская мова: цяжкія пытанні фанетыкі, арфаграфіі, граматыкі / А.І. Падлужны [і інш.]; пад рэд. А.І. Падлужнага. – Мінск: Нар. асвета, 1987. – 144 с.

3. *Бурлыка, В.* Аб камунікатыўным падыходзе і ролі фанетыкі пры выкладанні мовы / В. Бурлыка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 7–8. – С. 37–39.

4. *Бурлыка, В.* Вывучэнне фанетычных сродкаў на ўроках мовы / В. Бурлыка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 5. – С. 21–25.

5. *Бурлыка, В.* Сістэма моўных практыванняў для вывучэння фанетыкі і мовы: (камунікатыўны падыход) / В. Бурлыка // Роднае слова. – 1993. – № 12. – С. 27–30.

6. *Варановіч, З.Б.* Вывучэнне фанетыкі / З.Б. Варановіч // Тэматычны даведнік-дапаможнік для настаўнікаў беларускай мовы: 5–11 кл. – Гродна, 1997. – С. 4–13.

7. *Выгонная, Л.Ц.* Артыкуляцыйныя характарыстыкі гукаў беларускай мовы / Л.Ц. Выгонная / Фанетыка беларускай мовы ў школе. – Мінск: Нар. асвета, 1995. – С. 31–104.

8. *Гамеза, Л.М.* Вывучэнне фанетыкі ў школьным курсе беларускай мовы / Л.М. Гамеза // Роднае слова. – 2001. – № 5. – С. 63–66.

9. *Дворак, В.* Абагульняючы ўрок па раздзеле "Фанетыка. Арфаграфія. Графіка" / В. Дворак // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 10. – С. 20–22.

10. *Карпаў, У.* Графіка і фанетыка як сістэма / У. Карпаў // Роднае слова. – 2004. – № 11. – С. 69–73.

11. *Каўрус, А.* Гук і яго перадача на пісьме: да праблемы ўдасканалення правапісу / А. Каўрус // Роднае слова. – 1999. – № 12. – С. 13–19.

12. *Кацапаў, Л.* Да рэалізацыі фанетычнага прынцыпу правапісу (галосныя ў першай частцы складаных слоў) / Л. Кацапаў // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 6. – С. 8–11.

13. *Красней, В.П.* Вывучэнне фанетыкі і арфаэпіі, графікі і арфаграфіі ў 4 класе / В.П. Красней // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 10. – С. 31–40.

МГПУ им. И.П. Шамякина

14. *Кручкоў, М.І.* У свеце цудоўных гукаў: урок па тэме “ Фанетыка ў 5 класе”/ М.І. Кручкоў // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 59–60.

15. *Кусцінская, А.П.* Галосныя і зычныя гукі (урок-даследаванне з элементамі гульні): урок у 5 класе / А.П. Кусцінская // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 2008. – № 11. – С. 20–22.

16. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

17. *Падлужны, А.І.* Абазначэнне на пісьме мяккасці зычных па прыпадабненню / А.І. Падлужны // Беларуская лінгвістыка. – Вып. 41. – Мінск, 1993. – С. 79–84.

18. *Рагаўцоў, В.* Спрэчныя пытанні фанетыкі / В. Рагаўцоў // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 9. – С. 43–48.

19. *Сіўковіч, В.М.* Заданні і тэксты па раздзелах “Фанетыка”, “Графіка”, “Арфаграфія” / В.М. Сіўковіч // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 4. – С. 54–61.

20. *Солахаў, А.* Гукі мовы і літары: займальны матэрыял / А. Солахаў // Роднае слова. – 1999. – № 8. – С. 164–171.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 22. Методыка вывучэння лексікі і фразеалогіі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры разглядзе тэмы студэнт павінен адзначыць, што вывучаць лексіку і фразеалогію можна як на ўроках беларускай мовы, так і на факультатыўных занятках і на пасяджэннях гурткоў. Ён можа асобна падкрэсліць, што ўсе гэтыя формы арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў уключаюць асвятленне семантыка-стылістычных асаблівасцей слоў і фразеалагізмаў, пашырэнне і ўзбагачэнне лексічнага і фразеалагічнага запасу школьнікаў, выкарыстанне лексіка-фразеалагічных элементаў у працэсе ўласнага маўлення, а таксама засваенне марфалагічных, сінтаксічных, арфаграфічных і пунктуацыйных нормаў шляхам выкарыстання тэарэтычнага і практычнага матэрыялу па лексіцы і фразеалогіі.

Пры напісанні курсавой працы студэнт можа скіраваць увагу на тое, што пры вывучэнні гэтага раздзела настаўніку неабходна навучыць школьнікаў вызначаць лексічнае значэнне слова або фразеалагізма па слоўніку ці ў кантэксце, распазнаваць і правільна ўжываць ва ўласным маўленні агульнаўжывальныя словы і словы абмежаванага ўжытку, запазычаныя, устарэлыя словы і неалагізмы, падбіраць сінонімы і антонімы.

Студэнту важна распрацаваць метадыку вывучэння наступных тэм: лексічнае значэнне слова, адназначныя і мнагазначныя словы, прамое і пераноснае значэнне слова, сінонімы, антонімы, амонімы, агульнаўжывальныя словы і словы абмежаванага ўжытку, устарэлыя словы, неалагізмы, запазычаныя словы, іх ужыванне і правапіс, паняцце аб фразеалагізмах, роля фразеалагізмаў у маўленні.

Метадычнае асвятленне дадзеных тэм павінна падмацоўвацца фрагментамі самастойна распрацаваных урокаў.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Амяльковіч, А.А.* Урокі беларускай мовы ў 5 класе: з вопыту работы: дапам. для настаўніка / А.А. Амяльковіч. – Мінск: Нар. асвета, 1992. – 189 с.

2. *Аўдзеева, А.* Выкарыстанне фразеалагізмаў пры вывучэнні прыслоўя / А. Аўдзеева // Роднае слова. – 2000. – № 10. – С. 64–65.

3. *Гамеза, Л.* Вывучэнне фразеалогіі беларускай мовы ў школе: 5 кл. / Л. Гамеза // Роднае слова. – 1997. – № 8. – С. 79–83.

4. *Гамеза, Л.* Выкладанне лексікі беларускай мовы: функцыянальна-камунікатыўны аспект / Л. Гамеза // Роднае слова. – 1998. – № 10. – С. 119–125.

5. *Гамеза, Л.* Каб мова загучала мілагучна: сістэма работы па ўзбагачэнні слоўнікавага запасу школьнікаў 5–6 класаў пры вывучэнні лексікі / Л. Гамеза // Роднае слова. – 1993. – № 6. – С. 38–43.

6. *Гамеза, Л.* Узбагачэнне слоўнікавага запасу школьнікаў пры вывучэнні дзеяслова / Л. Гамеза // Роднае слова. – 2003. – № 5. – С. 60–61.

7. *Даніловіч, М.* Вывучэнне тэмы “Фразеалагізмы (фразеалагічныя звароты)”: 6 кл. / М. Даніловіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 9. – С. 22–26.

8. *Даніловіч*, М. Работа па фразеалогіі пры вывучэнні іменных часцін мовы / М. Даніловіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 10. – С. 39–44.

9. *Даніловіч, М.А.* Вывучэнне фразеалогіі на ўроках мовы / М.А. Даніловіч. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 96 с.

10. *Дзіско, У.* Лінгвістычныя заданні. Лексіка. Фразеалогія. Фанетыка. Склад слова / У. Дзіско // Роднае слова. – 2007. – № 1. – С. 64–67.

11. *Зелянко, В.* Вывучэнне лексікі і фразеалогіі ў лінгвакультуралагічным аспекце: раздзел “Слова ў тэксце”: 10 кл. / В. Зелянко // Роднае слова. – 2010. – № 1. – С. 57–60.

12. *Красней, В.* Агульнанародная лексіка і лексіка абмежаванага ўжывання / В. Красней // Роднае слова. – 2006. – № 7. – С. 48–50.

МГПУ им. И.П. Шамякина

13. *Красней, В.* Семантычная характарыстыка слова / В. Красней // Роднае слова. – 2001. – № 10. – С. 73–76.

14. *Красней, В.* Слова як адзінка мовы / В. Красней // Роднае слова. – 2003. – № 9. – С. 77–81.

15. *Красней, В.* Слова як аснова лексічнай сістэмы / В. Красней // Роднае слова. – 2001. – № 4. – С. 68–70.

16. *Красней, В.* Слоўнікавае і фразеалагічнае багацце беларускай мовы / В. Красней // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 67–69.

17. *Красней, В.П.* Вывучэнне лексікі ў 4 класе / В.П. Красней // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 11. – С. 16–21.

18. *Красней, В.П.* Лексіка і фразеалогія беларускай мовы / В.П. Красней. – Мінск: Нар. асвета, 1982. – 143 с.

19. *Лаўрэль, Я.М.* Узбагачэнне мовы вучняў фразеалагічнымі зваротамі / Я.М. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура. – 1997. – Вып. 7. – С. 62–73.

20. *Лепешаў, І.* Пра лексічны разбор і фразеалагічна звязанае значэнне слова / І. Лепешаў // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 5. – С. 27.

21. *Лепешаў, І.Я.* Лексічны аналіз у сярэдняй і вышэйшай школе / І.Я. Лепешаў // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 6. – С. 13–18.

22. *Ляшчынская, В.* Аспекты вывучэння фразеалагізмаў у сістэме навучання беларускай мове / В. Ляшчынская // Роднае слова. – 2009. – № 2. – С. 91 – 93; № 3. – С. 67–69.

23. *Ляшчынская, В.* Вывучаем лексіку / В. Ляшчынская // Роднае слова. – 1992. – № 9. – С. 13–15.

24. *Малажай, Г.М.* Міжпрадметныя сувязі з літаратурай пры вывучэнні лексікі і фразеалогіі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 6. – С. 27–31.

25. *Савіцкая, І.І.* Марфалагічная і сінтаксічная характарыстыкі фразеалагічных адзінак / І.І. Савіцкая // Роднае слова. – 2008. – № 3. – С. 65–66.

26. *Сачанка, С.* Вывучэнне фразеалогіі на ўроках беларускай мовы / С. Сачанка // Роднае слова. – 2007. – № 7. – С. 34–35.

МГПУ им. И.П.Шамякина

27. *Старычонак, В.* Лексічны аналіз: у дапамогу старшакласнікам / В. Старычонак // Роднае слова. – 1999. – № 2. – С. 139–149.

28. *Сянчук, Л.* Амонімы – словы-блізняты / Л. Сянчук // Роднае слова. – 1995. – № 1. – С. 45–48.

29. *Чарнышова, Л.* Аб вывучэнні запазычанай лексікі ў школах Беларусі / Л. Чарнышова // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 12. – С. 19.

30. *Якшук, Л.* Стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў на ўроках беларускай мовы / Л. Якшук // Роднае слова. – 2008. – № 11. – С. 65–67.

Тэма 23. Фарміраванне арфаграфічных навыкаў вучняў на ўроках беларускай мовы

У курсавой працы студэнт можа падкрэсліць, што змест і будова сучаснай школьнай праграмы па беларускай мове ў асноўным накіраваны на развіццё кагнітыўна-камунікатыўных здольнасцей вучняў, але значнае месца ў ёй адводзіцца вывучэнню лінгвістычнага матэрыялу і, у прыватнасці, фарміраванню трывалых арфаграфічных навыкаў школьнікаў. Без арфагафічнай падрыхтоўкі вучань не зможа паўнацэнна карыстацца нацыянальнай мовай ва ўсіх сферах яе функцыянавання.

Пры выкананні курсавой працы студэнт павінен разгледзець наступныя пытанні:

1. Мэты і задачы навучання арфаграфіі ў сярэдняй школе.

2. Арфаграфія – скразная тэма школьнага курса беларускай мовы.

3.Прынцыпы навучання арфаграфіі.

4. Метады і прыёмы навучання арфаграфіі.

5. Віды арфаграфічных практыкаванняў, іх роля ў выпрацоўцы правільнага пісьма.

6. Ацэнка арфаграфічнай пісьменнасці вучняў.

Да курсавой работы павінны прыкладацца планы-канспекты ўрокаў па асобных тэмах арфаграфіі і дыдактычныя матэрыялы.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Алгазина, Н.Н.* Формирование орфографических навыков / Н.Н. Алгазина. – М.: Просвещение, 1987. – 159 с.

2. *Альховік, Я.* Правапіс *не (ня)* з прыслоўямі: урок у 8 класе / Я. Альховік // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 48–49.

3. *Баранов, М.Т.* Применение графической наглядности в процессе обучения орфографии / М.Т. Баранов // Русский язык в школе. – 1991. – № 2. – С. 35–40.

4. *Васіленка, Н.* Як папярэдзіць арфаграфічную памылку / Н. Васіленка // Роднае слова. – 2007. – № 5. – С. 41–43.

5. *Галушка, Н.М.* Правапіс асабовых канчаткаў дзеясловаў: 10 кл. / Н.М. Галушка // Роднае слова. – 2008. – № 2. – С. 26–29.

6. *Гапоненка, І.А.* Пытанні гісторыі арфаграфіі пры вывучэнні сучаснага правапісу / І.А. Гапоненка // Роднае слова. – 2008. – № 5. – С. 39–41.

7. *Емельянчык, М.* Папярэджванне арфаграфічных і пунктуацыйных памылак: (З вопыту) / М. Емельянчык // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 7–8. – С. 40–42.

8. *Зайцава, І.П.* Падагульненне і сістэматызацыя ведаў па тэме "Правапіс прыставак": урок у 11 класе / І.П. Зайцава // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 2008. – № 10. – С. 30–34.

9. *Захарчанка, С.* Правапіс *у* і *ў*: урок у 5 класе / С. Захарчанка // Роднае слова. – 2006. – № 1. – С. 46.

10. *Іўчанкаў, В.І.* Беларускі правапіс: з дваццатага стагоддзя – у дваццаць першае / В.І. Іўчанкаў // Роднае слова. – 2009. – № 2. – С. 18–22.

11. *Іўчанкаў, В.І.* Пра змены ў беларускім правапісе / В.І. Іўчанкаў // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 1. – С. 3–10.

12. *Каспяровіч, І.* Правапіс прыставак на зычны: урок у 6 класе / І. Каспяровіч // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 38–39.

13. *Куліковіч, У.І.* Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Слоўнік: вучэб. дапаможнік / У.І. Куліковіч. – Мінск: Новое знание, 2009. – 104 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

14. *Лукашанец, А.* Вывучаем новыя правілы беларускага правапісу / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 62–65.

15. *Лукашанец, А.* Вывучаем новыя правілы беларускага правапісу / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Веснік адукацыі. – 2009. – № 3. – С. 40–44.

16. *Лукашанец, А.* Правапіс галосных: новыя правілы беларускага правапісу / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Роднае слова. – 2009. – № 3. – С. 56–58.

17. *Лукашанец, А.* Правапіс зычных: новыя правілы беларускага правапісу / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 50–52; № 6. – С. 59–61; № 7. – С. 61–63; № 8. – С. 45–47.

18. *Ляшчынская, В.А.* Алгарытмы як сродак развіцця мыслення пры вывучэнні арфаграфіі / В.А. Ляшчынская // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 7–8. – С. 33–36.

19. *Пасюта, А.В.* Правапіс канчаткаў назоўнікаў мужчынскага роду другога скланення ў родным склоне адзіночнага ліку: 5 кл. / А.В. Пасюта // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 2004.– № 5. – С. 32–34.

20. *Протчанка, В.У.* Арфаграфія – важны кампанент у сістэме работы па развіцці мовы / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1998. – № 4. – С. 14–22.

21. *Разумовская, М.М.* Методика обучения орфографии в школе / М.М. Разумовская. – М.: Просвещение, 1992.

22. *Сазоненка, З.* Некаторыя пытанні сучаснай методыкі навучання правапісу / З. Сазоненка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 12. – С. 55–61.

23. *Сазоненка, З.* Пра тыпалогію і прычыны арфаграфічных памылак / З. Сазоненка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 6. – С. 10–14; № 7. – С. 11–16.

24. *Саладуха, Л.Л.* Правапіс *не (ня), ні* з прыметнікамі: 5 кл. / Л.Л. Саладуха // Роднае слова. – 2008. – № 8. –С. 68–69.

25. *Старычонак, В.* Арфаграфічны аналіз / В. Старычонак // Роднае слова. – 1998. – № 11. – С. 135–143.

МГПУ им. И.П.Шамякина

26. *Кавалевич, З.* Навучанне арфаграфіі і развіццё маўлення вучняў / З. Кавалевич // Роднае слова. – 2007. – № 12. – С. 51–52.

27. *Федарцова, К.Р.* Вывучэнне і засваенне літаратурных нормаў ва ўзаемасувязі з дыялектнай мовай: правапіс прыстаўнога *[в]* / К.Р. Федарцова // Роднае слова. – 2001. – № 10. – С. 77–78.

28. *Шкарадзёнак, Т.П.* Правапіс суфікса дзеепрыслоўяў: тэхналогія праблемнага навучання: 7 кл. / Т.П. Шкарадзёнак // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 2007. – № 10. – С. 52–54.

29. *Шыбко, А.С.* Правапіс *не (ня)* з рознымі часцінамі мовы: урок абагульнення і сістэматызацыі ведаў: 7 кл. / А.С. Шыбко // Роднае слова. – 2003. – № 7. – С. 70–72.

30. *Ярахновіч, Л.К.* Арфаграфічныя хвілінкі ў 8 класе / Л.К. Ярахновіч // Роднае слова. – 1998. – № 9. – С. 132–136.

Тэма 24. Вывучэнне тэмы “Назоўнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Важным звяном курсавой працы стане выбар розных тыпаў правядзення ўрокаў, вызначэнне сістэмы метадаў і прыёмаў пры засваенні праграмнага матэрыялу, якасны адбор практычнага матэрыялу, яго дазіроўка і выкарыстанне цікавых заданняў для замацавання ведаў па тэме, якія актывізуюць мысліцельную дзейнасць вучняў і дапамогуць асэнсаваць сутнасць лексіка-граматычных катэгорый назоўніка. Практычны матэрыял павінен накіроўвацца на ўдасканаленне маўлення школьніка. Работа па фарміраванні арфаграфічных, пунктуацыйных навыкаў і аналізе лінгвістычнага матэрыялу павінна праводзіцца на аснове звязных тэкстаў.

Выбар таго ці іншага тыпу ўрока важна абгрунтаваць. Апісанне ўрокаў па тэме павінна быць эксперыментальна праверана.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Амельковіч, А.А.* Беларуская мова ў чацвёртым класе / А.А. Амельковіч. – Мінск: Нар. асвета, 1980. – 128 с.

2. *Бакун, Н.* Назоўнік як часціна мовы: распрацоўка ўрока ў 5 класе / Н. Бакун // Роднае слова. – 1993. – № 2. – С. 62–64.

3. *Балянкова, В.Х.* Падарожжа па тэме "Назоўнік": падагульняючы ўрок: 6 кл. / В.Х. Балянкова // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 7. – С. 25–27.

4. *Грыцкевіч, С.* Прыкладныя рознаўзроўневыя заданні для тэматычнага кантролю: назоўнік / С. Грыцкевіч, А. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 77–79.

5. *Заяц, Л.* Інтэграваны абагульняльны ўрок па тэме "Назоўнік": 5 кл. / Л. Заяц // Роднае слова. – 1997. – № 8. – С. 76–78.

6. *Кавалевіч, З.* Некаторыя пытанні вывучэння тэмы "Назоўнік" у сярэдняй школе / З. Кавалевіч // Роднае слова. – 1994. – № 11. – С. 33–36; № 12. – С. 39–42.

7. *Красней, В.П.* Беларуская мова ў 5 класе: метадычныя парады да падручніка / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Нар. асвета, 1990. – 142 с.

8. *Красней, В.П.* Вывучэнне назоўніка ў чацвёртым класе / В.П. Красней // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 1. – С. 16–20.

9. *Ластоўская, А.В.* Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па тэме "Назоўнік": 6 кл. / А.В. Ластоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 10. – С. 9–13.

10. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

11. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

12. *Мацвеева, Я.* Экскурсія ў школе здаровага ладу жыцця: падагульняючы ўрок па тэме "Назоўнік" / Я. Мацвеева // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 53–55.

13. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей устаноў,

МГПУ им. И.П.Шамякина

якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

14. Основы методики русского языка в 4–8 классах / под ред. А.В. Текучева, М.М. Разумовской, Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1981. – 381 с.

15. *Саматыя, І.М.* Некаторыя асаблівасці вывучэння беларускай мовы ў 4 класе школ з рускай мовай навучання: метадычныя рэкамендацыі / І.М. Саматыя. – Мінск: НДІ педагогікі, 1986.

16. *Саўко, У.* Адушаўлёныя і неадушаўлёныя назоўнікі, род і лік назоўнікаў: навучанне нормам ужывання назоўнікаў на ўроках беларускай мовы ў 11 класе / У. Саўко // Роднае слова. – 2010. – № 1. – С. 65–68.

17. *Саўко, У.П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6. – С. 8–12.

18. *Сіўковіч, В.М.* Паўтарэнне тэмы “Назоўнік” / В.М. Сіўковіч // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 2. – С. 3–9.

19. *Солахаў, А.* Лік назоўнікаў: займальны матэрыял / А. Солахаў // Роднае слова. – 2009. – № 11. – С. 66–68.

20. *Язерская, С.А.* Шляхі фарміравання паняцця пра сінтаксічную ролю назоўніка ў сказе: 4–8 кл. / С.А. Язерская // Народная асвета. – 1984. – № 10. – С. 32–36.

Тэма 25. Удасканаленне арфаграфічных навыкаў пры вывучэнні тэмы “Назоўнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы важна засяродзіць увагу на выкладанні тэм “Правапіс уласных назваў”, “Асаблівасці правапісу канчаткаў назоўнікаў першага, другога і трэцяга скланенняў”, “Правапіс канчаткаў назоўнікаў у множным ліку”, “Правапіс *не (ня)* з назоўнікамі”, “Правапіс назоўніка з суфіксамі *-ак, -ык, -ік, -ачк, -ечк*”, ”Правапіс складаных назоўнікаў”.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Студэнту неабходна паказаць метады і прыёмы работы па ўдасканаленні арфаграфічных навыкаў на розных этапах урока, падаць метадычныя рэкамендацыі да традыцыйных і нетрадыцыйных урокаў па вывучэнні тэмы “Назоўнік”, акцэнтуючы ўвагу на фарміраванне і развіццё ў вучняў арфаграфічных навыкаў.

У рабоце павінны быць распрацаваны канспекты ўрокаў або іх фрагменты.

Літаратура

1. Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі: Закон Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 года № 420–3 // Нацыянальны рэестр прававых актаў РБ. – 2008. – № 186. – С. 3–66.

2. *Аляшкевіч-Ляшковіч, А.М.* Назоўнікі адушаўлёныя і неадушаўлёныя, асабовыя: урок-практыкум: 6 кл. / А.М. Аляшкевіч-Ляшковіч // Беларуская мова і літаратура.– 2006. – № 3. – С. 18–22.

3. *Амяльковіч, А.А.* Беларуская мова ў чацвёртым класе: метадычныя парады да падручніка / А.А. Амяльковіч. – Мінск: Нар. асвета, 1980. – 128 с.

4. *Арлова, А.Г.* Падарожжа па краіне назоўнікаў: абагульняльны ўрок: 6 кл. / А.Г. Арлова // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 6. – С. 5–8.

5. *Балянкова, В.Х.* Падарожжа па тэме “Назоўнік”: падагульняючы ўрок: 6 кл. / В.Х. Балянкова // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 7. – С. 25–27.

6. *Босы, І.Ч.* Урок па тэме “Род назоўнікаў”: 6 кл. / І.Ч. Босы // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 2. – С. 3–5.

7. *Валынец, Т.П.* Моўная норма: ужыванне ўласных назоўнікаў жаночага роду ў публіцыстыцы Т.П. Валынец // Известия Гомельского гос. ун-та им. Ф. Скорины, 2005. – № 1. – С. 41–44.

8. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – 239 с.

9. *Даўгалевіч, Н.* Графіці, караоке – ён, яна, яно ці яны?: род і лік нескланяльных запазычаных назоўнікаў / Н. Даўгалевіч, В. Уласевіч // Роднае слова. – 2005. – № 6. – С. 31–33; № 7. – С. 49–51.

МГПУ им. И.П.Шамякина

10. *Камароўскі, Я.М.* Сучасная беларуская арфаграфія / Я.М. Камароўскі. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 160 с.

11. *Каўрус, А.* Крыўджанае слова: пра назоўнік-накірунак / А. Каўрус // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 37.

12. *Кулікові́ч, У.* Канчаткі назоўнікаў у родным склоне: *-а (я)* ці *-у (ю)* / У. Куліковіч // Роднае слова. – 2003. – № 3. – С. 45–49.

13. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

14. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

15. *Мацвеева, Я.* Экскурсія ў школе здаровага ладу жыцця: падагульняючы ўрок па тэме “Назоўнік” / Я. Мацвеева // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 53–55.

16. *Міхайлоўская, А.* Назоўнік як самастойная часціна мовы: 6 кл. / А. Міхайлоўская // Роднае слова. – 2006. – № 3. – С. 43–44.

17. *Наркевіч, А.І.* Граматычныя катэгорыі і формы [назоўнікаў] / А.І. Наркевіч // Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 592 с.

18. Основы методики русского языка в 4–8 классах / под ред. А.В. Текучева, М.М. Разумовской, Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1981. – 381 с.

19. *Сельвіч, В.* Тры скланенні назоўнікаў / В. Сельвіч // Роднае слова. – 1991. – № 11. – С. 33–35.

20. *Солахаў, А.* Лік назоўнікаў: займальны матэрыял / А. Солахаў // Роднае слова. – 2009. – № 11. – С. 66–68.

21. *Солахаў, А.* Назоўнікі агульныя і ўласныя: займальны матэрыял / А. Солахаў // Роднае слова. – 2007. – № 6. – С. 50–51.

22. *Солахаў, А.В.* Назоўнік як часціна мовы: займальны матэрыял / А.В. Солахаў // Роднае слова. – 2007. – № 3. – С. 61–62.

23. *Цыбульская, С.І.* Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 26. Методыка вывучэння тэмы “Прыметнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Курсавая праца прадугледжвае складанне тэматычнага планавання па тэме ў адпаведнасці са зместам праграмы па прадмеце. Неабходна звярнуць увагу на тыя тэмы, пры вывучэнні якіх сустрэнуцца пэўныя цяжкасці. Найперш гэта наступныя тэмы: разрады прыметнікаў па значэнні, поўная і кароткая формы прыметнікаў, адметнасці ўтварэння форм ступеней параўнання ў беларускай і рускай мовах, пытанні правапісу прыметнікаў.

Студэнту неабходна вызначыць метады і прыёмы работы на ўроку, спыніць увагу на дыдактычным матэрыяле і заданнях да яго, якія накіраваны на засваенне праграмнага матэрыялу.

Асаблівая ўвага павінна быць скіравана на развіццё мовы і маўлення вучняў пры вывучэнні прыметніка і фарміраванне асноўных камунікатыўных навыкаў і ўменняў: вусна і пісьмова пераказваць мастацкія тэксты з апісаннем рэчаў (жывёл, памяшканняў), складаць самастойна апавяданні з апісаннем рэчаў, правільна перакладаць тэксты мастацкага стылю з элементамі апісання на беларускую мову.

У курсавой працы прадугледжваецца распрацоўка планаў-канспектаў некаторых урокаў або іх асобных этапаў. Прапанаваная методыка вывучэння тэмы павінна быць апрабавана на практыцы.

Літаратура

1. *Амяльковіч, А.А.* Беларуская мова ў 4 класе / А.А. Амяльковіч. – Мінск: Нар. асвета, 1980. – 128 с.

2. *Беляня, В.І.* Прыметнік як часціна мовы: 6 кл. / В.І. Беляня // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 8. – С. 19–22.

3. *Буланда, А.Л.* Падагульненне і сістэматызацыя ведаў па тэме “Прыметнік. Марфалагічны разбор прыметніка”: 6 кл. / А.Л. Буланда // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 4. – С. 51–55.

4. *Жаўняровіч, П.* Ступені параўнання прыметнікаў і прыслоўяў: словаформы і сінтаксічныя сувязі / П. Жаўняровіч // Роднае слова. – 2000. – № 8. – С. 73–76; № 10. – С. 30–32.

МГПУ им. И.П. Шамякина

5. *Кажура, В.В.* Урок у 6 класе па тэме “Роля прыметнікаў у мастацкіх навуковых апісаннях” / В.В. Кажура // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 4. – С. 15–16.

6. *Кніга, Г.* Падарожжа па краіне Прыметнік: урок-падарожжа ў 6 класе / Г. Кніга // Роднае слова. – 2008. – № 1. – С. 73–75.

7. *Красней, В.П.* Беларуская мова ў 5 класе: метадычныя парады / В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: Нар. асвета, 1990. – 143 с.

8. *Красней, В.П.* Вывучэнне прыметніка ў 4 класе / В.П. Красней // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 2. – С. 7–11.

9. *Куц, М.* Урок-залік па тэме “Прыметнік”: 5 кл.: [вопыт работы настаўніц школ Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці] / М. Куц, А. Сцефановіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 2. – С. 1–3.

10. *Лапянок, Л.* Ужыванне прыметнікаў і іх сэнсава-стылістычныя магчымасці: 6 кл. / Л. Лапянок // Роднае слова. – 2001. – № 4. – С. 65–67.

11. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

12. *Лісіцкая, Н.А.* Урок па тэме “Поўная і кароткая формы якасных прыметнікаў”: 6 кл. / Н.А. Лісіцкая // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 3. – С. 17–20.

13. *Мацвеева, Я.В.* Развітанне з краінай Прыметніяй: урок-падарожжа ў 5 кл. / Я.В. Мацвеева // Роднае слова. – 2005. – № 11. – С. 56–57.

14. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

15. *Навумчык, М.* Абагульняльныя ўрокі па марфалогіі ў форме тэстаў. Прыметнік. Лічэбнік / М. Навумчык // Роднае слова. – 2001. – № 7. – С. 75–77.

МГПУ им. И.П.Шамякина

16. *Наркевіч, А.* Прыналежныя прыметнікі ў беларускай і рускай мовах / А. Наркевіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 7. – С. 51–54; № 9. – С. 54–57.

17. *Пасюта, А.В.* Утварэнне і правапіс складаных прыметнікаў: 6 кл. / А. Пасюта // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 1. – С. 17–19.

18. *Саматыя, І.М.* Некаторыя асаблівасці вывучэння беларускай мовы ў 4 класе школ з рускай мовай навучання: метадычныя рэкамендацыі / І.М. Саматыя. – Мінск: НДІ педагогікі, 1986.

19. *Саўко, У.П.* Развіццё маўлення школьнікаў пры вывучэнні марфалогіі (назоўніка і прыметніка): дапам. для настаўніка / У.П. Саўко. – Мінск: Беллітфонд, 2000. – 112 с.

20. *Сельвіч, В.* Прыметнікі якасныя, адносныя і прыналежныя / В. Сельвіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 11. – С. 32–36.

21. *Томашава, С.* Прыметнік: лато па беларускай мове: 5 кл. / С. Томашава // Роднае слова. – 2007. – № 12. – С. 53.

22. *Цярэшчанка, С.В.* Сэнсавыя разрады прыметнікаў: падагульняльны ўрок у 6 класе / С.В. Цярэшчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 9. – С. 58–60.

23. *Язерская, С.А.* Сінтаксічныя практыкаванні пры вывучэнні прыметніка / С.А. Язерская // Народная асвета. – 1985. – № 11. – С. 38–42.

24. *Якавец, В.* Прыметнік: урок-залік па тэхналогіі рознаўзроўневага навучання: 6 кл. / В. Якавец // Роднае слова. – 2002. – № 12. – С. 56–57.

25. *Ярахновіч, Л.* Урок-казка па тэме “Прыметнік як часціна мовы”: 6 кл. / Л. Ярахновіч // Роднае слова. – 1999. – № 1. – С. 125–129.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 27. Методыка вывучэння тэмы “Прыслоўе” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры напісанні курсавой працы студэнту варта спыніць увагу на методыцы вывучэння наступных пытанняў: разрады прыслоўяў па значэнні, ступені параўнання прыслоўяў, утварэнне формаў вышэйшай і найвышэйшай ступеней параўнання прыслоўяў, асаблівасці іх ужывання ў беларускай мове, утварэнне прыслоўяў, правапіс прыслоўяў і спалучэнняў слоў, блізкіх да прыслоўяў.

У час працы над гэтымі пытаннямі студэнт павінен адабраць дыдактычны матэрыял, які будзе фарміраваць у вучняў высокую моўную культуру. Таму важна акцэнтаваць увагу школьнікаў на арфаэпічныя, лексічныя і граматычныя нормы маўлення.

Карысна будзе паказаць методыку работы на ўроках перакладу тэкстаў мастацкага стылю з элементамі апісання пэўнай мясцовасці, а таксама ствараць самастойна тэксты з мастацкім апісаннем мясцовасці, выкарыстоўваючы прыслоўе як сродак арганізацыі тэксту.

У рабоце павінны быць распрацаваны канспекты ўрокаў або іх фрагменты.

Парады глядзі да тэмы 26.

Літаратура

1. *Абрамчык, А.Р.* Каб прыслоўе раскрыла свае таямніцы…: урок беларускай мовы ў 7 класе / А.Р. Абрамчык // Народ. асвета. – 2006. – № 3. – С. 46–48.

2. *Аўдзеева, А.* Выкарыстанне фразеалагізмаў пры вывучэнні прыслоўя / А. Аўдзеева // Роднае слова. – 2000. – № 10. – С. 64–65.

3. *Гамеза, Л.М.* Узбагачэнне слоўнікавага запасу школьнікаў пры вывучэнні прыслоўя: 7 кл. / Л.М. Гамеза // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 2. – С. 46–48.

4. *Гарошка, А.* Урок “Грамадскі агляд ведаў” па тэме “Прыслоўе”: вопыт працы: Ладаражская сярэдняя школа Пінскага раёна / А. Гарошка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 4. – С. 30–32.

МГПУ им. И.П.Шамякина

5. *Грыцкевіч, С.* Прыслоўе: прыкладныя розна-ўзроўневыя заданні да тэматычнага кантролю / С. Грыцкевіч, А. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2003. – № 10. – С. 70–72.

6. *Елисеева, Л.В.* Особенности изучения морфологии русского языка в белорусской школе / Л.В. Елисеева. – Минск: Нар. асвета, 1993. – 96 с.

7. *Жаўняровіч, П.* Ступені параўнання прыметнікаў і прыслоўяў: словаформы і сінтаксічныя сувязі / П. Жаўняровіч // Роднае слова. – 2000. – № 8. – С. 73–76; № 10. – С. 30–32.

8. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

9. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

10. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

11. Основы методики русского языка в 4–8 классах / под ред. А.В. Текучева, М.М. Разумовской, Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1981. – 381 с.

12. *Семянец, Т.М.* Урок па тэме “Прыслоўе як часціна мовы”: 7 кл. / Т.М. Семянец // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 6. – С. 84–87.

13. *Тарасюк, Н.* Грамадскі агляд ведаў па тэме “Прыслоўе”: вопыт працы: сярэдняя школа № 3 г. Белаазерска / Н. Тарасюк // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 5. – С. 25–27.

14. *Шпак, І.С.* Вывучэнне прыслоўя ў школе: сістэма ўрокаў: 8 кл. / І.С. Шпак // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 3. – С. 13–14; № 6. – С. 27–41; № 12. – С. 29–34; 2008. – № 1. – С. 20–28; № 5. – С. 22–30.

15. *Шыбко, А.* Грамадскі агляд ведаў па тэме “Прыслоўе” / А. Шыбко // Роднае слова. – 2003. – № 12. – С. 47–49.

МГПУ им. И.П.Шамякина

16. *Язерская, С.А.* Выкарыстанне тэкстаў падручніка пры вывучэнні тэмы "Прыслоўе як часціна мовы" ў 7 класе / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 1. – С. 17–34.

17. *Язерская, С.А.* Утварэнне прыслоўяў і іх правапіс / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 4. – С. 18–37.

18. *Якавец, В.М.* Прыслоўе: урок-залік у 8 класе / В.М. Якавец // Роднае слова. – 2005. – № 10. – С. 66–67.

Тэма 28. Методыка вывучэння дзеяслова ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры вывучэнні гэтай тэмы студэнту патрэбна накіраваць увагу на распрацоўку наступных пытанняў: дзеяслоў як часціна мовы; неазначальная форма дзеяслова, яе сінтаксічная роля; асабовыя, безасабовыя, зваротныя дзеясловы, іх ужыванне і правапіс канчаткаў; трыванні дзеяслова; лады дзеяслова; часы дзеялова; спосабы ўтварэння дзеясловаў.

Можна звярнуць увагу на ўрокі, якія звязаны з выпрацоўкай навыкаў вуснага і пісьмовага маўлення пры вывучэнні дзеяслова.

Парады глядзі да тэмы № 26.

Літаратура

1. *Баранава, Н.* "Хто хоча стаць выдатнікам?": гульня па тэме "Дзеяслоў": 7 кл. / Н. Баранава // Роднае слова. – 2006. – № 1. –
С. 44–46.

2. *Баранава, Н.* Кантрольныя работы па тэме "Дзеяслоў": 7 кл. / Н. Баранава // Роднае слова. – 2005. – № 12. – С. 61–63.

3. *Букоўская, Р.* Сістэматызацыя і абагульненне ведаў вучняў па тэме "Дзеяслоў": урок мовы ў 6 класе / Р. Букоўская // Роднае слова. – 1999. – № 8. – С. 11–114.

4. *Былінская, Л.С.* Урок-семінар па тэме "Дзеяслоў": 7 кл. / Л.С. Былінская // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 36–37.

МГПУ им. И.П. Шамякина

5. *Васіленка, Н.* Ужыванне ладоў дзеяслова: урок беларускай мовы ў 6 класе / Н. Васіленка // Роднае слова. – 2010. – № 4. – С.71–73.

6. Варановіч, З.Б. Спосабы ўтварэння дзеясловаў / З.Б. Варановіч // Народная асвета. – 1983. – № 12. – С. 30–32.

7. *Гамеза, Л.М.* Узбагачэнне слоўнікавага запасу школьнікаў пры вывучэнні дзеяслова: 5–6 кл. / Л.М. Гамеза // Роднае слова. – 2003. – № 5. – С. 60–61.

8. *Грыцкевіч, С.* Прыкладныя рознаўзроўневыя заданні для тэматычнага кантролю: дзеяслоў: 6 кл. / С. Грыцкевіч, А. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2003. – № 6. – С. 61–62.

9. *Данільчык, З.* Сінтаксічная роля інфінітыва / З. Данільчык // Роднае слова. – 1995. – № 7. – С. 67–77.

10.*Золатава, М.В.* Дзеясловы з прыстаўкай *пера-* ў беларускай мове / М.В. Золатава // Роднае слова. – 2003. – № 2. – С. 60–62.

11. *Касіловіч, Т.* Асабовыя і безасабовыя дзеясловы: 7 кл. / Т. Касіловіч // Роднае слова. – 2006. – № 12. – С. 50–51.

12. *Кірычэнка, А.У.* Дзеяслоўна-іменныя спалучэнні ў беларускай мове (на матэрыяле тэксту Евангелля) / А.У. Кірычэнка // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 1. – С. 49.

13. *Красней, В.* Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: прыметнік, займеннік, дзеяслоў / В. Красней // Роднае слова. – 1992. – № 2. – С. 24.

14. *Лаўрэль, Я.* Вывучэнне дзеяслова ў 4 класе / Я. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 3. – С. 22–24.

15. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

16. *Лісун, М.* “З якіх крыніцаў чысціня такая?”: абагульняючыя заняткі па тэме “Дзеяслоў” (на матэрыяле твораў Максіма Танка) / М. Лісун // Роднае слова. – 2000. – № 4. – С. 43.

17. *Маліцкі, Ю.* Семантычны тып выражэння эмацыянальнай ацэнкі дзеясловаў / Ю. Маліцкі // Роднае слова. – 2006. – № 2. – С. 37.

18. *Маліцкі, Ю.В.* Эмацыйна-ацэначныя і экспрэсіўныя дзеясловы / Ю.В. Маліцкі // Роднае слова. – 2005. – № 4. – С. 32.

МГПУ им. И.П.Шамякина

19. *Міхно, Н.Ф.* Падагульняльны ўрок па тэме "Дзеяслоў": 7 кл. / Н.Ф. Міхно // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 2. – С. 14.

20. *Новікава, Т.Р.* Вывучэнне ладу дзеяслова: 5 кл. / Т.Р. Новікава // Народная асвета. – 1985. – № 12. – С. 27–30.

21. *Новікава, Т.Р.* Вывучэнне трывання дзеяслова / Т.Р. Новікава // Народная асвета. – 1985. – № 6. – С. 29 – 32.

22. *Новікава, Т.Р.* Фарміраванне паняцця аб дзеяслове: на аснове абагульнення ўласнага вопыту: 6 кл. / Т.Р. Новікава // Народная асвета. – 1980. – № 3. – С. 42–46.

23. *Новікава, Т.Р.* Фарміраванне паняцця часу дзеяслова: 4 кл. / Т.Р. Новікава // Народная асвета. – 1986. – № 1. – С. 44–48; № 2. – С. 42–45.

24. *Новікава, Т.Р.* Шляхі асэнсавання значэння і функцый дзеясловаў закончанага і незакончанага трывання / Т.Р. Новікава // Вывучэнне беларускай мовы і літаратуры ў школе: зб. навук. прац. – Мінск,1988.

25. *Паляшчук, А.* Дзеяслоў: урок абагульнення і сістэматызацыі ведаў у 6 класе / А. Паляшчук // Роднае слова. – 2010. – № 5. – С. 74–76.

26. *Русак, В.П.* Марфаналогія сучаснай беларускай мовы / В.П. Русак. – Мінск: Беларуская навука, 2003. – 592 с.

27. *Сасімовіч, А.К.* Абвесны лад дзеяслова: 7 кл. / А.К. Сасімовіч // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 11. – С. 51–53.

28. *Сырамалотава, І.М.* Асабовыя і безасабовыя дзеясловы: 6 кл. / І.М. Сырамалотава // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 9. – С. 50–52.

29. *Усовіч, Г.П.* Агляд ведаў па тэме "Дзеяслоў" у 6 класе / Г.П. Усовіч // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 4. – С. 82.

30. *Філатава, С.У.* Замацаванне тэмы "Часы дзеяслова" ў 7 класе: урок-падарожжа / С.У. Філатава // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 4. – С. 3–5.

31. *Хадасевіч, Г.У.* Спражэнне дзеясловаў: 7 кл. / Г.У. Хадасевіч // Роднае слова. – 2006. – № 7. – С. 62–63.

МГПУ им. И.П. Шамякина

32. *Цыбульская, С.І.* Дзеяслоў: рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 7 кл.: дапаможнік для настаўнікаў / С.І. Цыбульская. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – 127 с.
33. *Шкілёнак, В.Я.* Праца з тэкстам пры вывучэнні дзеяслова ў 6 кл. / В.Я. Шкілёнак // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 63–66.
34. *Шкілёнак, В.* Фармаванне камунікацыйных уменняў шасцікласнікаў пры вывучэнні інфінітыва / В. Шкілёнак // Роднае слова. – 2001. – № 7. – С. 71.
35. *Шкілёнак, В.Я.* Развіццё маўлення вучняў 6 класа пры вывучэнні тэмы "Дзеяслоў як часціна мовы" / В.Я. Шкілёнак // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 1. – С. 89.
36. *Шмаянкова, Г.І.* Трыванне дзеясловаў: 7 кл. / Г.І. Шмаянкова // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 11. – С. 12.

Тэма 29. Методыка вывучэння дзеепрыметніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Парады глядзі да тэмы 26.

Літаратура

1. *Астаф'ева, В.Я.* Сэнсава-стылістычная роля дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў у тэкстах: на матэрыялах твора У. Караткевіча "Зямля пад белымі крыламі": 7 кл. / В.Я. Астаф'ева // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 7. – С. 39–43.
2. Беларуская мова: хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 492 с.
3. *Грыцкевіч, С.* Прыкладныя рознаўзроўневыя заданні для тэматычнага кантролю: дзеепрыметнік / С. Грыцкевіч, А. Тамашэвіч // Роднае слова. – 2003. – № 7. – С. 72–75.
4. *Гулякевіч, А.І.* Спосабы перакладу дзеепрыметнікаў з рускай мовы на беларускую: 7 кл. / А.І. Гулякевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 2. – С. 29–32.
5. *Елисеева, Л.В.* Особенности изучения морфологии русского языка в белорусской школе / Л.В. Елисеева. – Мінск: Нар. асвета, 1980. – 96 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

6. *Касатая, Ю.Л.* Падагульняльны ўрок па тэме "Дзеепрыметнік": 7 кл. / Ю.Л. Касатая // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 8. – С. 12.

7. *Каўрус, А.* Калі ісці ад свайго: дзеепрыметнік і яго адпаведнікі / А. Каўрус // Полымя. – 2004. – № 5. – С. 194–216.

8. *Каўрус, А.* Калі ісці ад свайго: пра ўжыванне дзеепрыметнікаў / А. Каўрус // Полымя. – 2003. – № 7. – С. 188–220.

9. *Каўрус, А.* Узняць – узняты, уздымаць – уздыманы: пра ўтварэнне і ўжыванне дзеепрыметнікаў / А. Каўрус // Роднае слова. – 2007. – № 5. – С. 23–25.

10. *Кілбас, Я.І.* Абагульняючы ўрок па тэме "Дзеепрыметнік" у 7 класе / Я.І. Кілбас // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 3. – С. 34.

11. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

12. *Новікава, Т.Р.* Вывучэнне дзеепрыметніка Т.Р. Новікава // Народная асвета. – 1987. – № 1. – С. 41–44.

13. Основы методики русского языка в 4–8 классах / под ред. А.В. Текучева, М.М. Разумовской, Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1981. – 381 с.

14. *Перавалава, Н.* Дзеепрыметнік: з гісторыі часцін мовы / Н. Перавалава // Роднае слова. – 2005. – № 7. – С. 81–82.

15. *Цыбульская, С.І.* Дзеепрыметнік: рознаўзроўневыя заданні / С.І. Цыбульская // Рознаўзроўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 7 кл.: дапаможнік для настаўнікаў. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – 127 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 30. Методыка вывучэння тэмы “Лічэбнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Парады глядзі да тэмы 24.

Літаратура

1. *Атрохава, Н.* Скланенне і правапіс лічэбнікаў ад пяці да дваццаці і лічэбніка трыццаць: урок у 6 класе з выкарыстаннем фальклорнага матэрыялу / Н. Атрохава // Роднае слова. – 2000. – № 12. – С. 56–59.
2. *Баранава, Н.* Кантрольна-дыягнастычная работа па тэме “Лічэбнік” / Н. Баранава // Роднае слова. – 2004. – № 1. – С. 34–35.
3. *Босы, І.Ч.* Лічэбнік як часціна мовы: абагульняльны ўрок: 6 кл. / І.Ч. Босы // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 7. – С. 13.
4. *Валадзько, Т.* Лічэбнік: абагульняльны ўрок у 6 класе / Т. Валадзько // Роднае слова. – 2009. – № 12. – С. 84–85.
5. *Васьковіч, З.* Гарады зямлі беларускай: урок па тэме “Лічэбнік” / З. Васьковіч // Роднае слова. – 1999. – № 9. – С. 115–123.
6. *Віктаровіч, Т.А.* Адаптыўная сістэма навучання: на прыкладзе ўрока “Разрады лічэбнікаў”: 6 кл. / Т.А. Віктаровіч // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 61–62.
7. *Грыцкевіч, С.Л.* Лічэбнік: прыкладныя рознаўзроўневыя заданні да тэматычнага кантролю / С.Л. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2004. – № 1. – С. 33.
8. *Зубкевіч, Л.* Урок-абагульненне па тэме “Лічэбнік” / Л. Зубкевіч // Роднае слова. – 2002. – № 3. – С. 60.
9. *Кавалевіч, З.М.* Вывучэнне лічэбніка ў школе / З.М. Кавалевіч. – Мінск: Нар. асвета, 2000. – 144 с.
10. *Кавалевіч, З.* Вывучэнне лічэбніка ў 6 класе: метадычныя парады да падручніка / З. Кавалевіч // Роднае слова. – 2000. – № 2. – С. 51; № 3. – С. 66.
11. *Кулеш, Г.* Націск у лічэбніках / Г. Кулеш // Роднае слова. – 2003. – № 3. – С. 49–50.
12. *Лаўрэль, Я.* Вывучэнне лічэбніка ў 6 класе: метадычныя парады да падручніка / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1998. – № 3. – С. 85.

МГПУ им. И.П. Шамякина

13. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

14. *Лісун, М.П.* Абагульняльныя заняткі па тэме "Лічэбнік": 10–11 кл. / М.П. Лісун // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 2. – С. 13.

15. *Мельнікава, Л.А.* Словаўтварэнне колькасных лічэбнікаў у беларускай і рускай мовах / Л.А. Мельнікава // Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005.

16. *Навумчык, М.* Абагульняльныя ўрокі па марфалогіі ў форме тэстаў. Прыметнік. Лічэбнік / М. Навумчык // Роднае слова. – 2001. – № 7. – С. 75–77.

17. *Перавалава, Н.* Лічэбнік / Н. Перавалава // Роднае слова. – 2005. – № 4. – С. 57–58.

18. *Пучынская, К.* Напісанне лічэбнікаў: некаторыя парады / К. Пучынская // Роднае слова. – 2004. – № 1. – С. 33.

19. *Саладуха, Л.Л.* Простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі: 6 кл. / Л.Л. Саладуха // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 8. – С. 42.

20. *Саўко, У.П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6.

21. *Томашава, С.Н.* Скланенне і правапіс лічэбнікаў *5–20, 30*: 6 кл. / С.Н. Томашава // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 2. – С. 33.

22. *Філімонава, Н.* Урок праверкі і ацэнкі ведаў па тэме "Лічэбнік": 6 кл. / Н. Філімонава // Роднае слова. – 2008. – № 6. – С. 66.

23. *Футаранская, Н.* Урок-гульня па тэме "Лічэбнік" / Н. Футаранская // Роднае слова. – 1992. – № 6. – С. 23–24.

24. *Хандрыка, С.В.* Падагульняльны ўрок па тэме "Лічэбнік": 6 кл. / С.В. Хандрыка // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 2. – С. 35.

25. *Шэраш, В.А.* Простыя, складаныя і састаўныя лічэбнікі: 6 кл. / В.А. Шэраш // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 10. – С. 45–47.

26. *Якавец, В.М.* Лічэбнікі *сорак, дзевяноста, сто*: модульны ўрок у 6 класе / В.М. Якавец // Роднае слова. – 2003. – № 1. – С. 70–71.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 31. Вывучэнне тэмы “Займеннік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Парады глядзі да тэмы 24.

Літаратура

1. Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 492 с.

2. *Бухавец, В.У.* Прыналежныя і ўказальныя займеннікі: 6 кл. / В.У. Бухавец // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 6. – С. 21.

3. *Грыцкевіч, С.* Выкарыстанне звязнага тэксту пры вывучэнні службовых часцін мовы: з вопыту працы Надзеі Вашчатынскай / С. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2002. – № 6. – С. 61–64.

4. *Дораш, Н.Л.* Урок па тэме “Займеннік як часціна мовы”: 6 кл. / Н.Л. Дораш // Роднае слова. – 2008. – № 2. – С. 56.

5. *Захарэвіч, Т.М.* Заданні для выніковай работы па тэме “Займеннік”: 6 кл. / Т.М. Захарэвіч // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 2. – С. 38.

6. *Карпаў, У.* Асабовыя займеннікі як сістэма / У. Карпаў // Роднае слова. – 2004. – № 9. – С. 51–54.

7. *Красней, В.* Стылістычныя рэсурсы марфалогіі. Прыметнік, займеннік, дзеяслоў / В. Красней // Роднае слова. – 1992. – № 2. – С. 15–18.

8. *Лаўрэль, Я.* Вывучэнне займенніка ў 6 класе: метадычныя парады да падручніка / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1998. – № 4. – С. 97–108.

9. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

10. *Лаўрэль, Я.М.* Работа над тэкстам пры вывучэнні займенніка / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1983. – № 12. – С. 27–43.

11. *Лаўрэль, Я.М.* Шляхі асэнсавання займенніка і яго лагічна-сінтаксічнай функцыі / Я.М. Лаўрэль // Шматаспектны аналіз у практыцы навучання беларускай мове: зб. навук. прац. – Мінск, 1985.

12. *Лепешаў, І.* Спецыфіка выкарыстання займеннікаў / І. Лепешаў // Роднае слова. – 2002. – № 1. – С. 72.

МГПУ им. И.П. Шамякина

13. *Литвинко, Ф.М.* Методика изучения разделов школьного курса русского языка: курс лекций / Ф.М. Литвинко. – Минск: БГУ, 2001.

14. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы. Маўленне: вучэб. дапам. / В.А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2009. – 251 с.

15. *Печенева, Т.А.* Реализация коммуникативного подхода при изучении морфологии в школе: именные части речи / Т.А. Печенева. – Минск: БГУ, 2001. – 124 с.

16. *Пышко, Л.Л.* Пытальныя і адносныя займеннікі: модульны ўрок: 6 кл. / Л.Л. Пышко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 3. – С. 13.

17. *Саўко, У.П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6. – С. 8.

18. *Шавель, А.І.* Займеннік. Зваротны займеннік *сябе* / А.І. Шавель // Беларуская мова і літаратура. – 2002. – № 3. – С. 91.

Тэма 32. Методыка вывучэння тэмы “Злучнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Парады глядзі да тэмы 24.

Літаратура

1. *Грыцкевіч, С.* Выкарыстанне звязнага тэксту пры вывучэнні службовых часцін мовы: з вопыту працы Надзеі Вашчатынскай / С. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2002. – № 6. – С. 61–64.

2. *Грыцкевіч, С.Л.* Выкарыстанне камунікатыўна арыентаваных практыкаванняў пры вывучэнні службовых часцін мовы / С.Л. Грыцкевіч // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 2. – С. 30.

МГПУ им. И.П.Шамякина

3. *Данільчык, З.П.* Размежаванне злучнікаў і аманімічных слоў у складаназалежных сказах / З.П. Данільчык // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 6. – С. 25.

4. *Казлоўскі, І.* Урок абагульнення і паўтарэння па тэме “Службовыя часціны мовы” / І. Казлоўскі // Роднае слова. – 1997. – № 8. – С. 65–71.

5. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

6. *Литвинко, Ф.М.* Методика изучения разделов школьного курса русского языка: курс лекций / Ф.М. Литвинко. – Минск: БГУ, 2001.

7. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы. Маўленне: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2009. – 251 с.

8. *Печенева, Т.А.* Реализация коммуникативного подхода при изучении морфологии в школе: именные части речи / Т.А. Печенева. – Минск: БГУ, 2001. – 124 с.

9. *Саўко, У.П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6. – С. 8.

10. *Сяткоўская, І.Г.* Злучнік як службовая часціна мовы / І.Г. Сяткоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 6. – С. 16.

11. *Шуба, П.П.* Граматычная характарыстыка падпарадкавальных злучнікаў / П.П. Шуба // Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 592 с.

12. *Язерская, С.* Злучальныя і падпарадкавальныя злучнікі, іх ужыванне / С. Язерская // Роднае слова. – 2000. – № 12. – С. 59–62.

13. *Язерская, С.* Удасканаленне маўленчых навыкаў школьнікаў пры вывучэнні злучніка / С. Язерская // Роднае слова. – 2000. – № 11. – С. 72–75.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 33. Вывучэнне тэмы “Прыназоўнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Парады глядзі да тэмы 24.

Літаратура

1. *Грыцкевіч, С.* Выкарыстанне звязнага тэксту пры вывучэнні службовых часцін мовы: з вопыту працы Надзеі Вашчатынскай / С. Грыцкевіч // Роднае слова. – 2002. – № 6. – С. 61–70.
2. *Грыцкевіч, С.Л.* Выкарыстанне камунікатыўна арыентаваных практыкаванняў пры вувучэнні службовых часцін мовы / С.Л. Грыцкевіч // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 2. – С. 30.
3. *Жаўняровіч, П.* Сінтаксічныя канструкцыі з прыназоўнікам *па*: асаблівасці будовы і ўжывання / П. Жаўняровіч // Роднае слова. – 1998. – № 11. – С. 119–134.
4. *Казлоўскі, І.* Урок абагульнення і паўтарэння па тэме “Службовыя часціны мовы” / І. Казлоўскі // Роднае слова. – 1997. – № 8. – С. 65–71.
5. *Купрэева, Т.І.* Прыназоўнікі *цаной, з прычыны, у адносінах да, па шляху ад... да* і падобныя ў беларускай мове / Т.І. Купрэева // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 6. – С. 51.
6. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікава, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.
7. *Литвинко, Ф.М.* Методика изучения разделов школьного курса русского языка: курс лекций / Ф.М. Литвинко. – Минск: БГУ, 2001.
8. *Макрыцкая, Т.П.* Прыназоўнік як службовая часціна мовы: урок-блок: вопыт працы настаўніка сярэдняй школы № 11 г. Наваполацка / Т.П. Макрыцкая // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 5. – С. 19–20.
9. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

10. *Навумчык, М.І.* Падагульняльны ўрок па тэме “Прыназоўнік”: тэст: 8 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 2. – С. 24.

11. *Саўко, У.П.* Афармленне канспекта ўрока па беларускай мове / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 6. – С. 8–12.

12. *Шуба, П.П.* Фарміраванне сучаснай сістэмы беларускіх прыназоўнікаў / П.П. Шуба // Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 591 с.

13. *Язерская, С.* Прыназоўнік: метадычныя парады да падручніка / С. Язерская // Роднае слова. – 2001. – № 2. – С. 52–55.

14. *Язерская, С.А.* Методыка знаёмства вучняў з функцыямі прыназоўнікаў. Асаблівасці ўжывання некаторых прыназоўнікаў у беларускай мове / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 1. – С. 40–77.

Тэма 34. Методыка вывучэння тэмы “Двухсастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры вывучэнні дадзенай тэмы студэнту неабходна найбольш поўна распрацаваць методыку наступных тэм:

1. Сказ як асноўная камунікатыўная адзінка. Тыпы сказаў паводле мэты выказвання і інтанацыйнага афармлення.
2. Развітыя і неразвітыя сказы.
3. Падзел тэкстаў на сказы, вызначэнне тыпу сказаў па мэце выказвання і інтанацыі. Вызначэнне межаў сказаў.
4. Двухсастаўныя сказы. Дзейнік і выказнік, сэнсава-граматычныя адносіны паміж імі.
5. Спосабы выражэння дзейніка.
6. Спосабы выражэння выказніка.
7. Працяжнік паміж дзейнікам і выказнікам.
8. Даданыя члены сказа, іх граматычнае значэнне, роля ў сказе.
9. Кантрольны падрабязны пераказ тэксту.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 591 с.

2. *Васілеўскі, М.С.* Да праблемы семантычнага сінтаксісу / М.С. Васілеўскі // Народная асвета. – 1988. – № 7. – С. 79–80.

3. *Вярбіла, У.М.* Багата, родная ты мова: матэрыялы і метадычныя парады па развіццю звязнай мовы вучняў: 4–8 кл.: дапаможнік для настаўніка / У.М. Вярбіла, Я.М. Лаўрэль, М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1988. – 176 с.

4. *Лебедев, С.Ю.* К проблеме сказа как типа повествования / С.Ю. Лебедев // Весн. Магілёўскага дзярж. ун-та імя А.А. Куляшова. – 2003. – № 1.

5. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

6. *Малажай, Г.* Выкарыстанне літаратурных твораў пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 62–66.

7. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей установ, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

8. *Навумчык, М.* Абагульняльны ўрок па тэме “Сказ”: 8 кл. / М. Навумчык // Роднае слова. – 2003. – № 8. – С. 80–82.

9. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе. Словазлучэнне. Просты сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1984. – 143 с.

10. *Протчанка, В.У.* Сінтаксічны аналіз простага сказа: 7 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1981. – № 1. – С. 44–48.

11. *Протчанка, В.У.* Шматаспектны аналіз пры вывучэнні сінтаксісу беларускай мовы / В.У. Протчанка. – Мінск: Выш. школа, 1987. – 144 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

12. *Цыбульская, С.І.* Прыкладныя рознаўзроўневыя заданні па беларускай мове: 8 кл. / С.І. Цыбульская. – Мінск: ІВЦ Мінфіна, 2004. – 69 с.

13. *Шаўчэнка, М.М.* Асаблівасці дапасавання і кіравання ў беларускай мове: 8 кл. / М.М. Шаўчэнка, М.М. Макарэвіч // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 7. – С. 55–58.

Тэма 35. Методыка вывучэння тэмы “Аднасастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры выкананні курсавой працы патрэбна разгледзець методыку вывучэння наступных тэм:

1. Аднасастаўныя сказы, іх віды: пэўна-асабовыя, няпэўна-асабовыя, абагульнена-асабовыя, безасабовыя сказы.
2. Знаходжанне ў тэкстах аднасастаўных развітых і неразвітых сказаў, вызначэнне іх сэнсава-стылістычнай ролі.
3. Замена двухсастаўных сказаў сінанімічнымі аднасастаўнымі.
4. Пераклад мастацкага тэксту з апісаннем з’яў прыроды.
5. Назыўныя сказы, іх ужыванне.
6. Паглыбленне паняцця пра публіцыстычны стыль.

Літаратура

1. *Голуб, Г.* Аднасастаўныя і няпоўныя сказы / Г. Голуб // Роднае слова. – 1991. – № 5. – С. 29–33.

2. *Горбач, М.* Выйсце бачу ў выкладанні блокамі: [апісваецца работа над тэмай “Аднасастаўныя сказы ў 7 класе”] / М. Горбач // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 4. – С. 19–20.

3. *Казлова, А.У.* Ад тэорыі да творчасці: сістэматызацыя ведаў па тэме “Аднасастаўныя сказы” з выкарыстаннем праграмна-метадычнага комплексу “Беларуская мова”: 8 кл. / А.У. Казлова // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 9. – С. 18–24.

4. *Казлоўская, Л.* Ці маем мы права забыць...: сістэма ўрокаў па тэме “Аднасастаўныя сказы” / Л. Казлоўская // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 4. – С. 17–21.

МГПУ им. И.П. Шамякина

5. *Крэч, Т.С.* Аднасастаўныя сказы: урок развіцця маўлення: 8 кл. / Т.С. Крэч // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 9. – С. 24–27.

6. *Ляшчынская, В.А*. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. –252 с.

7. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

8. *Навумчык, М.І.* Абагульняючы ўрок у 8 класе па тэме “Аднасастаўныя сказы” / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 4. – С. 64–69.

9. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе. Словазлучэнне. Просты сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1984. – 143 с.

10. *Протчанка, В.У*. Сінтаксічны аналіз простага сказа: 7 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1981. – № 1. – С. 44–48.

11. *Протчанка, В.У*. Шматаспектны аналіз пры вывучэнні сінтаксісу беларускай мовы / В.У. Протчанка. – Мінск: Выш. школа, 1987. – 144 с.

12. *Рымза, Т.* Функцыянальны аспект пры вывучэнні безасабовых сказаў / Т. Рымза // Роднае слова. – 1997. – № 1. – С. 46–58.

13. *Рыняк, А.* Аднасастаўныя сказы: 11 кл. / А. Рыняк // Роднае слова. – 2000. – № 8. – С. 77–81.

14. *Рыняк, А.Г.* Аднасастаўныя сказы / А.Г. Рыняк // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 2. – С. 63–67.

15. *Сцяцко, П*. Віды аднасастаўных сказаў і іх размежаванне / П. Сцяцко // Беларуская мова і лтаратура. – 1991. – № 5. – С. 25–28.

16. *Сцяцко, П.У.* Віды аднасастаўных сказаў і іх размежаванне / П.У. Сцяцко // Мовазнаўчы досвед (выбраныя творы): у 2 ч. – Гродна: ГрДУ, 2005. – Ч. 1: Дыялекталогія. Сучасная мова і методыка. Анамастыка. Міжмоўныя стасункі. – 377 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

17. *Філіпенка, Т.І.* Урок-залік па тэме “Аднасастаўныя сказы”: 8 кл. / Т.І. Філіпенка // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 1. – С. 11–13.

18. *Цыбульская, С.І.* Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

Тэма 36. Вывучэнне тэмы “Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Студэнт павінен распрацаваць метадычныя рэкамендацыі і сістэму ўрокаў па дадзенай тэме, паказаць найбольш эфектыўныя метады і прыёмы работы пры яе вывучэнні. Метадычныя рэкамендацыі і сістэму ўрокаў эксперыментальна праверыць у школе.

Тыпы ўрокаў павінны быць розныя, яны павінны ахапіць наступныя тэмы:

паняцце аб ўскладненым сказе; сказы з аднароднымі членамі; спосабы выражэння аднародных членаў; сувязь аднародных членаў пры дапамозе злучнікаў і без злучнікаў; аднародныя і неаднародныя азначэнні, іх адрозненне; інтанаванне сказаў з аднароднымі членамі, знакі прыпынку ў іх; сказы з абагульняльнымі словамі пры аднародных членах, інтанаванне, знакі прыпынку; аналіз навуковых тэкстаў з апісаннямі. Вызначэнне ў іх сэнсава-стылістычнай ролі сказаў з аднароднымі членамі, у тым ліку з абагульняльнымі словамі.

Літаратура

1. *Актысюк, Н.І.* Сказы з аднароднымі членамі: падагульняльны ўрок: 9 кл. / Н.І. Актысюк // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 1. – С. 20–25.

2. *Зелянко, В.У.* Сказы з аднароднымі членамі (з выкарыстаннем тэкстаў пра народны касцюм): 11 кл. / В.У. Зелянко // Роднае слова. – 2003. – № 5. – С. 61–63.

МГПУ им. И.П.Шамякина

3. *Карандзей, І.М.* Абагульняльныя словы пры аднародных членах сказа: 9 кл. / І.М. Карандзей // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 2. – С. 41–44.

4. *Ломизов, А.Ф.* Выразительное чтение при изучении синтаксиса и пунктуации: пособие для учителя / А.Ф. Ломизов. – М.: Просвещение, 1986. – 96 с.

5. *Лубінская, Т.Ф.* Знакі прыпынку пры аднародных членах сказа: 8 кл. / Т.Ф. Лубінская // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 1. – С. 3–11.

6. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

7. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей установ, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

8. *Навумчык, М.І.* Матэрыял да тэматычнага тэставага кантролю па тэме “Сказы са зваროткамі, пабочнымі словамі і выклічнікамі”: 8 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 1.

9. *Навумчык, М.І.* Тэставы кантроль у 8 класе па тэме “Сказы з адасобленымі членамі”: падагульняльны ўрок / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 3. – С. 30 – 35.

10. *Навумчык, М.І.* Тэсты пры вывучэнні сказаў з аднароднымі членамі: падагульняльны ўрок у 8 класе / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 4. – С. 80–85.

11. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе. Словазлучэнне. Просты сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1984. – 143 с.

12. *Протчанка, В.У.* Сінтаксічны аналіз простага сказа: 7 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1981. – № 1. – С. 44–49.

13. *Протчанка, В.У.* Шматаспектны аналіз пры вывучэнні сінтаксісу беларускай мовы / В.У. Протчанка. – Мінск: Выш. школа, 1987. – 144 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

14. *Протчанка, В.У.* Актуальныя праблемы тэорыі і практыкі навучання беларускай мове / В.У. Протчанка. – Мінск: НІА, 2001. – 212 с.

15. *Сімаковіч, Н.В.* Урок практыкі на тэму "Сказы з аднароднымі членамі": 9 кл. / Н.В. Сімаковіч // Роднае слова. – 2008. – № 5. – С. 49–51.

Тэма 37. Методыка вывучэння тэмы "Сказы з адасобленымі членамі: будова, значэнне, ужыванне" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы неабходна падаць методыку работы па наступных тэмах:

1. Паняцце пра адасабленне. Адасобленыя дапасаваныя і недапасаваныя азначэнні.
2. Сказы з адасобленымі прыдаткамі, знакі прыпынку.
3. Сказы з адасобленымі дапаўненнямі, іх інтанаванне, знакі прыпынку.
4. Сказы з адасобленымі акалічнасцямі, іх інтанаванне, знакі прыпынку.
5. Аналіз і пераказ мастацкіх тэкстаў на гістарычную тэматыку. Вызначэнне сэнсава-стылістычнай ролі адасобленых членаў сказа, абгрунтаванне мэтазгоднасці іх ужывання.
6. Пераклад на беларускую мову тэкстаў гістарычнай тэматыкі з элементамі апісання.
7. Сказы з адасобленымі ўдакладняльнымі членамі, іх інтанаванне, знакі прыпынку.

Літаратура

1. *Грыневіч, С.У.* Каардынуем, кансультуем, кантралюем: модульная тэхналогія пры вывучэнні тэмы "Адасобленыя члены сказа" ў 8 класе / С.У. Грыневіч // Народная асвета. – 2005. – № 8. – С. 44–46.

2. *Каспяровіч, І.* Адасобленыя члены сказа: урок-абагульненне: 7 кл. / І. Каспяровіч // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 50–53.

МГПУ им. И.П.Шамякина

3. *Кулікоўская, Т.І.* Сказы з адасобленымі членамі (азначэннямі і акалічнасцямі): 9 кл. / Т.І. Кулікоўская // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 5. – С. 19–22.

4. *Кусцінская, А.П.* Сказы з адасобленымі членамі: падагульняльны ўрок: 9 кл. / А.П. Кусцінская // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 4. – С. 37–40.

5. *Ляшчынская, В.А*. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

6. *Максімава, Л.* Сказы з адасобленымі членамі: урок-залік у 8 класе / Л. Максімава // Роднае слова. – 2002. – № 2. – С. 66–67.

7. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

8. *Навумчык, М.І.* Матэрыял да тэматычнага тэставага кантролю па тэме “Сказы са зваротkамі, пабочнымі словамі і выклічнікамі”: 8 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 1.

9. *Навумчык, М.І.* Тэставы кантроль у 8 класе па тэме “Сказы з адасобленымі членамі”: падагульняльны ўрок / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 3. – С. 30–35.

10. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

11. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе. Словазлучэнне. Просты сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1984. – 143 с.

12. *Протчанка, В.У*. Сінтаксічны аналіз простага сказа: 7 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1981. – № 1. – С. 44–49.

13. *Протчанка, В.У.* Шматаспектны аналіз пры вывучэнні сінтаксісу беларускай мовы / В.У. Протчанка. – Мінск: Выш. школа, 1987. – 144 с.

14. *Філіповіч, Н.* Адасобленыя члены сказа: 7 кл.: падрыхтоўка да сачынення-разважання на маральна-этычную тэму / Н. Філіповіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 4. – С. 20–22.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 38. Методыка вывучэння складаназлучанага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Для выканання курсавой працы трэба разгледзець методыку падрыхтоўкі і правядзення ўрокаў розных тыпаў па наступных пытаннях:

1. Паняцце пра складаназлучаны сказ, сродкі сувязі частак у складаназлучаных сказах.
2. Знакі прыпынку паміж часткамі ў складаназлучаных сказах.
3. Пераклад тэкстаў лінгвістычнай тэматыкі з рускай мовы на беларускую.
4. Сінанімічнасць складаназлучаных і простых сказаў.
5. Перабудова простых сказаў з аднароднымі выказнікамі ў складаназлучаныя, складаназлучаных сказаў – у простыя. Інтанаванне тэкстаў са складаназлучанымі сказамі. Вызначэнне ролі складаназлучаных сказаў у тэкстах.

Літаратура

1. *Лёсік, Я.* Складаназлучаны і складаназалежны сказ / Я. Лёсік // Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч. – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 592 с.
2. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.
3. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.
4. *Міхнёнак, С.* Метады і прыёмы фарміравання пунктуацыйных уменняў пры вывучэнні складанага сказа / С. Міхнёнак // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 53–56.
5. *Навумчык, М.І.* Абагульняльны ўрок у 9 класе па тэме “Складаназлучаны сказ”: тэст / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 4. – С. 98–105.

МГПУ им. И.П.Шамякина

6. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9 класе / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 2003.

7. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе: складаны сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 128 с.

8. *Протчанка, В.У.* Сінтаксічны аналіз складанага сказа: 8 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1982. – № 1. – С. 25–29.

9. *Протчанка, В.У.* Урокі беларускай мовы ў 9 класе / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 2. – С. 3–20.

10. *Рудакоўскі, В.В.* Складаныя сказы і знакі прыпынку пры іх / В.В. Рудакоўскі // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 4. – С. 58–63.

11. *Савіцкая, І.У.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9, 9' класах / І.У. Савіцкая // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 75–78.

12. *Саламевіч, А.У.* Сінтаксічная сувязь частак складанага сказа: пра тыповыя памылкі пры вызначэнні і іх прадухіленне / А.У. Саламевіч // Роднае слова. – 1997. – № 12. – С. 115–127.

13. *Шаўчэнка, М.М.* Складаны сказ: урок-абагульненне ў 10 класе / М.М. Шаўчэнка // Роднае слова. – 2011. – № 4. – С. 65–68.

14. *Шпак, І.* Пытанні стылістыкі ў курсе сінтаксісу 9 класа з профільным навучаннем / І. Шпак // Роднае слова. – 1996. – № 6. – С. 69–75; № 7. – С. 117–124.

15. *Шпак, І.С.* Вывучэнне складаназлучанага сказа: 9 клас гуманітарнага профілю / І.С. Шпак // Беларуская мова і літаратура. – 1998.– № 2. – С. 66–74.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 39. Методыка вывучэння складаназалежнага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы студэнту неабходна распрацаваць і апісаць методыку вывучэння наступных тэм:

1. Паняцце пра складаназалежны сказ.
2. Складаназалежныя сказы з даданай азначальнай часткай.
3. Складаназалежныя сказы з даданай дапаўняльнай часткай.

4. Чытанне тэкстаў, назіранне за парадкам частак у складаназалежных сказах, вызначэнне межаў галоўнай і даданай частак, месца даданай часткі адносна галоўнай, інтанаванне і пастаноўка знакаў прыпынку.

5. Складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі.

6. Складаназалежныя сказы з паслядоўным, сузалежным і змешаным падпарадкаваннем частак, знакі прыпынку ў іх.

7. Аналіз публіцыстычных тэкстаў, вызначэнне іх жанру (нататка, інтэрв'ю, рэпартаж, нарыс), адрасата, мэтанакіраванасці, будовы, стылістычных прымет. Перабудова простых сказаў з адасобленамі даданымі членамі ў складаназалежныя.

8. Пераклад тэксту публіцыстычнага стылю.

Літаратура

1. *Багадзяж, Р.Л.* Складаназалежныя сказы: урок-залік у 9 класе / Р.Л. Багадзяж // Роднае слова. – 2000. – № 11. – С. 70–71.

2. Беларуская мова. Хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік / аўт.-склад. З.І. Бадзевіч – Мінск: Юніпрэс, 2005. – 592 с.

3. *Горбач, М.М.* Складаназалежныя сказы: падагульняльны ўрок: 9 кл. / М.М. Горбач // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 5. – С. 3–5.

4. *Данільчык, З.* Аманімічныя злучнікі і злучальныя словы ў складаназалежных сказах / З. Данільчык // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 3. – С. 19–23.

5. *Данільчык, З.П.* Размежаванне злучнікаў і аналітычных слоў у складаназалежных сказах / З.П. Данільчык // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 6. – С. 25–30.

6. *Лапянок, Л.* Як трэба харчавацца, каб жыць прыгожа: вывучэнне складаназалежных сказаў з даданай дапаўняльнай часткай: урок / Л. Лапянок // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 47.

7. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

8. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

9. *Міхнёнак, С.* Метады і прыёмы фарміравання пунктуацыйных уменняў пры вывучэнні складанага сказа / С. Міхнёнак // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 53–56.

10. *Навумчык, М.І.* Абагульняльны ўрок у 9 класе па тэме “Складаназалежны сказ”: тэст / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 5. – С. 100–107.

11. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9 класе / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 2003.

12. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе. Складаны сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 128 с.

13. *Протчанка, В.У.* Сінтаксічны аналіз складанага сказа: 8 кл. / В.У. Протчанка // Народная асвета. – 1982. – № 1. – С. 25–29.

14. *Протчанка, В.У.* Урокі ў 9 класе па тэме “Складаназалежныя сказы” / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 3. – С. 3–23.

15. *Протчанка, В.У.* Шматаспектны аналіз пры вывучэнні сінтаксісу беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для беларускіх аддзяленняў філалагічных факультэтаў педагагічных інстытутаў / В.У. Протчанка. – Мінск: Выш. школа, 1987. – 144 с.

16. *Протчанка, В.У.* Метадычныя каментарыі і прыкладнае планаванне да ўрокаў беларускай мовы ў 9 класе / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 1999. – № 3. – С. 3–14; № 4. – С. 3–17; 2000. – № 1. – С. 3–7.

17. *Рудакоўскі, В.В.* Складаныя сказы і знакі прыпынку пры іх / В.В. Рудакоўскі // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 4. – С. 58 – 63.

18. *Савіцкая, І.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9, 9' класах / І. Савіцкая // Роднае слова, 2009. – № 1. – С. 75–77.

19. *Саламевіч, А.* Сінтаксічная сувязь частак складанага сказа: пра тыповыя памылкі пры вызначэнні і іх прадухіленне / А. Саламевіч // Роднае слова. – 1997. – № 12. – С. 115–127.

20. *Саламевіч, А.* Складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі / А. Саламевіч // Роднае слова. – 2008. – № 5. – С. 57–66.

МГПУ им. И.П.Шамякина

21. *Сасімовіч, А.* Складаназалежныя сказы з акалічнаснымі даданымі: урок з выкарыстаннем камп’ютара: 9 кл. / А. Сасімовіч // Роднае слова. – 2005. – № 11. – С. 58–60.

22. *Сцяцко, П.У.* Размежаванне відаў даданых сказаў / П.У. Сцяцко // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 3. – С. 10–13.

23. *Сцяцко, П.У.* Размежаванне відаў даданых сказаў / П.У. Сцяцко // Мовазнаўчы досвед (выбраныя творы): у 2 ч. – Гродна: ГрДУ. – 2005 – Ч. 1: Дыялекталогія. Сучасная мова і методыка. Анамастыка. Міжмоўныя стасункі. – 377 с.

24. *Томкавіч, У.* “Любоў нябесная, любоў зямная”: урок па беларускай мове ў 9 класе. Тэма: “Знакі прыпынку ў складаназалежных сказах з некалькімі даданымі часткамі” / У. Томкавіч // Адкрыты ўрок. – 2004. – 20 ліпеня. – С. 5–7.

25. *Тулуш, Т.І.* Складаназалежны сказ як сродак інтэнсіфікацыі кампанентаў выказвання / Т.І. Тулуш // Роднае слова. – 2008. – № 7. – С. 45–51.

26. *Шаўчэнка, М.М.* Складаны сказ: урок-абагульненне ў 10 класе / М.М. Шаўчэнка // Роднае слова. – 2011. – № 4. – С. 65–68.

27. *Шахаб, В.В.* Складаназалежны сказ: праграма і падручнік па беларускай мове ў кантэксце вывучэння тэмы / В.В. Шахаб // Роднае слова. – 1998. – № 12. – С. 117–122.

28. *Шыпава, Р.С.* Сістэматызацыя ведаў па тэме “Складаназалежныя сказы”: 10 кл. / Р.С. Шыпава // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 10. – С. 43–44.

29. *Шэмет, Т.Я.* Складаназалежныя сказы ўскладненай будовы / Т.Я. Шэмет // Роднае слова. – 2005. – № 1. – С. 61–63.

30. *Шэмет, Т.Я.* Складаназалежныя сказы ўскладненай будовы з паслядоўным падпарадкаваннем / Т.Я. Шэмет // Весці НАН Беларусі. Серыя гуманітарных навук. – 2006. – № 1. – С. 105–111.

31. *Шэмет, Т.Я.* Складаназалежныя сказы ўскладненай будовы з сузалежным падпарадкаваннем / Т.Я. Шэмет // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 3. – С. 31–39.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 40. Методыка вывучэння бяззлучнікавага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Курсавая праца патрабуе разгляду методыкі правядзення ўрокаў розных тыпаў і формаў па наступных тэмах:

1. Паняцце пра бяззлучнікавы складаны сказ (будова, сэнсава-граматычныя адносіны паміж часткамі, сродкі сувязі частак).
2. Знакі прыпынку паміж часткамі ў бяззлучнікавых складаных сказах.
3. Складанне бяззлучнікавых складаных сказаў рознай тэматыкі, іх інтанаванне, уключэнне ў тэксты ўласных паведамленняў.
4. Перабудова бяззлучнікавых складаных сказаў у простыя, складаназлучаныя, складаназалежныя, складаназлучаных і складаназалежных – у бяззлучнікавыя.
5. Аналіз мастацкіх тэкстаў: вызначэнне тэмы паведамлення, характарыстыка выяўленчых моўных сродкаў; абгрунтаванне мэтазгоднасці ўжывання бяззлучнікавых складаных сказаў.
6. Кантрольны падрабязны пераказ тэксту.

Матэрыялы курсавой працы павінны апрабіравацца ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе.

Літаратура

1. *Громак, З.М.* Урок-доследʼ: метадычная распрацоўка па тэме “Бяззлучнікавыя сказы” / З.М. Громак // Роднае слова. – 1995. – № 1. – С. 40–45.
2. *Каржуева, С.У.* Паняцце пра бяззлучнікавы складаны сказ: урок першы: 10 кл. / С. Каржуева // Беларуская мова і літаратура. – 2007.– № 1. – С. 14–16.
3. *Каўрус, А.А.* Стылістыка беларускай мовы: дапаможнік для настаўніка / А.А. Каўрус. – Мінск: Нар. асвета, 1987. – 184 с.
4. *Лаўрэль, Я.М.* Паняцце пра стылі выказвання / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1981. – № 9. – С. 35–39.

МГПУ им. И.П. Шамякина

5. *Лубінская, Т.Ф.* Знакі прыпынку ў складаных бяззлучнікавых сказах: тэставы кантроль: 9 кл. / Т.Ф. Лубінская // Роднае слова. – 2000. – № 12. – С. 63.

6. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

7. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

8. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

9. *Пачаповіч, В.М.* Яшчэ раз пра пераказ: роздум і парады / В.М. Пачаповіч // Роднае слова. – 2002. – № 2. – С. 63–66.

10. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9 класе / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 2003.

11. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе: складаны сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 128 с.

12. *Протчанка, В.У.* Урокі беларускай мовы ў 9 класе / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 4. – С. 4–27.

13. *Пузырова, З.Т.* Урок-залік па тэме ”Знакі прыпынку ў складаным бяззлучнікавым сказе”: [вопыт працы: сярэдняя школа №11 г. Маладзечна] / З.Т. Пузырова // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 10. – С. 18–20.

14. *Пушко, М.А.* Бяззлучнікавыя складаныя сказы: 10 кл. / М.А. Пушко // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 4. – С. 6–7.

15. *Рудзько, А.* Бяззлучнікавыя складаныя сказы, знакі прыпынку ў іх: урок беларускай мовы ў 11 класе / А. Рудзько // Роднае слова. – 2010. – № 2. – С. 76–78.

16. *Савіцкая, І.У.* Вывучэнне сінтаксісу складанага сказа ў 9, 9' класах / І.У. Савіцкая // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 75– 78.

МГПУ им. И.П.Шамякина

17. *Саламевіч, А.* Сінтаксічная сувязь частак складанага сказа: пра тыповыя памылкі пры вызначэнні і іх прадухіленне / А. Саламевіч // Роднае слова. – 1997. – № 12.

18. *Шаўчэнка, М.М.* Складаны сказ: урок-абагульненне ў 10 класе / М.М. Шаўчэнка // Роднае слова. – 2011. – № 4. – С. 65–68.

Тэма 41. Вывучэнне тэмы “Складаныя сказы з рознымі спосабамі сувязі частак: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Дадзенае курсавое даследаванне прадугледжвае сістэматызацыю вучэбнага матэрыялу студэнтам з улікам адбору тыпаў і форм правядзення ўрокаў, метадычнае абгрунтаванне наступных тэм:

1. Паняцце пра складаны сказ з рознымі відамі сувязі частак (іх разнавіднасці, сінтаксічныя прыметы, сродкі сувязі, інтанаванне і выкарыстанне).
2. Знакі прыпынку паміж часткамі ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак.
3. Знаходжанне складаных сказаў з рознымі відамі сувязі частак у тэкстах, складанне сказаў і ўвядзенне іх у тэкст.
4. Перабудова складаных сказаў з рознымі відамі сувязі частак у простыя, складаназлучаныя, складаназалежныя і бяззлучнікавыя.
5. Аналіз біяграфій беларускіх пісьменнікаў ці лінгвістаў. Вызначэнне паслядоўнасці развіцця думкі ў залежнасці ад жанру і стылю тэкстаў.
6. Напісанне заявы, аўтабіяграфіі.

Матэрыялы курсавой працы павінны апрабіравацца ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе.

Літаратура

1. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – 239 с.

2. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

3. *Малажай, Г.М.* Выкарыстанне літаратурных твораў пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 62–66.

4. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі

МГПУ им. И.П.Шамякина

[і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

5. *Міхнёнак, С.* Практыкаванне як асноўны метадычны сродак навучання пунктуацыі складанага сказа / С. Міхнёнак // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 53–56.

6. *Навумчык, М.І.* Тэставы кантроль на абагульняльным уроку па тэме “Сказы з рознымі відамі сувязі (камбінаванай будовы)”: 9 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 4. – С. 39–41.

7. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе: складаны сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 128 с.

8. *Протчанка, В.У.* Урокі беларускай мовы ў 9 класе / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 4. – С. 4–27.

9. *Протчанка, В.У.* Шматаспектны аналіз пры асэнсаванні функцыі і будовы складаных сказаў / В.У. Протчанка // Шматаспектны аналіз ў практыцы навучання беларускай мове: зб. навук. прац. – Мінск, 1985.

10. *Пяткевіч, Л.* Знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак: 10 кл. / Л. Пяткевіч // Роднае слова. – 2008. – № 2. – С. 58–59.

11. *Рудакоўскі, В.В.* Складаныя сказы і знакі прыпынку пры іх / В.В. Рудакоўскі // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 4. – С. 58–63.

12. *Савіцкая, І.У.* Канструкцыі з рознымі відамі сувязі: структурная арганізацыя: складаныя сказы ў 9–11 класах / І.У. Савіцкая // Роднае слова. – 2005. – № 2. – С. 41–43.

13. *Слабко, І.* Сказы са злучальнай і падпарадкавальнай сувяззю ў мастацкіх тэкстах / І. Слабко // Роднае слова. – 2003. – № 10. – С. 73.

14. *Слабко, І.У.* Паўтор у складаных сказах з рознымі відамі сувязі / І.У. Слабко // Роднае слова. – 2003. – № 4. – С. 67–69.

15. *Слабко, І.У.* Складаныя сказы са злучальнай і бяззлучнікавай сувяззю / І.У. Слабко // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 2. – С. 116–121.

16. *Фірсава, Н.С.* Урок-КВД “Адзіная мая”, прысвечаны Дню Маці: урок беларускай мовы па тэме “Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі” / Н.С. Фірсава // Роднае слова. – 2001. – № 8. – С. 75–76.

МГПУ им. И.П. Шамякина

17. *Шакаль, А.А.* Знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак: 10 кл. / А.А. Шакаль // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 3. – С. 3–7.

18. *Шаўчэнка, М.М.* Складаны сказ: урок-абагульненне ў 10 класе / М.М. Шаўчэнка // Роднае слова. – 2011. – № 4. – С. 65–68.

Тэма 42. Методыка вывучэння тэмы “Сінтаксічныя канструкцыі з чужой мовай: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У даследаванні патрэбна адзначыць, што школьная праграма надае важнае значэнне камунікатыўнай накіраванасці навучання. Арганізаваць работу вучняў на ўроку, выкарыстоўваючы розныя віды маўленчай дзейнасці больш эфектыўна – задача кожнага настаўніка. Таму студэнту патрэбна паказаць, што ўрокі, звязаныя з вывучэннем простай і ўскоснай мовы, даюць магчымасць развіваць і ўдасканальваць маўленчыя навыкі школьнікаў, бо яны больш набліжаны да рэальнага працэсу зносін.

Студэнт павінен падкрэсліць, што ў ходзе такіх урокаў вучні авалодваюць рознымі тыпамі і жанрамі маўлення. Важнай і неабходнай умовай тут з’яўляецца прадуманая і арганізаваная работа маўленчага асяроддзя праз дыялог і маналог.

У асноўнай частцы курсавой працы трэба паказаць методыку вывучэння наступных тэм:

1. Спосабы перадачы чужой мовы.

2. Асаблівасці будовы сінтаксічных канструкцый з простай мовай, іх інтанаванне і выкарыстанне. Знакі прыпынку ў сказах з простай мовай.

3. Маналог. Дыялог, яго афармленне на пісьме.

4. Сказы з ускоснай мовай, іх інтанаванне.

5. Аналіз публіцыстычных, мастацкіх і навуковых тэкстаў, вызначэнне ў іх чужой мовы. Замена ў тэкстах простай мовы на ўскосную і наадварот. Стварэнне тэкстаў (маналогаў і дыялогаў), іх інтанаванне.

МГПУ им. И.П.Шамякина

6. Цытаты, іх роля ў выказванні, афармленне на пісьме. Эпіграф.

7. Падрыхтоўка тэкстаў дыскусійных выступленняў з цытаваннем першакрыніц.

Матэрыялы працы павінны эксперыментальна апрабіравацца ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе.

Літаратура

1. *Леанавец, Н.І.* Сінтаксічная будова сказаў з простай мовай / Н.І. Леанавец // Беларуская мова і літаратура. – 2002. – № 3. – С. 97–103.

2. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

3. *Малажай, Г.М.* Выкарыстанне літаратурных твораў пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 62–66.

4. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

5. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

6. *Протчанка, В.У.* Вывучэнне сінтаксісу ў школе: складаны сказ / В.У. Протчанка. – Мінск: Нар. асвета, 1989. – 128 с.

7. *Протчанка, В.У.* Дзесяць урокаў у 9 класе па тэме "Простая і ўскосная мова" / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 1. – С. 8–18.

8. *Протчанка, В.У.* Метадычныя каментарыі і прыкладнае планаванне да ўрокаў беларускай мовы ў 9 класе школ

МГПУ им. И.П.Шамякина

з беларускай мовай навучання / В.У. Протчанка // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 1. – С. 3–7.

9. *Саўко, У*. Вывучэнне прымет тэксту на ўроках беларускай мовы ў 10 класе / У. Саўко // Роднае слова. – 2009. – № 7. – С. 79; № 9. – С. 78.

10. *Шпак, І.* Пытанні стылістыкі ў курсе сінтаксісу 9 класа з профільным навучаннем / І. Шпак // Роднае слова. – 1996. – № 6. – С. 69; № 7. – С. 117.

Тэма 43. Методыка навучання пунктуацыі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Ва ўводзінах курсавой працы абгрунтоўваецца актуальнасць, ставяцца задачы даследавання, робіцца кароткі агляд літаратуры па праблеме, разглядаецца класіфікацыя знакаў прыпынку і асновы сучаснай пунктуацыі. У галоўнай частцы аналізуюцца наступныя пытанні:

1. Спецыфічныя прынцыпы методыкі навучання пунктуацыі.
2. Асноўныя метады і прыёмы навучання пунктуацыі.
3. Пунктуацыйная работа пры вывучэнні марфалогіі.
4. Віды пунктуацыйных практыкаванняў, іх выкарыстанне пры вывучэнні сінтаксісу простага і складанага сказу.
5. Пунктуацыйныя памылкі, правілы іх выпраўлення і ўлік.

Метадычныя рэкамендацыі, зробленыя студэнтам, патрэбна праверыць эксперыментальна ў час педагагічнай практыкі. Да курсавой працы дадаюцца планы-канспекты ўрокаў.

Літаратура

1. Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі: Закон Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 года № 420–З // Нацыянальны рэестр прававых актаў РБ. – 2008. – № 186. – С. 3–66.

МГПУ им. И.П.Шамякина

2. *Аляшкевіч-Ляшковіч, А.М.* Знакі прыпынку ў сказах са звароткамі: урок-практыкум у 5 класе / А.М. Аляшкевіч-Ляшковіч // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 11. – С. 8–11.

3. *Арлова, І.М.* Краіна сінтаксісу і пунктуацыі: урок беларускай мовы ў 4 класе / І.М. Арлова // Народная асвета. – 2005. – № 4. – С. 59–60.

4. *Бурак, Л.І.* Даведнік па пунктуацыі беларускай мовы / Л.І. Бурак. – Мінск: Выд-ва БДУ, 1980. – 208 с.

5. *Бурак, Л.І.* Пунктуацыя беларускай мовы / Л.І. Бурак. – Мінск: Нар. асвета, 1982. – 207 с.

6. *Барановіч, З.Б.* Методыка выкладання беларускай мовы / З.Б. Барановіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 248 с.

7. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – 239 с.

8. *Гапоненка, І.А.* Беларуская пунктуацыя: з гісторыі знакаў прыпынку / І. Гапоненка // Роднае слова. – 2004. – № 3. – С. 70–72.

9. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне ўводнага курса сінтаксісу і пунктуацыі ў 4 класе / Я.М. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 9. – С. 16–24.

10. *Лаўрэль, Я.М.* Пунктуацыйная работа пры вывучэнні марфалогіі / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1980. – № 5. – С. 44–48.

11. *Лубінская, Т.Ф.* Знакі прыпынку пры аднародных членах сказа: 8 кл. / Т.Ф. Лубінская // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 1. – С. 3–11.

12. *Ляшчынская, В.А.* Асаблівасці навучання пунктуацыі / В. Ляшчынская // Роднае слова. – 2006. – № 4. – С. 29–31.

13. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

14. *Малажай, Г.М.* Выкарыстанне літаратурных твораў пры вывучэнні сінтаксісу і пунктуацыі / Г.М. Малажай // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 62–66.

15. *Маршэўская, В.В.* Знакі прыпынку ў сказах з фразеалагізмамі / В.В. Маршэўская // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 4. – С. 53–57.

МГПУ им. И.П. Шамякина

16. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

17. *Міхнёнак, С.* Практыкаванне як асноўны метадычны сродак навучання пунктуацыі складанага сказа / С. Міхнёнак // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 53–56.

18. *Міхнёнак, С.С.* Тыпалогія пунктуацыйных памылак і іх прычыны / С.С. Міхнёнак // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 4. – С. 10–19.

19. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

20. *Пяткевіч, Л.* Знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак: урок у 10 класе / Л. Пяткевіч // Роднае слова. – 2008. – № 2. – С. 58–59.

21. *Томкавіч, У.* "Любоў нябесная, любоў зямная": урок па беларускай мове ў 9 класе. Тэма: "Знакі прыпынку ў складаназалежных сказах з некалькімі даданымі часткамі" / У. Томкавіч // Адкрыты ўрок. – 2004. – 20 ліпеня.

22. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

23. *Шакаль, А.А.* Знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак: 10 кл. / А.А. Шакаль // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 3. – С. 3–7.

Тэма 44. Вывучэнне пытанняў стылістыкі ў курсе беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры вывучэнні тэмы студэнт павінен адзначыць, што ў курсе беларускай мовы стылістыка як асобны раздзел мовазнаўства не вывучаецца. Пытанні вывучэння стылістыкі раўнамерна размеркаваны ў змесце праграмы паралельна з вывучэннем лінгвістычнага матэрыялу.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Яму патрэбна паказаць, што сістэматычная праца па стылістычным аналізе тэкстаў розных тыпаў і жанраў фарміруе і ўдасканальвае стылістычныя ўменні і навыкі вучняў пры канструяванні асабістых вусных або пісьмовых выказванняў.

Для напісання курсавой працы студэнту неабходна разгледзець наступныя пытанні:

1. Змест, задачы і значэнне стылістыкі ў курсе беларускай мовы.

2. Эфектыўнае выкарыстанне агульнадыдактычных, прыватнаметадычных, спецыфічных прынцыпаў і метадаў у выкладанні стылістыкі.

3. Значэнне і роля фанетыка-стылістычных, лексіка-стылістычных, граматыка-стылістычных і камбінаваных практыкаванняў у трывалым авалоданні стылістычна дыферэнцыраваным маўленнем.

4. Методыка засваення функцыянальных стыляў беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.

5. Выпрацоўка навыкаў стылістычнай пільнасці вучняў. Моўна-стылістычныя недахопы ў вусным і пісьмовым маўленні.

У практычнай частцы патрэбна змясціць планы-канспекты некаторых урокаў, апрабіраваных у школе пад час педагагічнай практыкі.

Літаратура

1. *Амяльковіч, А.А.* Некаторыя пытанні методыкі работы па стылістыцы / А.А. Амяльковіч // Нар. асвета. – 1979. – № 9. – С. 47–51.

2. *Буцэнка, В.А.* Функцыянальная стылістыка: блочная тэхналогія навучання: 11 кл. / В.А. Буцэнка // Роднае слова. – 2003. – № 3. – С. 70–73.

3. *Иконников, С.Н.* Стилистика в курсе русского языка (7–8 классы): пособие для учителя / С.Н. Иконников. – М.: Просвещение, 1979. – 224 с.

4. *Каўрус, А.А.* Стылістыка беларускай мовы: дапаможнік для настаўніка / А.А. Каўрус. – Мінск: Нар. асвета, 1980. – 191 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

5. *Красней, В.* Стылі літаратурнай мовы: 5–8 кл. / В. Красней // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 8. – С. 16–21.

6. *Лаўрэль, Я.М.* Паняцце пра стылі выказвання / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1981. – № 9. – С. 35–39.

7. *Ліхадзіеўская, Л.* Афіцыйна-дзелавы стыль беларускай літаратурнай мовы / Л. Ліхадзіеўская // Роднае слова. – 1999. – № 4. – С. 103–111; № 5–6. – С. 94–100.

8. *Ліхадзіеўская, Л.* Гутарковы стыль беларускай літаратурнай мовы / Л. Ліхадзіеўская // Роднае слова. – 1996. – № 10. – С. 141–154.

9. *Ляшчынская, В.* Месца і роля стылістыкі ў працэсе навучання беларускай мове / В. Ляшчынская // Роднае слова. – 2001. – № 3. – С. 5–7.

10. *Ляшчынская, В.А.* Стылістычны аспект практыкаванняў / В.А. Ляшчынская // Беларуская мова і літаратура: праблемы навучання і вывучэння ў сярэд. і выш. шк.: матэрыялы Рэсп. навук.-метад. канф. – Мінск, 1994. – С. 51.

11. *Николаенко, Г.И.* Теоретико-методические основы обучения жанрам речи на уроках русского языка в средней школе / Г.И. Николаенко. – Минск: НИО, 2001. – 271 с.

12. *Пашкевіч, М.* Дыдактычны матэрыял па стылістыцы да ўрокаў у 5 класе / М. Пашкевіч // Роднае слова. – 1995. – № 4. – С. 89–94; № 6. – С. 80–86.

13. *Саўко, У.* Вывучэнне стылістыкі ў 10 класе / У. Саўко // Роднае слова. – 2008. – № 7. – С. 63–69.

14. *Сіўковіч, В.М.* Праца з навуковым тэкстам: анатацыя, рэферат / В.М. Сіўковіч // Беларуская мова і літаратура. – 2000. – № 1. – С. 70–83.

15. *Солганик, Г.Я.* Стилистика текста: учеб. пособие / Г.Я. Солганик. – 4-е изд. – М.: Наука, 2002. – 252 с.

16. *Старасценка, Т.* Афіцыйна-справавы стыль: тэма 1 / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2008. – № 1. – С. 61–63.

17. *Старасценка, Т.* Гутарковы (размоўны) стыль: тэма 5 / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2009. – № 11. – С. 48–50.

18. *Старасценка, Т.* Мастацкі стыль: тэма 4 / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2009. – № 5. – С. 57–61.

МГПУ им. И.П. Шамякина

19. *Старасценка, Т.* Навуковы стыль: тэма 2 / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2008. – № 4. – С. 57–61.

20. *Старасценка, Т.* Публіцыстычны стыль: тэма 3 / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2008. – № 6. – С. 61–65.

21. *Старасценка, Т.* Факультатыў “Стылістыка тэксту”: моўная кампазіцыя тэксту / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2006. – № 1. – С. 54–56.

22. *Старасценка, Т.* Факультатыў “Стылістыка тэксту”: суб’ектывізацыя аповеду / Т. Старасценка // Роднае слова. – 2006. – № 4. – С. 57–60.

23. *Тамашэвіч, Т.І.* Культура маўлення і стылістыка ў школьным і ўніверсітэцкім выкладанні / Т.І. Тамашэвіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 2. – С. 20–22.

24. *Цікоцкі, М.Я.* Стылістыка тэксту: вучэб. дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў філалагічнага профілю / М.Я. Цікоцкі. – Мінск: Бел. навука, 2002. – 223 с.

25. *Чижова, Т.И.* Основы методики обучения стилистике в средней школе: учеб. пособие по спецкурсу для студентов педагогических институтов по специальности “Русский язык и литература” / Т.И. Чижова. – М.: Просвещение, 1987. – 176 с.

26. *Шкраба, І.* Аб вывучэнні моўна-стылістычных асаблівасцей мастацкага твора / І. Шкраба // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 10. – С. 63–66.

27. *Шпак, І.* Пытанні стылістыкі пры вывучэнні словазлучэння: 8 кл. гуманітарнага профілю / І. Шпак // Роднае слова. – 2001. – № 6. – С. 53–60.

28. *Шпак, І.* Пытанні стылістыкі ў курсе сінтаксісу 9 класа з профільным навучаннем / І. Шпак // Роднае слова. – 1996. – № 6. – С. 69–75; № 7. – С. 117–124.

29. *Шпак, І.* Сістэма працы па вывучэнні навуковага стылю: 11 кл. гуманітарнага профілю / І. Шпак // Роднае слова. – 2003. – № 6. – С. 68–71; № 7. – С. 76–79.

30. *Шпак, І.* Гутарковы стыль: сістэма работы ў 11 класе гуманітарнага профілю / І. Шпак // Роднае слова. – 1998. – № 6. – С. 107–111; № 7. – С. 90–94; № 8. – С. 146–152.

МГПУ им. И.П.Шамякина

31. *Шпак, І.С.* Урок стылістыкі: афіцыйна-дзелавы стыль (аўтабіяграфія) / І.С. Шпак // Беларуская мова і літаратура. – 1998. – № 3. – С. 88–98.

МГПУ им. И.П.Шамякина

РАЗДЗЕЛ IV. МЕТОДЫКА РАЗВІЦЦЯ МАЎЛЕННЯ ШКОЛЬНІКАЎ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Тэма 45. Фарміраванне навыкаў маўленчай дзейнасці вучняў на ўроках беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У ходзе працы над тэмай студэнту неабходна апісаць віды маўленчай дзейнасці (чытанне, слуханне, гаварэнне і пісьмо), паказаць, на аснове якіх прынцыпаў развіцця маўлення (прынцып адзінства і ўзаемасувязі развіцця маўлення і мыслення, прынцып узаемасувязі вуснага і пісьмовага маўлення, прынцып актыўнай камунікацыі, прынцып апоры на тэкст у яго жанрава-стылёвай разнастайнасці, прынцып сувязі развіцця маўлення з вывучэннем лігвістычнага матэрыялу і з вывучэннем літаратуры) яны асноўваюцца, якімі шляхамі, метадамі, прыёмамі і сродкамі можна эфектыўна фарміраваць навыкі вуснага і пісьмовага маўлення пры вывучэнні розных раздзелаў мовазнаўства.

З вучэбнай праграмы патрэбна адабраць некаторыя тэмы, непасрэдна звязаныя з фарміраваннем навыкаў маўленчай дзейнасці, распрацаваць планы-канспекты ўрокаў па гэтых тэмах. Матэрыялы курсавой працы можна апрабіраваць у час педагагічнай практыкі ў школе.

Літаратура

1. *Бушыла, Н.* Узровень маўленчага развіцця вучняў 5 класа / Н. Бушыла // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 66–69.

2. *Валочка, Г.М.* Паняцце жанру маўлення ў тэорыі і методыцы навучання мове / Г.М. Валочка // Роднае слова. – 2005. – № 4. – С. 53–55.

3. *Громак, З.М.* Фарміраванне ўменняў і навыкаў культуры мовы / З.М. Громак // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 8. – С. 28–32.

МГПУ им. И.П.Шамякина

4. *Даўгучыц, Т.Ф.* Хлеб – усяму галава: урок развіцця маўлення: 8 кл. / Т.Ф. Даўгучыц // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 12. – С. 9–12.

5. *Іўчанкаў, В.І.* Анталогія культуры маўлення ў публіцыстычным тэксце / В.І. Іўчанкаў // Народная асвета. – 2003. – №7. – С. 65–68.

6. *Лаўрэль, Я.М.* Развіццё маўлення: праграма факультатыўных заняткаў для 5–6 класаў / Я.М. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 8. – С. 3–7.

7. *Лепешаў, І.Я.* Багацце маўлення / І.Я. Лепешаў // Культура маўлення: дапаможнік па курсу "Стылістыка і культура мовы". – Гродна: ГрДУ, 2007. – С. 165–177.

8. *Ляшчынская, В.А.* Методыка арганізацыі працы па развіцці маўлення вучняў / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава // Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік. – Мінск: РІВШ, 2007. – С. 160–184.

9. *Ляшчынская, В.А.* Навучанне і выхаванне культуры маўлення на ўроках беларускай мовы / В.А. Ляшчынская // Роднае слова. – 1999. – № 7. – С. 100–103.

10. *Мароз, С.* Партрэтны нарыс: урок развіцця звязнага маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2009. – № 4. – С. 67–71.

11. *Мароз, С.* Апавяданне або казка паводле прыказкі, якая скіроўвае на разважанне: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2010. – № 1. – С. 61–64.

12. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

13. *Міхневіч, А.Я.* Тры бакі культуры мовы: мова, моўца, маўленне / А.Я. Міхневіч // Роднае слова. – 2006. – № 9. – С. 32–33.

14. *Навумчык, М.І.* Урок па культуры маўленчага этыкету "Вучымся дзякаваць": 6 кл. / М.І. Навумчык // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 1. – С. 62–67.

15. *Саўко, І.Э.* Вывучэнне тэмы "Правільнасць маўлення" ў 10 класе / І.Э. Саўко, У.П. Саўко // Роднае слова. – 1999. – № 7. – С. 104–127.

МГПУ им. И.П. Шамякина

16. *Сцяцко, П.* Час адраджэння: культура мовы: лексікалогія / П. Сцяцко // Полымя. – 1993. – № 3. – С. 247–256.

17. *Федаровіч, Г.М.* Праблема маўленчага развіцця малодшых школьнікаў: тэорыя і практыка навучання / Г.М. Федаровіч // Народная асвета. – 2008. – № 7. – С. 33–34.

18. *Федчанка, Л.А.* Віды маўленчай дзейнасці: ґаварэнне: камбінаваны ўрок у 10 кл. / Л.А. Федчанка // Роднае слова. – 2007. – № 9. – С. 34–35.

19. *Цыбульская, С.І.* Захаванне літаратурных нормаў – асноўнае патрабаванне культуры маўлення / С.І. Цыбульская // Рознаўраўневыя заданні для паўрочнага і тэматычнага кантролю па беларускай мове: 7 кл.: дапам. для настаўнікаў. – Мінск: ТэтраСістэмс, 2004. – С. 7–14.

20. *Чаеўская, М.К.* Лінгваэкалагічны аспект чысціні маўлення / М.К. Чаеўская // Беларускя мова і літаратура. – 2008. – № 10. – С. 40–47.

21. *Шкілёнак, В.Я.* Развіццё маўлення вучняў 6 класа пры вывучэнні тэмы “Дзеяслоў як часціна мовы” // Беларуская мова і літаратура. – 2001. – № 1. – С. 89–95.

22. Шляхі і сродкі фарміравання навыкаў маўленчай дзейнасці / М.Г. Яленскі [і інш.] // Выкладанне беларускай мовы ў школе. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – С. 97–109.

23. *Язерская, С.А.* Этыка маўленчых узаемін / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 9. – С. 47–56.

24. *Язерская, С.А.* Этыка маўленчых узаемін: матэрыялы да курса на выбар “Асновы культуры маўлення” / С.А. Язерская // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 4. – С. 20–26.

Тэма 46. Арганізацыя працы вучняў па развіцці маўлення пры вывучэнні назоўніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры напісанні працы студэнт павінен ва ўводзінах акрэсліць актуальнасць дадзенай праблемы, зрабіць агляд метадычнай літаратуры па праблеме, паставіць мэту і задачы даследавання.

Пры аналізе праблемы неабходна асвятліць наступныя пытанні:

МГПУ им. И.П. Шамякина

1. Узбагачэнне слоўнікавага запасу вучняў пры вывучэнні назоўніка.

2. Фарміраванне камунікатыўных уменняў і навыкаў вучняў пры засваенні тэмы “Назоўнік”.

3. Сістэма практыкаванняў па развіцці звязнага маўлення вучняў пры вывучэнні тэмы “Назоўнік”.

4. Віды работ па развіцці звязнага маўлення вучняў (разгорнутыя адказы па граматыцы, творчае спісванне, творчы дыктант, вольны дыктант, пераклад, пераказ, сачыненне).

У дадатку да курсавой працы могуць змяшчацца пашыраныя планы-канспекты ўрокаў, якія адлюстроўваюць вывучаемую праблему.

Літаратура

1. *Балянкова, В.Х.* Падарожжа па тэме “Назоўнік”: падагульняючы ўрок: 6 кл. / В.Х. Балянкова // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 7. – С. 25–27.

2. *Бухавец, В.У.* Развіццё творчых здольнасцей вучняў на ўроках беларускай мовы і літаратуры / В.У. Бухавец // Кіраванне ў адукацыі. – 2008. – № 1. – С. 36–40.

3. *Бушыла, Н.* Узровень маўленчага развіцця вучняў 5 класа / Н. Бушыла // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 66–69.

4. *Вярбіла, У.М.* Багата, родная ты мова: матэрыялы і метадычныя парады па развіццю звязнай мовы вучняў: 4–8 кл.: дапам. для настаўніка / У.М. Вярбіла, Я.М. Лаўрэль, М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1988. – 176 с.

5. *Гамеза, Л.М.* Узбагачэнне слоўнікавага запасу школьнікаў пры вывучэнні назоўніка / Л.М. Гамеза // Роднае слова. – 2002. – № 3. – С. 53–55.

6. *Каўрус, А.* Крыўджанае слова: пра назоўнік-накірунак / А. Каўрус // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 37.

7. *Красней, В.* Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: назоўнік / В. Красней // Роднае слова. – 1992. – № 1. – С. 22–26.

8. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікова, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

9. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы. Маўленне: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2009. – 168 с.

10. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларуская мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.

11. Методика развития речи на уроках русского языка / под ред. Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1980. – 240 с.

12. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей установў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

13. *Мурина, Л.А.* Развитие связной речи учащихся: 4–6 кл.: пособие для учителя / Л.А. Мурина. – Минск: Нар. асвета, 1985. – 144 с.

14. *Саўко, І.Э.* Да пытання аб развіцці маўлення школьнікаў на ўроках беларускай мовы / І.Э. Саўко // Беларуская мова ў другой палове XX ст.: матэр. Міжнар. навук. канф. – Мінск, 1988.

15. *Саўко, У.* Развіццё мовы вучняў пры вывучэнні граматычных тэм / У. Саўко // Роднае слова. – 1992. – № 1. – С. 27–29.

16. *Саўко, У.П.* Развіццё маўлення школьнікаў пры вывучэнні марфалогіі (назоўніка і прыметніка): дапаможнік для настаўнікаў / У.П. Саўко. – Мінск: Беллітфонд, 2000. – 112 с.

17. *Саўко. У.* Развіццё мовы школьнікаў пры вывучэнні назоўніка / У. Саўко // Роднае слова. – 1994. – № 1. – С. 37–40; № 2. – С. 37–41; № 4. – С. 44 – 48; № 6. – С. 43–49; № 7–8. – С. 86–91; № 10. – С. 49–52.

18. *Язерская, С.А.* Шляхі фарміравання паняцця пра сінтаксічную роль назоўніка ў сказе / С.А. Язерская // Народная асвета. – 1984. – № 10. – С. 32 – 36.

19. *Яленскі, М.Г.* Развіццё вуснай мовы вучняў: 4–6 кл. / М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 128 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 47. Арганізацыя працы вучняў па развіцці маўлення пры вывучэнні прыметніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

При напісанні курсавой працы студэнт павінен падкрэсліць, што развіваць звязнае вуснае і пісьмовае маўленне вучняў пры вывучэнні прыметніка можна на кожным уроку, але больш прыдатнымі для гэтага віду работы будуць спецыяльна запланаваныя ўрокі: знаходжанне апісання ў тэкстах мастацкага, навуковага і афіцыйнага стыляў; складанне словазлучэнняў з прыметнікамі, выкарыстанне іх для апісання прымет рэчаў, людзей, жывёл, з'яў і інш., уключэнне апісанняў у тэкст; чытанне мастацкіх, навуковых і афіцыйных тэкстаў, вызначэнне ў іх ролі прыметнікаў; кантрольны пісьмовы пераказ мастацкіх тэкстаў з элементамі апісання рэчаў, жывёл або памяшкання; складанне апавяданняў з апісаннем прымет рэчаў, жывёл або памяшкання.

У выніку даследавання студэнт можа прыйсці да высновы, што пры засваенні дадзенай тэмы важна навучыць вучняў выразна чытаць тэксты розных стыляў і жанраў, знаходзіць у тэкстах прыметнікі і прыметнікавыя словазлучэнні, дакладна ўжываць ва ўласным маўленні прыметнікі ў спалучэнні з назоўнікамі, якія абазначаюць асоб мужчынскага і жаночага полу, агульнага роду, правільна выкарыстоўваць формы ступеней параўнання прыметнікаў, вусна і пісьмова пераказваць мастацкія тэксты з апісаннем прымет рэчаў, жывёл або памяшкання.

У практычнай частцы могуць быць змешчаны планы-канспекты ўрокаў.

Парады глядзі да тэмы 46.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Беляня, В.І.* Прыметнік як часціна мовы: 6 кл. / В.І. Беляня // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 8. – С. 19–22.
2. *Бушыла, Н.* Узровень маўленчага развіцця вучняў 5 класа / Н. Бушыла // Роднае слова. – 2009. – № 6. – С. 66–69.
3. *Вярбіла, У.М.* Багата, родная ты мова: матэрыялы і метадычныя парады па развіццю звязнай мовы вучняў: 4–8 кл.: дапам. для настаўніка / У.М. Вярбіла, Я.М. Лаўрэль, М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1988. – 176 с.
4. *Кажура, В.В*. Урок у 6 класе па тэме "Роля прыметнікаў у мастацкіх навуковых апісаннях" / В.В. Кажура // Беларуская мова і літаратура. – 2004. – № 4. – С. 15–16.
5. *Красней, В.* Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: назоўнік / В. Красней // Роднае слова. – 1992. – № 1. – С. 22–26.
6. *Лаўрэль, Я.М.* Вывучэнне марфалогіі ў школе / Я.М. Лаўрэль, Т.Р. Новікова, С.А. Язерская. – Мінск: Нар. асвета, 1991. – 160 с.
7. *Лісіцкая, Н.А*. Урок па тэме "Поўная і кароткая формы якасных прыметнікаў": 6 кл. / Н.А. Лісіцкая // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 3. – С. 17–20.
8. *Ляшчынская, В.А*. Методыка выкладання беларуская мовы: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская, З.У. Шведава. – Мінск: РІВШ, 2007. – 252 с.
9. *Ляшчынская, В.А.* Методыка выкладання беларускай мовы. Маўленне: вучэб. дапаможнік / В.А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2009. – 168 с.
10. *Мартынкевіч, С.В.* Актывізацыя маўлення на ўроку беларускай мовы: 5 кл. / С.В. Мартынкевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 5. – С. 41–55.
11. Методика развития речи на уроках русского языка: пособие для учителя / под ред. Т.А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1980. – 240 с.
12. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

13. *Мурина, Л.А.* Развитие связной речи учащихся: 4–6 кл. / Л.А. Мурина. – Минск: Нар. асвета, 1985. – 144 с.

14. *Саўко, І.Э.* Да пытання аб развіцці маўлення школьнікаў на ўроках беларускай мовы / І.Э. Саўко // Беларуская мова ў другой палове ХХ ст.: матэр. Міжнар. навук. канф. – Мінск, 1988.

15. *Саўко, У.* Развіццё мовы вучняў пры вывучэнні граматычных тэм / У. Саўко // Роднае слова. – 1992. – № 1. – С. 27–29.

16. *Саўко, У.П.* Развіццё маўлення школьнікаў пры вывучэнні марфалогіі (назоўніка і прыметніка): дапаможнік для настаўнікаў / У.П. Саўко. – Мінск: Беллітфонд, 2000. – 112 с.

17. *Саўко. У.* Развіццё мовы школьнікаў пры вывучэнні назоўніка / У. Саўко // Роднае слова. – 1994. – № 1. – С. 37–40; № 2. – С. 37–41; № 4. – С. 44–48; № 6. – С. 43–49; № 7–8. – С. 86–91; № 10. – С. 49–52.

18. Сучасная беларуская мова. Марфеміка. Словаўтварэнне. Марфалогія: метадычныя рэкамендацыі / аўт.-склад. В.М. Касцючык. – Брэст: БрДУ імя А.С. Пушкіна, 2007.

19. *Яленскі, М.Г.* Развіццё вуснай мовы вучняў: 4–6 кл.: дапам. для настаўніка / М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 128 с.

Тэма 48. Урокі па развіцці мовы і маўлення пры вывучэнні прапедэўтычнага раздзела "Сінтаксіс і пунктуацыя" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры аналізе тэмы студэнт можа падкрэсліць, што ў змесце вучэбнай праграмы ў прапедэўтычным раздзеле "Сінтаксіс і пунктуацыя", які вывучаецца ў 5 класе, запланаваны асобныя ўрокі па развіцці мовы і маўлення. Студэнту неабходна да гэтых урокаў падаць метадычныя рэкамендацыі, паказаць значэнне такіх урокаў, адабраць дыдактычны матэрыял, эфектыўныя метады і прыёмы працы на ўроку, распрацаваць планы-канспекты ўрокаў па наступных тэмах:

Урок 1. Чытанне тэкстаў, вызначэнне іх стылю, знаходжанне словазлучэнняў.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Урок 2. Выяўленне ў тэкстах клічных сказаў, вызначэнне іх сэнсавай ролі. Падзел тэкстаў на сказы. Пабудова сказаў розных тыпаў, уключэнне іх у тэкст.

Урок 3. Выяўленне ў тэкстах галоўных і даданых членаў сказа, вызначэнне іх сэнсава-граматычнай ролі. Перабудова неразвітых сказаў у развітыя.

Урок 4. Чытанне тэкстаў, вызначэнне сказаў з аднароднымі членамі, абгрунтаванне мэтазгоднасці ўжывання. Складанне такіх сказаў, уключэнне ў выказванне.

Урок 5. Знаходжанне складаных сказаў у тэксце, вызначэнне іх ролі, складанне новых, уключэнне ў вусныя і пісьмовыя выказванні.

Урок 6. Падрабязны пераказ тэкстаў з простай мовай (з выкарыстаннем апорных слоў і словазлучэнняў).

Дадзены матэрыял студэнт можа рэалізаваць праз розныя формы правядзення ўрокаў.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Бурак, Л.* Актыўныя працэсы ў сінтаксісе сучаснай беларускай мовы / Л. Бурак // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 3. – С. 56–61.

2. *Васюковіч, Л.С.* Беларуская мова ў 5 класе: вучэб.-метад. дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Л.С. Васюковіч, В.П. Красней, Я.М. Лаўрэль. – Мінск: НІА, 2010.

3. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета. – 1994. – 239 с.

4. *Каўрус, А.* Сінтаксіс адкрыты і схаваны / А. Каўрус // Полымя. – 1997. – № 5. – С. 290–307.

5. *Красней, В.* Мастацка-выяўленчыя сродкі паэтычнага сінтаксісу / В. Красней // Роднае слова. – 1996. – № 7. – С. 75–81.

6. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.

7. *Піскун, Л.* Метады і прыёмы навучання сінтаксісу / Л. Піскун, У. Піскун // Роднае слова. – 2006. – № 4. – С. 49–52.

8. *Піскун, Л.А.* Тэкставая аснова навучання сінтаксісу / Л.А. Піскун, У.Ц. Піскун // Роднае слова. – 2006. – № 1. – С. 56–59.

9. *Сцяцко, П.У.* Сінтаксічныя нормы і іх парушэнні / П.У. Сцяцко // Праблемы нормы, культуры мовы. – Гродна: ГрГУ, 1998. – С. 103–117.

10. *Сцяцко, П.У.* Сінтаксічныя нормы і парушэнні / П.У. Сцяцко // Культура мовы. – Мінск: Тэхналогія, 2002. – С. 85–95.

11. *Трафімчык, Т.* Слова – інструмент думкі: з вопыту вывучэння тэмы "Сінтаксіс" у 5 класе / Т. Трафімчык // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 11. – С. 26–28.

Далей глядзі літаратуру да тэм № 43, 44, 51, 52.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 49. Дыктоўкі і методыка іх правядзення ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы студэнт можа адзначыць, што асноўнае прызначэнне кантрольных дыктовак – праверка і ацэнка набытых ведаў і ўменняў вучняў, удасканаленне іх арфаграфічных навыкаў на працягу вывучэння курса беларускай мовы. Ён можа падкрэсліць, што дыктоўкі разлічаны і на фарміраванне такіх відаў маўленчай дзейнасці, як слуханне, чытанне і пісьмо.

Студэнт павінен звярнуць увагу на тое, што ў залежнасці ад класіфікацыйных характарыстык дыктоўкі могуць быць без змены тэксту і са зменай тэксту. Апошнія даюць магчымасць сцвярджаць, што дыктоўкі – гэта не толькі прадуцыраваная мова, але і камунікатыўная, якая дае магчымасць вучню самастойна ствараць уласны тэкст. Да іх ліку можна аднесці вольную дыктоўку і ўсе віды творчай дыктоўкі.

Пры напісанні работы студэнт можа разгледзець класіфікацыйную характарыстыку дыктовак; апісаць методыку іх правядзення; у залежнасці ад віду дыктовак вызначыць мэтазгоднасць іх правядзення ў сістэме і змесце школьнай праграмы; паказаць крытэрыі ацэнкі і аналіз пісьмовых работ, правядзенне работы над памылкамі.

У практычнай частцы павінны быць праверaныя вучнёўскія работы.

Літаратура

1. *Адрова, И.А.* Проектирование предметных диктантов / И.А. Адрова // Школьные технологии. – 2007. – № 3. – С. 130–135.

2. *Ганчароў, В.Я.* Такія розныя дыктоўкі / В.Я. Ганчароў // Роднае слова. – 1993. – № 1. – С. 53–54.

3. *Гацуцын, В.* Индивидуально-предупредительный диктант: методика проведения / В. Гацуцын // Русский язык в школе. – 2002. – № 3. – С. 47–48.

4. *Ермаловіч, А.В.* Дыктант у сістэме навучання сачыненням / А.В. Ермаловіч // Роднае слова. – 2003. – № 4. – С. 60–64.

5. *Колесник, Е.В.* Творческий диктант / Е.В. Колесник // Русский язык в школе. – 2002. – № 1. – С. 22–27.

6. *Кулаева, Г.М.* Пишем диктанты с продолжением: 5–9 кл. / Г.М. Кулаева // Русский язык в школе. – 2008. – № 5. – С. 22–26.

7. *Львова, С.И.* Диктант с языковым анализом текста / С.И. Львова // Русская словесность. – 2001. – № 8. – С. 43–52.

8. *Мартынкевіч, С.В.* Дыктант у сістэме камунікатыўных практыкаванняў / С.В. Мартынкевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 7. – С. 18–22.

9. *Матвеева, Н.М.* Графический диктант / Н.М. Матвеева // Русская словесность. – 1999. – № 1. – С. 38– 2.

10. *Маўчук, Т.М.* Зборнік дыктантаў па беларускай мове: 8–9 кл. / аўт.-склад. Т.М. Маўчук. – Мінск: Палінрафмаркет, 1998.

11. *Мисаренко, Г.Г.* Технология обучения школьников написанию слуховых диктантов / Г.Г. Мисаренко // Русский язык в школе. – 2009. – № 3. – С. 43 – 45.

12. *Мінкевіч, Н.І.* Зборнік дыктантаў па беларускай мове для 5–11 класаў / аўт.-склад. Н.І. Мінкевіч, Т.М. Саўчук. – Мінск: Юніпрэс, 1999.

13. *Навіцкі, А.Р.* Зборнік дыктовак па беларускай мове: 4–6 кл.: дапаможнік для настаўніка / А.Р. Навіцкі. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 127 с.

14. *Несцяровіч, В.А.* Зборнік дыктантаў па беларускай мове: 4–6 кл.: для школ з беларускай мовай навучання: дапаможнік для настаўнікаў / В.А. Несцяровіч. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 144 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

15. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 173 с.

16. *Печенёва, Т.А.* “Диагностирующие” самодиктанты / Т.А. Печенёва // Будем учиться писать грамотно. – Минск: ПЕЙТО, 1998. – 176 с.

17. *Прыймак, Ж.* Наша духоўная спадчына: дыктоўкі / Ж. Прыймак // Роднае слова. – 1993. – № 3. – С. 52–55.

18. *Саўчук, Т.М.* Зборнік дыктовак па беларускай мове: 5–11 кл. / Т.М. Саўчук. – Мінск: Юніпрэс, 1999.

19. *Устинов, А.Ю.* Свободный диктант с использованием картины / А.Ю. Устинов // Русский язык в школе. – 1995. – № 6. – С. 19–23.

20. *Ушакова, Н.М.* Виды и разновидности диктантов по синтаксису сложного предложения / Н.М. Ушакова // Русский язык в школе. – 2009. – № 6. – С. 11–15; № 7. – С. 8–13.

21. *Шапиро, Н.* Контрольные диктанты на повторение в начале учебного года / Н. Шапиро // Русский язык: Приложение к газете “Первое сентября”. – 2004. – № 37.

22. *Шевченко, М.Ю.* Цифровой диктант как форма текущего контроля знаний / М.Ю. Шевченко // Русский язык: Приложение к газете “Первое сентября”. – 2000. – № 7. – С. 14–15.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 50. Методыка навучання сачыненню ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавой працы студэнт павінен паказаць месца і ролю сачынення як віду творчай работы ў навучальным працэсе па беларускай мове. Для гэтага ён павінен вывучыць школьную праграму па прадмеце, засяродзіць увагу на тых відах сачыненняў, якія ў яе ўключаны. Разнастайнасць сачыненняў можа быць наступнай у залежнасці ад:

- *мэты правядзення*: навучальныя;
- *месца выканання*: класныя і дамашнія;

➢ *крыніцы атрымання інфармацыі*: на аснове асабістых назіранняў, на лігвістычныя, літаратурныя і вольныя тэмы, па карціне і інш.;

➢ *рознай жанрава-стылістычнай прыналежнасці*: апавяданне, водгук, рэцэнзія, нататка і інш.;

➢ *тыпу маўлення*: апавяданне, апісанне, разважанне і інш.;

➢ *аб'ёму*: разгорнутыя ці мініяцюры.

З дадзенай класіфікацыі можна выбраць адзін або два віды сачыненняў, паказаць методыку іх арганізацыі і правядзення. Важна паказаць работу па выпрацоўцы і састаўленні плана любога тыпу сачынення, а таксама правядзенні лексіка-стылістычнай, арфаграфічнай і пунктуацыйнай падрыхтоўкі да яго.

У асобным раздзеле можна спыніць увагу на крытэрыях праверкі і ацэнкі пісьмовых творчых прац.

У практычнай частцы павінны быць 2–3 праверaныя вучнёўскія работы.

Літаратура

1. *Андрэенка, У.* Сачыненне ў 6–7 класах / У. Андрэенка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 12. – С. 29–33; 1990. – № 12. – С. 35–40.

2. *Арлова, А.Г.* Сачыненне-апісанне знешнасці чалавека. “Мая мама”: 7 кл. / А.Г. Арлова // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 8. – С. 22–25.

3. *Бельскі, А.І.* Методыка напісання сачынення / А.І. Бельскі // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 2. – С. 91–115.

4. *Бельскі, А.І.* Методыка напісання сачынення / А.І. Бельскі // Вывучэнне творчасці пісьменнікаў: класікі і сучаснікі ў школе. – Мінск: Аверсэв, 2005. – С. 319–334.

5. *Ермаловіч, А.В.* Навучанне школьнікаў сачыненням-апісанням з'яў прыроды / А.В. Ермаловіч // Беларуская мова і літаратура. – 2006. – № 5. – С. 13–24.

6. *Лаўрэль, Я.М.* Навучанне сачыненню тыпу апавядання: 4–8 кл. / Я.М. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1988. – № 2. – С. 23–26; № 4. – С. 54–58.

МГПУ им. И.П. Шамякина

7. *Лаўрэль, Я.* Навучанне сачыненню тыпу апісання / Я. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 6. – С. 15–17; № 7. – С. 33–36.

8. *Лаўрэль, Я.* Водгук на апавяданне як жанр / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1992. – № 10. – С. 12–14.

9. *Лаўрэль, Я.* Апісанне партрэта па карціне / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1993. – № 10. – С. 41–45.

10. *Лаўрэль, Я.* Падрыхтоўка да сачынення-апісання знешнасці чалавека / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 1994. – № 2. – С. 31–36.

11. *Лаўрэль, Я.* Пішам сачыненні: праграма курса на выбар для 9–10 класаў / Я. Лаўрэль // Беларуская мова і літаратура. – 2007. – № 8. – С. 7–9.

12. *Мароз, С.* Сачыненне-апісанне на аснове асабістых назіранняў: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2006. – № 3. – С. 46–49.

13. *Мароз, С.* Сачыненне-апавяданне на аснове ўспамінаў родных, знаёмых: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2006. – № 7. – С. 64–66.

14. *Мароз, С.* Нататка-разважанне пра ўдзел вучняў у азеляненні школьнай тэрыторыі, вуліцы, двара: рыхтуемся да сачынення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2008. – № 3. – С. 72–76.

15. *Мароз, С.* Партрэтны нарыс: рыхтуемся да сачынення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2008. – № 11. – С. 71–76.

16. *Мароз, С.* Сачыненне-апавяданне пра экскурсію ў лес з элементамі апісання з'яў прыроды: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2007. – № 1. – С. 60–64.

17. *Мароз, С.* Сачыненне-апісанне жывёл / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2007. – № 10. – С. 56–60.

18. *Мароз, С.* Сачыненне-апісанне свойскай жывёліны ў навуковым ці мастацкім стылях: план-канспект урока развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2007. – № 11. – С. 53–55.

19. *Мароз, С.* Сачыненне-разважанне пра ўчынкі людзей / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2007. – № 3. – С. 48–52; № 4. – С. 47–49.

МГПУ им. И.П. Шамякина

20. *Мароз, С.* Сачыненне-разважанне публіцыстычнага характару / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2007. – № 5. – С. 48 – 53; № 6. – С. 47–49.

21. *Мароз, С.* Фантастычнае сачыненне-апавяданне на лінгвістычную тэму: урок развіцця маўлення / С. Мароз, М. Ржавуцкая // Роднае слова. – 2006. – № 9. – С. 49–52.

22. *Мароз, С.* Сачыненне-апісанне знешнасці чалавека: урок развіцця маўлення / С. Мароз, С. Фацеева // Роднае слова. – 2006. – № 2. – С. 61–63.

23. *Петрович, В.Г.* Как надо писать сочинения / В.Г. Петрович. – М.: Аквариум, 1998. – 256 с.

24. *Пичугов, Ю.С.* Обучение сочинения на свободную тему / Ю.С. Пичугов. – М.: Просвещение, 1986. – 207 с.

25. *Ржавуцкая М.* Фантастычнае апавяданне: рыхтуемся да сачынення / М. Ржавуцкая, С. Фацеева // Роднае слова. – 2006. – № 8. – С. 86–89.

26. *Саўко, У.П.* Водгук і рэцэнзія як жанры школьнага сачынення / У.П. Саўко // Актуальныя пытанні беларускай лінгвістыкі: зборнік навуковых артыкулаў. – Мінск, 2002. – С. 154–156.

27. *Савко, И.Э.* Изучение жанров речи на уроках русского языка в средней школе / И.Э. Савко // Лекции по актуальным вопросам методики преподавания русского и белорусского языка: пособие для студ. филол. фак. вузов. – Минск, 2003. – С.53–60.

28. *Туркевіч, В.* Сачыненне-рэцэнзія / В. Туркевіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 6. – С. 13–15.

29. *Урбановіч, Я.* Сачыненне-апавяданне на аснове пачутага: 4 кл. / Я. Урбановіч // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 5. – С. 19–20.

30. *Шпак, І.* Сачыненне-апісанне помніка архітэктуры: 9 кл. / І. Шпак // Роднае слова. – 2008. – № 8. – С. 66–68.

31. *Яленскі, М.Г.* Развіццё вуснай мовы вучняў: 4–6 кл. / М.Г. Яленскі. – Мінск: Нар. асвета, 1985. – 128 с.

32. *Яленскі, М.Г.* Сачыненне па карціне ў 5–8 класах / М.Г. Яленскі // Народная асвета. – 1984. – № 7. – С. 54–57.

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 51. Методыка навучання пераказу ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры аналізе дадзенай тэмы студэнт павінен адзначыць, што з усіх відаў творчых прац *пераказ* з’яўляецца адным з найбольш пашыраных у навучальным працэсе па беларускай мове. Нягледзячы на гэта, адзіных падыходаў да класіфікацыі пераказаў у метадычнай літаратуры няма. Таму ў час працы над курсавой працай студэнту патрэбна разгледзець найбольш вычарпальную класіфікацыю, затым выбраць з яе некалькі тыпаў навучальных пераказаў і апісаць методыку іх паэтапнага правядзення.

Студэнт можа разгледзець методыку правядзення навучальнага падрабязнага пераказу, які найбольш часта выкарыстоўваецца ў школьнай практыцы. Пры правядзенні такога тыпу пераказу важна засяродзіць увагу на чытанні зыходнага тэксту, які выразна паэтапна чытаецца настаўнікам 3 разы, і арганізацыі, правядзенні падрыхтоўчай работы, якая здзяйсняецца на першай гадзіне здвоеных урокаў. Структурнымі кампанентамі навучальнага падрабязнага пераказу могуць быць наступныя:

1. Азнаямленне вучняў з тэмай, мэтай, і задачамі ўрока.
2. Уступнае слова настаўніка (падаюцца звесткі пра тэкст, яго асноўную думку, звяртаецца ўвага на час, месца і падзеі, апісаныя ў тэксце, магчымая іх інтэрпаляцыя на сучаснасць, інфармацыя пра аўтара тэксту).
3. Выразнае чытанне тэксту. Агульнае яго ўспрыманне.
4. Гутарка па змесце тэксту, яго лінгвістычны аналіз.
5. Лексіка-семантычная, арфаграфічная і пунктуацыйная работа.
6. Падбор загалоўка для тэксту.
7. Паўторнае выразнае чытанне тэксту па частках.
8. Выпрацоўка плана пераказу.
9. Вусны пераказ тэксту вучнем па складзеным плане.
10. Апошняе выразнае чытанне тэксту.
11. Творчая самастойная праца вучняў над пераказам тэксту.

Асобным параграфам работы можна вынесці апісанне крытэрыяў ацэнкі камунікатыўнай мовы вучняў.

У дадатку павінны быць 2–3 правераныя вучнёўскія работы.

МДПУ им. И.П.Шамякина

Літаратура

1. *Валочка, Г.М.* Навучанне выбарачнаму пераказу на ўроку беларускай мовы: 7 кл. / Г.М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 3. – С. 38–41.
2. *Варановіч, З.* Роля практыкаванняў у падрыхтоўцы вучняў да пераказу / З. Варановіч // Роднае слова. – 2000. – № 5. – С. 61–63.
3. *Васіленка, Н.Ф.* Падрыхтоўка да пераказу: 10 кл.: план-канспект / Н.Ф. Васіленка // Роднае слова. – 2008. – № 10. – С. 82–83.
4. *Долмат, В.* "Адкуль пачалася мая дарога ў свет?": Падрыхтоўка вучняў да пераказу: 10 кл. / В. Долмат // Роднае слова. – 2003. – № 11. – С. 65–66.
5. *Кныш, М.* Напісанне пераказу па літаратурным змесце / М. Кныш // Роднае слова. – 2000. – № 3. – С. 56–58.
6. *Лаўрэль, Я.* Выбарачны пераказ паводле тэкстаў падручнікаў / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 2003. – № 6. – С. 64–66.
7. *Лаўрэль, Я.* Навучанне пераказу па тэкстах падручнікаў / Я. Лаўрэль // Роднае слова. – 2002. – № 2. – С. 44–47.
8. *Лаўрэль, Я.М.* Выбарачны пераказ і методыка яго правядзення: 4–8 кл. / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1986. – № 5. – С. 37–42.
9. *Лаўрэль, Я.М.* Навучанне пераказам з творчымі заданнямі па тэкстах падручнікаў / Я.М. Лаўрэль // Роднае слова. – 2006. – № 9. – С. 46–49.
10. *Лаўрэль, Я.М.* Навучанне сцісламу пераказу па тэкстах падручнікаў / Я.М. Лаўрэль // Роднае слова. – 2002. – № 1. – С. 78–81.
11. *Лаўрэль, Я.М.* Навучанне сцісламу пераказу: метадычныя парады / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1985. – № 2. – С. 34–39.
12. *Лаўрэль, Я.М.* Падрабязны пераказ па тэкстах падручнікаў / Я.М. Лаўрэль // Роднае слова. – 2001. – № 5. – С. 67–70.
13. *Лаўрэль, Я.М.* Пераказы з творчымі заданнямі: метадычныя парады / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1986. – № 8. – С. 43–47.
14. *Лаўрэль, Я.М.* Развіццё ўменняў звязнай мовы школьнікаў у працэсе навучання падрабязным пераказам / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1984. – № 10. – С. 36–40.

МГПУ им. И.П. Шамякина

15. *Мытнік, Т.А.* Пераказ у сістэме навучання беларускай мове / Т.А. Мытнік // Беларуская мова і літаратура. – 1997. – Вып. 7. – С. 48–54.

16. *Пачаповіч, В.* Слухаю, чытаю, гавару, пішу: метадычныя парады да навучання пераказу / В. Пачаповіч // Роднае слова. – 2000. – № 2. – С. 48–50.

17. *Пачаповіч, В.М.* Яшчэ раз пра пераказ: роздум і парады / В.М. Пачаповіч // Роднае слова. – 2002. – № 2. – С. 63–66.

18. *Протчанка, В.* Пераказ як метад навучання і агульнаадукацыйнае ўменне / В. Протчанка // Роднае слова. – 2000. – № 4. – С. 32–36.

19. *Раманцэвіч, В.* Асноўныя кірункі падрыхтоўкі вучняў да пераказу / В. Раманцэвіч // Роднае слова. – 2000. – № 2. – С. 39–43.

20. *Саўко, У.П.* Методыка правядзення навучальнага выбарачнага пераказу / У.П. Саўко // Беларуская мова і літаратура. – 2008. – № 2. – С. 12–15.

21. *Сянькевіч, С.А.* Пераказ зместу тэлеперадачы: 9 кл. / С.А. Сянькевіч // Беларуская мова і літаратура. – 2005. – № 8. – С. 3–7.

22. *Чэчат, А.* Вусны пераказ як асобы від развіцця творчых здольнасцяў вучняў / А. Чэчат // Роднае слова. – 2000. – № 3. – С. 59–63.

23. Шпак, І. Пераказ мастацкага тэксту на гістарычную тэму: 9 кл. / І. Шпак // Роднае слова. – 2008. – № 6. – С. 69–71.

Тэма 52. Методыка навучання перакладу тэкстаў розных стыляў і жанраў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

У курсавым даследаванні студэнт павінен паказаць, што праца над перакладам тэксту з’яўляецца важнай у сістэме моўнай адукацыі таму, што практычна актывізуюцца навыкі ўсіх відаў камунікатыўнай дзейнасці. Разам з гэтым ён павінен падкрэсліць, што сістэматычная тэкстаперакладная работа развівае пазнавальныя здольнасці, лагічнае мысленне, моўную культуру зносін вучняў. Бясспрэчна, пераклад дае магчымасць узнавіць, удакладніць,

МГПУ им. И.П.Шамякина

асэнсаваць некаторыя моўныя з’явы і замацаваць атрыманыя па граматыцы веды.

Школьная праграма па беларускай мове прадугледжвае асобныя ўрокі па напісанні перакладу тэксту розных тыпаў і жанраў як звяна ў сістэме развіцця мовы і маўлення школьнікаў. Таму студэнту неабходна валодаць методыкай напісання перакладу. Яна можа заключацца ў граматным вырашэнні наступных пытанняў:

1. Класіфікацыя перакладаў.
2. Праца з перакладнымі (двухмоўнымі), тлумачальнымі, фразеалагічнымі, тэрміналагічнымі, сінонімаў і інш. слоўнікамі.
3. Асноўныя прыёмы перакладу тэкстаў.
4. Методыка перакладу тэкстаў розных стыляў і жанраў:
   а) пераклад тэкстаў навуковага стылю;
   б) пераклад тэкстаў афіцыйна-дзелавога стылю;
   в) пераклад тэкстаў публіцыстычнага стылю;
   г) пераклад тэкстаў мастацкага стылю;
   д) пераклад тэкстаў гутарковага стылю.
5. Праверка і ацэнка перакладаў. Работа над тыповымі памылкамі.

У дадатку павінны быць 2–3 правераныя вучнёўскія работы.

Літаратура

1. *Абабурка, М.В.* Тэорыя і практыка перакладу: дапаможнік / М.В. Абабурка. – Магілёў: МДПУ імя А.А. Куляшова, 2007. – 88 с.

2. *Абабурка, М.В.* Асаблівасці перакладу тэкстаў на беларускую мову / М.В. Абабурка. – Магілёў: МДПУ імя А.А. Куляшова, 1999. – 87 с.

3. *Астапчук, А.* Мастацкі пераклад у вывучэнні тэксту: на матэрыяле мініяцюры Я. Брыля / А. Астапчук // Роднае слова. – 2001. – № 9. – С. 55–57.

4. *Валочка, Г.* Навучанне перакладу і ацэнка яго якасці / Г. Валочка // Роднае слова. – 1996. – № 9. – С. 151–159.

МГПУ им. И.П.Шамякина

5. *Валочка, Г.* Тэкст на ўроку перакладу / Г. Валочка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1993. – № 4. – С. 42.

6. *Валочка, Г.М.* Метадычныя аспекты навучання перакладу ў школьным курсе беларускай мовы / Г.М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 1996. – Вып. 2. – С. 79–88.

7. *Валочка, Г.М.* Навучанне перакладу ў школе: дапаможнік для настаўнікаў / Г.М. Валочка. – Мінск: НМЦэнтр, 1999. – 104 с.

8. *Валочка, Г.М.* Пераклад – праца творчая: праграма курса на выбар / Г.М. Валочка // Беларуская мова і літаратура. – 2003. – № 4. – С. 31–34.

9. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – 239 с.

10. *Лаўрэль, Я.М.* Пераклад у сістэме развіцця звязнай мовы вучняў / Я.М. Лаўрэль // Вывучэнне беларускай мовы і літаратуры ў школе: зб. артыкулаў. – Мінск, 1988. – С. 19–30.

11. *Лаўрэль, Я.М.* Пераклад у сістэме развіцця звязнай мовы вучняў / Я.М. Лаўрэль // Народная асвета. – 1985. – № 8. – С. 30–35.

12. *Міхайлаў, П.А.* Беларуская мова: дыктанты, пераказы, пераклады: 7 кл.: дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных школ, гімназій, ліцэяў / П.А. Міхайлаў, С.І. Фацеева. – Мінск: Аверсэв, 2002. – 208 с.

13. Основные терминологические аспекты переводческой деятельности: метод. пособие. – М.: ВЦП, 1984. – 98 с.

14. *Трыпуціна, Т.* Слова ў арыгінале і перакладзе: назіранні над перакладамі твораў Я. Брыля на рускую мову / Т. Трыпуціна // Роднае слова. – 1998. – № 1. – С. 56–65.

15. *Шидловский, А.В.* Лингвистические проблемы перевода на белорусский язык / А.В. Шидловский. – Минск: Выш. школа, 1978. – 96 с.

16. *Шкраба, І.* Самабытнае слова: слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні) / І. Шкраба. – Мінск: БелЭн, 1994. – 223 с.

17. *Яленскі, М.Г.* Пераклад і методыка яго правядзення / М.Г. Яленскі // Народная асвета. – 1984. – № 11. – С. 31–36.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Тэма 53. Методыка правядзення ўрокаў аналізу і выпраўлення памылак у пісьмовых працах вучняў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі

Пры даследаванні тэмы студэнт можа адзначыць, што для правядзення аналізу і выпраўлення памылак у пісьмовых працах вучняў можа адводзіцца цэлы ўрок. На такіх уроках звычайна аналізуюцца творчыя вучнёўскія работы: пераказы, пераклады, сачыненні, водгукі, рэцэнзіі і інш.

Пры аналізе метадычнай літаратуры студэнт павінен заўважыць, што агульнапрынятага ўзору аналіза памылак у пісьмовых работах вучняў няма, аднак існуюць розныя формы работы над памылкамі: індывідуальныя, парныя, групавыя, калектыўныя, методыку арганізацыі якіх неабходна асвятліць. Яму варта спыніць увагу на тым, што пры падрыхтоўцы да такога тыпу ўрока настаўнік павінен прааналізаваць пісьмовыя работы вучняў, вызначыць тыповыя памылкі, адабраць прыёмы іх тлумачэння і дыдактычны матэрыял, на аснове якога ўзновіцца ў памяці школьнікаў і практычна замацуецца пэўны тэарэтычны матэрыял.

Зыходзячы з гэтага, студэнту патрэбна апісаць методыку работы настаўніка на ўроках па выпраўленні ўласных памылак вучняў, дапушчаных у пісьмовай мове. Звярнуць увагу патрэбна на структуру такога ўрока. Яна можа быць наступнай:

1. Агульны аналіз вынікаў пісьмовай работы.
2. Характарыстыка тыповых памылак, якія зроблены ў пісьмовай рабоце многімі вучнямі.
3. Выкананне спецыяльных практыкаванняў і заданняў, накіраваных на ліквідацыю недахопаў лінгвістычных ведаў.
4. Індывідуальны аналіз работ слабапаспяваючых вучняў.
5. Выкананне дыферэнцыраваных заданняў.
6. Дыферэнцыраванае дамашняе заданне (паўтарыць правілы, на якія былі зроблены памылкі).

МГПУ им. И.П.Шамякина

Асаблівую ўвагу можна засяродзіць на аналізе пераказаў і сачыненняў, бо структура гэтых урокаў мае некаторыя адрозненні.

У дадатку трэба змясціць правераныя вучнёўскія работы.

Літаратура

1. Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі [і інш.]. – Мінск: Нар. асвета, 1994. – 239 с.
2. Інструкцыя аб парадку фарміравання культуры вуснай і пісьмовай мовы ў агульнаадукацыйных установах Рэспублікі Беларусь (зацв. Міністэрствам адукацыі РБ 13.08.2008 г., пастанова № 65) // Зборнік нарматыўных дакументаў. – 2008. – № 17. – С. 3–36.
3. *Лукашанец, А.* Вывучаем новыя правілы беларускага правапісу / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Роднае слова. – 2009. – № 1. – С. 62–65.
4. Методыка выкладання беларускай мовы: вучэб. дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей установаў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.]; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2007. – 448 с.
5. *Мяжэвіч, В.* На памылках вучымся: пра методыку працы над тыповымі памылкамі / В. Мяжэвіч // Роднае слова. – 1998. – № 7. – С. 97–100.
6. Настольная кніга настаўніка беларускай мовы і літаратуры: метадычныя рэкамендацыі і нарматыўныя патрабаванні / аўт.-склад. С.І. Цыбульская. – Мінск: Сэр-Віт, 2007. – 172 с.
7. *Сазоненка, З.* Варыянты арфаграмы і навучанне правапісу / З. Сазоненка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1990. – № 2. – С. 15–19.
8. *Сазоненка, З.* З гісторыі методыкі навучання беларускаму правапісу: псіхолага-педагагічныя погляды на праблему / З. Сазоненка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 7–8. – С. 51–54.

МГПУ им. И.П.Шамякина

9. *Сазоненка, З.* Некаторыя пытанні сучаснай методыкі навучання правапісу / З. Сазоненка // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1991. – № 12. – С. 55–61.
10. *Яленскі, М.Г.* Канцэптуальныя асновы сучаснай моўнай адукацыі / М.Г. Яленскі // Беларуская мова і літаратура. – 2009. – № 1. – С. 11–15.

МГПУ им. И.П.Шамякина

ДАДАТАК А

ПРЫКЛАДЫ АФАРМЛЕННЯ БІБЛІЯГРАФІЧНАГА АПІСАННЯ ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

Вытрымка з “Інструкцыі па афармленні дысертацыі, аўтарэферата і публікацый па тэме дысертацыі” (http://www.vak.org.by/index/php?go=Files&in=view&id=23)

а) Прыклады апісання самастойных выданняў

Характары-стыка крыніцы	Прыклад афармлення
адзін, два ці тры аўтары	Котаў, А.І. Гісторыя Беларусі і сусветная цывілізацыя / А.І. Котаў. – 2-е выд. – Мінск: Энцыклапедыкс, 2003. – 168 с.
	Шотт, А.В. Курс лекций по частной хирургии / А.В. Шотт, В.А. Шотт. – Минск: Асар, 2004. – 525 с.
	Чикатуева Л.А. Маркетинг: учеб. пособие / Л.А. Чикатуева, Н.В. Третьякова; под ред. В.П. Федько. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 413 с.
	Дайнеко, А.Е. Экономика Беларуси в системе всемирной торговой организации / А.Е. Дайнеко, Г.В. Забавский, М.В. Василевская; под ред. А.Е. Дайнеко. – Минск: Ин-т аграр. экономики, 2004. – 323 с.
Чатыры і больш аўтараў	Культурология: учеб. пособие для вузов / С.В. Лапина [и др.]; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 2-е изд. – Минск: ТетраСистемс, 2004. – 495 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

	Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь / И.С. Андреев [и др.]; под общ. ред. Г.А. Василевича. – Минск: Амалфея, 2000. – 1071 с.
	Основы геологии Беларуси / А.С. Махнач [и др.]; НАН Беларуси, Ин-т геол. наук; под общ. ред. А.С. Махнача. – Минск, 2004. – 391 с.
Калектыўны аўтар	Сборник нормативно-технических материалов по энергосбережению / Ком. по энергоэффективности при Совете Министров Респ. Беларусь; сост. А.В. Филипович. – Минск: Лоранж-2, 2004. – 393 с.
	Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 г. / Нац. комис. по устойчивому развитию Респ. Беларусь; редкол.: Л.М. Александрович [и др.]. – Минск: Юнипак, 2004. – 202 с.
	Военный энциклопедический словарь / М-во обороны Рос. Федерации, Ин-т воен. истории; редкол.: А.П. Горкин [и др.]. – М.: Большая рос. энцикл.: РИПОЛ классик, 2002. – 1663 с.
Шматтомнае выданне	Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000–2005. – 6 т.
	Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000–2005. – Т. 3: Беларусь у часы Рэчы Паспалітай (XVII–XVIII ст.) / Ю. Бохан [і інш.]. – 2004. – 343 с.; Т. 4: Беларусь у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII – пачатак XX ст.) / М. Біч [і інш.]. – 2005. – 518 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

	Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. / М. Багдановіч. – 2-е выд. – Мінск: Беларус. навука, 2001. – 3 т.
Асобны том у мнагатомным выданні	Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000–2005. – Т. 3: Беларусь у часы Рэчы Паспалітай (XVII–XVIII ст.) / Ю. Бохан [і інш.]. – 2004. – 343 с.
	Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000–2005. – Т. 4: Беларусь у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII–пачатак XX ст.) / М. Біч [і інш.]. – 2005. – 518 с.
	Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. / М. Багдановіч. – 2-е выд. – Мінск: Беларус. навука, 2001. – Т. 1: Вершы, паэмы, пераклады, наследаванні, чарнавыя накіды. – 751 с.
	Российский государственный архив древних актов: путеводитель: в 4 т. / сост.: М.В. Бабич, Ю.М. Эскин. – М.: Археогр. центр, 1997. – Т. 3, ч. 1. – 720 с.
Законы і заканадаўчыя матэрыялы	Конституция Республики Беларусь 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г.). – Минск: Амалфея, 2005. – 48 с.
	Конституция Российской Федерации: принята всенар. голосованием 12 дек. 1993 г.: офиц. текст. – М.: Юрист, 2005. – 56 с.
	О нормативных правовых актах Республики Беларусь: Закон Респ. Беларусь от 10 янв. 2000 г. № 361-3: с изм. и доп.: текст по состоянию на 1 дек. 2004 г. – Минск: Дикта, 2004. – 59 с.

МГПУ им. И.П. Шамякина

	Инвестиционный кодекс Республики Беларусь: принят Палатой представителей 30 мая 2001г.: одобр. Советом Респ. 8 июня 2001 г.: текст Кодекса по состоянию на 10 февр. 2001 г. – Минск: Амалфея, 2005. – 83 с.
Зборнік артыкулаў, прац	Информационное обеспечение науки Беларуси: к 80-летию со дня основания ЦНБ им. Я.Коласа НАН Беларуси: сб. науч. ст. / НАН Беларуси, Центр. науч. б-ка; редкол.: Н.Ю. Березкина (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2004. – 174 с.
	Современные аспекты изучения алкогольной и наркотической зависимости: сб. науч. ст. / НАН Беларуси, Ин-т биохимии; науч. ред. В.В. Лелевич. – Гродно, 2004. – 223 с.
Зборнікі без агульнага загалоўка	Певзнер, Н. Английское в английском искусстве / Н. Певзнер; пер. О.Р. Демидовой. Идеологи ческие источники радиатора “роллс-ройса” / Э. Панофский; пер. Л.Н. Житковой. – СПб.: Азбука-классика, 2004. – 318 с.
Матэрыялы канферэн-цый	Глобализация, новая экономика и окружающая среда: проблемы общества и бизнеса на пути к устойчивому развитию: материалы 7 Междунар. конф. Рос. о-ва экол. экономики, Санкт-Петербург, 23–25 июня 2005 г. / С.-Петерб. гос. ун-т; под ред. И.П. Бойко [и др.]. – СПб., 2005. – 395 с.
	Правовая система Республики Беларусь: состояние, проблемы, перспективы развития: материалы V межвуз. конф. студентов, магистрантов и аспирантов, Гродно, 21 апр. 2005 г. / Гродн. гос. ун-т; редкол.: О.Н. Толочко (отв. ред.) [и др.]. – Гродно, 2005. – 239 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Інструкцыі	Инструкция о порядке совершения операций с банковскими пластиковыми карточками: утв. Правлением Нац. банка Респ. Беларусь 30.04.04: текст по состоянию на 1 дек. 2004 г. – Минск: Дикта, 2004. – 23 с.
	Инструкция по исполнительному производству: утв. М-вом юстиции Респ. Беларусь 20.12.04. – Минск: Дикта, 2005. – 94 с.
Вучэбна-метадычныя матэрыялы	Горбаток, Н.А. Общая теория государства и права в вопросах и ответах: учеб. пособие / Н.А. Горбаток; М-во внутр. дел Респ. Беларуь, Акад. МВД. – Минск, 2005. – 183 с.
	Использование креативных методов в коррекционно-развивающей работе психологов системы образования: учеб.-метод. пособие: в 3 ч. / Акад. последиплом. образования; авт.-сост. Н.А. Сакович. – Минск, 2004. – Ч.2: Сказкотерапевтические технологии. – 84 с.
	Корнеева, И.Л. Гражданское право: учеб. пособие: в 2 ч. / И.Л. Корнеева. – М.: РИОР, 2004. – Ч. 2. – 182 с.
	Философия и методология науки: учеб.-метод. комплекс для магистратуры / А.И. Зеленков [и др.]; под ред. А.И. Зеленкова. – Минск: Изд-во БГУ, 2004. – 108 с.
Інфармацыйныя выданні	Реклама на рубеже тысячелетий: ретросп. библиогр. указ. (1998–2003) / М-во образования и науки Рос. Федерации, Гос. публич. науч.-техн. б-ка России; сост.: В.В. Климова, О.М. Мещеркина.– М., 2004. – 288 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Аўтарэферат дысертацыі	Иволгина, Н.В. Оценка интеллектуальной собственности: на примере интеллектуальной промышленной собственности: автореф. … дис. канд. экон. наук: 08.00.10; 08.00.05 / Н.В. Иволгина; Рос. экон. акад. – М., 2005. – 26 с.
	Шакун, Н.С. Кірыла-Мяфодзіеўская традыцыя на Тураўшчыне: (да праблемы лакальных тыпаў старажытнаславянскай мовы): аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук: 10.02.03 / Н.С. Шакун; Беларус. дзярж. ун-т. – Мінск, 2005. – 16 с.
Дысертацыя	Анисимов, П.В. Теоретические поблемы правового регулирования защиты прав человека: дис. … д-ра юрид. наук: 12.00.01 / П.В. Анисимов. – Н.Новгород, 2005. – 370 л.
	Лук'янюк, Ю.М. Сучасная беларуская філасофская тэрміналогія: (семантычныя і структурныя аспекты): дыс. ... канд. філал. навук: 10.02.01 / Ю.М. Лук'янюк. – Мінск, 2003. – 129 л.
Электронныя рэсурсы	Театр [Электронный ресурс]: энциклопедия: по материалам изд-ва “Большая российская энциклопедия”: в 3 т. – Электрон. дан. (486 Мб). – М.: Кордис & Медиа, 2003. – Электрон. опт. диски (CD-ROM): зв., цв. – Т. 1: Балет. – 1 диск; Т. 2: Опера. – 1 диск; Т. 3: Драма. – 1 диск.
	Регистр СНГ – 2005: промышленность, полиграфия, торговля, ремонт, транспорт, строительство, сельское хозяйство [Электронный ресурс]. – Электрон. текстовые дан. и прогр. (14 Мб). – Минск: Комлев И.Н., 2005. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM).

МГПУ им. И.П.Шамякина

Рэсурсы выдаленага доступу	Национальный Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2005. – Режим доступа: http://www.pravo.by. – Дата доступа: 25.01.2006.
	Proceeding of mini–symposium on biological nomenclature in the 21st centry [Electronic resource] / Ed. J.L. Reveal. – College Park M.D., 1996. – Mode of access: http: // www.inform.ind.edu/PBIO/brum.html. – Date of access: 14.09.2005.

б) прыклады апісання стастаўных частак выданняў

Характарыстыка выдання	**Прыклад афармлення**
Састаўная частка кнігі	Михнюк, Т.Ф. Правовые и организационные вопросы охраны труда / Т.Ф. Михнюк // Безопасность жизнедеятельности: учеб. пособие / Т.Ф. Михнюк. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск, 2004. – С. 90–101.
	Пивоваров, Ю.П. Организация мер по профилактике последствий радиоактивного загрязнения среды в случае радиационной аварии / Ю.П. Пивоваров, В.П. Михалев // Радиационная экология: учеб. пособие / Ю.П. Пивоваров, В.П. Михалев. – М., 2004. – С. 117–122.
	Ескина, Л.Б. Основы конституционного строя Российской Федерации / Л.Б. Ескина // Основы права: учебник / М.И. Абдулаев [и др.]; под ред. М.И. Абдулаева. – СПб., 2004. – С. 180–193.

МГПУ им. И.П.Шамякина

Глава з кнігі	Бунакова, В.А. Формирование русской духовной культуры / В.А. Бунакова // Отечественная история: учеб. пособие / С.Н. Полторак [и др.]; под ред. Р.В. Дегтяревой, С.Н. Полторака. – М., 2004. – Гл. 6. – С. 112–125.
	Николаевский, В.В. Проблемы функционирования систем социальной защиты в 1970–1980 годах / В.В. Николаевский // Система социальной защиты: теория, методика, практика / В.В. Николаевский. – Минск, 2004. – Гл. 3. – С. 119–142.
Частка са збору твораў, выбраных твораў	Гілевіч, Н. Сон у бяссоніцу / Н. Гілевіч // Зб. тв.: у 23 т. – Мінск, 2003. – Т. 6. – С. 382–383.
	Сачанка, Б.І. Родны кут / Б. Сачанка // Выбр. тв.: у 3 т. – Мінск, 1995. – Т. 3: Аповесці. – С. 361–470.
	Пушкин, А.С. История Петра / А.С. Пушкин // Полн. собр. соч.: в 19 т. – М., 1995. – Т. 10. – С. 11–248.
	Шекспир, В. Сонеты / В. Шекспир // Избранное. – Минск, 1996. – С. 732–749.
Састаўная частка зборніка	Коморовская, О. Готовность учителя-музыканта к реализации личностно-ориентированных технологий начального музыкального образования / О. Коморовская // Музыкальная наука и современность: взгляд молодых исследователей: сб. ст. аспирантов и магистрантов БГАМ / Белорус. гос. акад. музыки; сост. и науч. ред. Е.М. Гороховик. – Минск, 2004. – С. 173–180.
	Войтешенко, Б.С. Сущностные характеристики экономического роста / Б.С. Войте шенко, И.А. Соболенко // Беларусь и мировые экономические процессы: науч. тр. / Белорус. гос. ун-т; под ред. В.М. Руденкова. – Минск, 2003. – С. 132–144.

МГПУ им. И.П. Шамякина

	Скуратов, В.Г. Отдельные аспекты правового режима закладных в постсоветских государствах / В.Г. Скуратов // Экономико-правовая парадигма хозяйствования при переходе к цивилизованному рынку в Беларуси: сб. науч. ст. / Ин-т экономики НАН Беларуси, Центр исслед. инфраструктуры рынка; под науч. ред. П.Г. Никитенко. – Минск, 2004. – С. 208–217.
	Якіменка, Т.С. Аб песенна-эпічнай традыцыі ў музычным фальклоры беларусаў / Т.С. Якіменка // Беларуская музыка: гісторыя і традыцыі: зб. навук. арт. / Беларус. дзярж. акад. музыкі; склад. і навук. рэд. В.А. Антаневіч. – Мінск, 2003. – С. 47–74.
Артыкулы са зборнікаў тэзісаў дакладаў і матэрыялаў канферэнцый	Пеньковская, Т.Н. Роль и место транспортного комплекса в экономике Республики Беларусь / Т.Н. Пеньковская // География в XXI веке: проблемы и перспективы: материалы Междунар. науч. конф., посвящ. 70-летию геогр. фак. БГУ, Минск, 4–8 окт. 2004 г. / Белорус. гос. ун-т, Белорус. геогр. о-во; редкол.: Н.И. Пирожник [и др.]. – Минск, 2004. – С. 163–164.
	Ермакова, Л.Л. Полесский каравайный обряд в пространстве культуры / Л.Л. Ермакова // Тураўскія чытанні: матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф., Гомель, 4 верас. 2004 г. / НАН Беларусі, Гомел. дзярж. ун-т; рэдкал.: У.І. Коваль [і інш.]. – Гомель, 2005. – С. 173–178.
	Бочков, А.А. Единство правовых и моральных норм как условие построения правового государства и гражданского общества в Республике Беларусь / А.А. Бочков, Е.Ф. Ивашкевич // Право Беларуси: истоки, традиции, современность:

МГПУ им. И.П. Шамякина

	материалы междунар. науч.-практ. конф., Полоцк, 21–22 мая 2004 г.: в 2 ч. / Полоц. гос. ун-т; редкол.: О.В. Мартышин [и др.]. – Новополоцк, 2004. – Ч. 1. – С. 74–76.
Артыкул з часопіса	Бандаровіч, В.У. Дзеясловы і іх дэрываты ў старабеларускай музычнай лексіцы / В.У. Бандаровіч // Весн. Беларус. дзярж. ун-та. Сер. 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 2004. – № 2. – С. 49–54.
	Влияние органических компонентов на состояние радиоактивного стронция в почвах / Г.А. Соколик [и др.] // Вес. Нац. акад. навук Беларусі. Сер. хім. навук. – 2005. – № 1. – С. 74–81.
	Масляніцына, І. Жанчыны ў гісторыі Беларусі / І. Масляніцына, М. Багадзяж // Беларус. гіст. часоп. – 2005. – № 4. – С. 49–53.
	Boyle, A.E. Globalising environmental liability: the interplay of national and international law / A.E. Boyle // J. of environmental law. – 2005. –Vol. 17, № 1. – P. 3–26.
	Caesium-137 migration in Hungarian soils / P. Szerbin [et al.] // Science of the Total Environment. – 1999. – Vol. 227, № 2/3. – P. 215–227.
Артыкул з газеты	Дубовик, В. Молодые леса зелены / В. Дубовик // Рэспубліка. – 2005. – 19 крас. – С. 8.
	Ушкоў, Я. З гісторыі лімаўскай крытыкі / Я. Ушкоў // ЛіМ. – 2005. – 5 жн. – С. 7.
Артыкул з энцыклапедыі, слоўніка	Аляхновіч, М.М. Электронны мікраскоп / М.М. Аляхновіч // Беларус. энцыкл.: у 18 т. – Мінск, 2004. – Т. 18, кн. 1. – С. 100.
	Витрувий // БСЭ. – 3-е изд. – М., 1971. – Т. 5. – С. 359–360.

МГПУ им. И.П.Шамякина

	Дарашэвіч, Э.К., Храптовіч І.І. / Э.К. Дарашэвіч // Мысліцелі і асветнікі Беларусі (X–XIX стагоддзі): энцыкл. давед. / склад. Г.А. Маслыка; гал. рэд. Б.І. Сачанка. – Мінск, 1995. – С. 326–328.
	Мясникова, Л.А. Природа человека / Л.А. Мясникова // Современный философский словарь / под общ. ред. В.Е. Кемерова. – М., 2004. – С. 550–553.
Рэцэнзіі	Краўцэвіч, А. [Рэцэнзія] / А. Краўцэвіч // Беларус. гіст. зб. – 2001. – № 15. – С. 235–239. – Рэц. на кн.: Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000. – Т. 1: Старажытная Беларусь / В. Вяргей [і інш.]. – 351 с.
	Пазнякоў, В. Крыху пра нашыя нацыянальныя рысы / В. Пазнякоў // Arche = Пачатак. – 2001. – № 4. – С. 78–84. – Рэц. на кн.: Лакотка, А.І. Нацыянальныя рысы беларускай архітэктуры / А.І. Лакотка. – Мінск: Ураджай, 1999. – 366 с.
Састаўная частка CD-ROMа	Введенский, Л.И. Судьбы философии в России / Л.И. Введенский // История философии [Электронный ресурс]: собрание трудов крупнейших философов по истории философии. – Электрон. дан. и прогр. (196 Мб). – М., 2002. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM): зв., цв.

МГПУ им. И.П.Шамякина

ДАДАТАК Б

ПРЫКЛАД АФАРМЛЕННЯ ТЫТУЛЬНАГА ЛІСТА КУРСАВОЙ ПРАЦЫ

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
УА"Мазырскі дзяржаўны педагагічны
ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна"

Кафедра беларускага мовазнаўства

**Методыка вывучэння простага сказа
ў агульнаадукацыйнай сярэдняй школе**

КУРСАВАЯ ПРАЦА

студэнта 4 курса, 1 групы
філалагічнага факультэта
завочнай формы атрымання
вышэйшай адукацыі
Шлягі Сяргея Іванавіча

Навуковы кіраўнік:
кандыдат філалагічных
навук, дацэнт
Шаўчэнка М. М.

Мазыр, 2013

МГПУ им. И.П.Шамякина

ЗМЕСТ

Уводзіны 3
Раздзел I. Агульныя пытанні методыкі выкладання беларускай мовы 5
Тэма 1. Метадычная спадчына К.М. Міцкевіча (Якуба Коласа) 5
Тэма 2. Камунікатыўна-дзейнасны падыход пры навучанні беларускай мове 6
Тэма 3. Прынцыпы арганізацыі і методыка правядзення пазакласных мерапрыемстваў па беларускай мове 10
Тэма 4. Тэхналогія інтэграванага навучання на ўроках беларускай мовы 13
Тэма 5. Выкарыстанне асобасна арыентаваных тэхналогій у працэсе навучання роднай мове 15
Тэма 6. Займальны матэрыял на ўроках беларускай мовы 19
Тэма 7. Абсталяванне і арганізацыя працы кабінета беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі 22
Тэма 8. Дыферэнцыраванае навучанне на ўроках беларускай мовы 25
Тэма 9. Метадычная работа настаўнікаў-моваведаў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі 27
Тэма 10. Кантрольна-ацэначная дзейнасць настаўніка на ўроках беларускай мовы 30
Раздзел II. Сродкі навучання беларускай мове 33
Тэма 11. Наглядныя сродкі навучання на ўроках беларускай мовы 33
Тэма 12. Дыдактычны матэрыял па беларускай мове: методыка яго выкарыстання на ўроку 34
Тэма 13. Аналіз вучэбнай праграмы па беларускай мове для 5–11 класаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі 37
Тэма 14. Аналіз падручніка па беларускай мове для 5 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі 39
Тэма 15. Аналіз падручніка па беларускай мове

МГПУ им. И.П.Шамякина

для 6 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі......... **41**
Тэма 16. Аналіз падручніка па беларускай мове для 7 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі **42**
Тэма 17. Аналіз падручніка па беларускай мове для 8 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі **42**
Тэма 18. Аналіз падручніка па беларускай мове для 9 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі **43**
Тэма 19. Аналіз падручніка па беларускай мове для 10 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі **43**
Тэма 20. Аналіз метадычнага дапаможніка па беларускай мове **43**
Раздзел III. Методыка вывучэння раздзелаў курса беларускай мовы.. **46**
Тэма 21. Методыка вывучэння фанетыкі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **46**
Тэма 22. Методыка вывучэння лексікі і фразеалогіі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **49**
Тэма 23. Фарміраванне арфаграфічных навыкаў вучняў на ўроках беларускай мовы **52**
Тэма 24. Вывучэнне тэмы "Назоўнік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі... **55**
Тэма 25. Удасканаленне арфаграфічных навыкаў пры вывучэнні тэмы "Назоўнік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **57**
Тэма 26. Методыка вывучэння тэмы "Прыметнік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **60**
Тэма 27. Методыка вывучэння тэмы "Прыслоўе" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі......................... **63**
Тэма 28. Методыка вывучэння дзеяслова ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі........................ **65**
Тэма 29. Методыка вывучэння дзеепрыметніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі........................ **68**
Тэма 30. Методыка вывучэння тэмы "Лічэбнік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **70**
Тэма 31. Вывучэнне тэмы "Займеннік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі... **72**
Тэма 32. Методыка вывучэння тэмы "Злучнік" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **73**

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 33. Вывучэнне тэмы “Прыназоўнік” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **75**
Тэма 34. Методыка вывучэння тэмы “Двухсастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **76**
Тэма 35. Методыка вывучэння тэмы “Аднасастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **78**
Тэма 36. Вывучэнне тэмы “Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.. **80**
Тэма 37. Методыка вывучэння тэмы “Сказы з адасобленымі членамі: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **82**
Тэма 38. Методыка вывучэння складаназлучанага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі........... **84**
Тэма 39. Методыка вывучэння складаназалежнага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі........... **85**
Тэма 40. Методыка вывучэння бяззлучнікавага сказа ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі........... **89**
Тэма 41. Вывучэнне тэмы ”Складаныя сказы з рознымі спосабамі сувязі частак: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **91**
Тэма 42. Методыка вывучэння тэмы “Сінтаксічныя канструкцыі з чужой мовай: будова, значэнне, ужыванне” ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі....... **93**
Тэма 43. Методыка навучання пунктуацыі ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **95**
Тэма 44. Вывучэнне пытанняў стылістыкі ў курсе беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.. **97**
Раздзел IV. Методыка развіцця маўлення школьнікаў на ўроках беларускай мовы........................ **101**
Тэма 45. Фарміраванне навыкаў маўленчай дзейнасці вучняў на ўроках беларускай мовы ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **101**

МГПУ им. И.П. Шамякина

Тэма 46. Арганізацыя працы вучняў па развіцці маўлення пры вывучэнні назоўніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.. **103**
Тэма 47. Арганізацыя працы вучняў па развіцці маўлення пры вывучэнні прыметніка ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.. **106**
Тэма 48. Урокі па развіцці мовы і маўлення пры вывучэнні прапедэўтычнага раздзела "Сінтаксіс і пунктуацыя" ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі.. **108**
Тэма 49. Дыктоўкі і методыка іх правядзення ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **110**
Тэма 50. Методыка навучання сачыненню ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі....................... **112**
Тэма 51. Методыка навучання пераказу ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **116**
Тэма 52. Методыка навучання перакладу тэкстаў розных стыляў і жанраў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі... **118**
Тэма 53. Методыка правядзення ўрокаў аналізу і выпраўлення памылак у пісьмовых працах вучняў ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі **121**
Дадатак А **123**
Дадатак Б.. **134**

МГПУ им. И.П.Шамякина